

Uvodnik

Z glasbo in plesom v novo leto ... in ... v življenje

Po prazničnem silvestrskem pričakovanju nas, že tradicionalno, v novoletnem dopoldnevu z glasbenim voščilom preko tv-prenosa pozdravi prestižni Novoletni koncert Dunajskih filharmonikov: lahkotnost prekipeva ob melodijah Straussovih valčkov ... marsikje najbrž kdo tudi zapleše v domači dnevni ali kuhinji, kot na primer tudi moja starša, ali prevzet in očaran nad lepoto spremlja gibanje vedrih plesnih parov ... in baleta z njegovo graciozno, plapolajočo lahkotnostjo in lepoto v gibanju ... in seveda vedno znova prevzet nad lepoto glasbe, saj brez glasbe pač ni plesa.

Kaj nas tako prevzame? Je to harmonija, dotik, povezanost, usklajenost, sproščenost, gracioznost, eleganca, "pozitivna energija", tisto nevidno valovanje, ki je skupno glasbi (kot nematerialnemu fenomenu) in seveda plesu z vidnim izrazom valovanja? Je to, preprosto povedano, lepota, ki nas v novoletnem dopoldnevu kliče in dviga k radosti življenja – morda ji v drugih dneh te njene karizmatične moči ne bi priznali, napolnjeni z novoletnimi pričakovanji in željami pa ji v jutru 'začetka novega' odpremo vrata na stežaj?

V novoletnem jutru nas je, prav tako preko tv, s posnetkom decembrskega koncerta v Cankarjevemu domu pozdravila tudi naša Potujoča muzika; ganljivo veličasten množični koncert petsto pevcev združenih izbranih slovenskih mladinskih osnovnošolskih pevskih zborov, ki so jih spremljali mladinski godalni orkester in drugi solisti, tolkala, orgle ... Navdušenja in srčnega

žara polna valujoča gibalna koreografija množice mladih pevcev je pričala o tistem težko opisljivem bogastvu, ki ga v nas lahko zgame le petje, glasba, o poletu, o "mladem" valovanju proti prihodnosti z vero v jutrišnji dan ... z vero v uresničljivost vsega dobrega, srčnega ... In za trenutek se nam je lahko zazdelo, da se je z mlado Potujočo muziko simbolno povezal ves naš planet v naši popularni Zemlja pleše tja med zvezde!

V eni od januarjskih številčk časopisa Delo lahko beremo, da »glasba in znanost pogosto hodita z roko v roki«, saj da »glasba je valovanje zraka, je fizikalni pojav« in da je »najbolj tesno glasbo in fiziko, celo njen kvantni del, povezal fizik, matematik in pianist Albert Einstein«, da »valovanja segajo od ekspo ravnih nepredstavljivo daleč v vesolju vse do prav tako nepredstavljivo majhnih nano ravnih znotraj celic – ena in druga pa bolj ali manj neopazno vplivajo na življenje v nas in okoli nas«.

Ples in glasba sta torej gibanje, valovanje, bodisi očem vidno bodisi nevidno, valovanje, ki je zakodirano v naš človeški genom in, kot lahko beremo, tudi v vesolju.

Imata zato glasba in ples, ti na videz preprosti, tudi v vsakdanjem življenju dosegljivi valovanji s svojo harmonijo in lepoto za nas tako vseprežemajočo energijo, da nas lahko popeljeta, »dvigneta do neba/do nebes«? »V eni roki nosim sonce, v drugi roki zlati smeh!« – ko slišimo tako zapeti otroka (Kekčevo pesem), vemo: začutil je "milostno" iskrico in moč glasbe, ki "spravlja v veselje in razveseljevanje", začutil je radost glasbe in petja, veselje in moč razveseljevanja drugih okoli sebe! – Negujmo to nežno mladiko, da ne usahne v tem "digitaliziranjem" sodobnem vsakdanjem življenju, negujmo to čudovito kal, da raste ... otroku in okolici v veselje!

Gibanje je ena temeljnih človekovih potreb in želja, zato je nujno za zdravje in zato spodbujanje otrokovega razvoja gibalnih spretnosti pomemben dejavnik vzgoje za življenje (o če-

mer govorijo tudi številni članki v reviji Didakta, tudi v pričujoči številki) – pa naj bo to preprost sprehod, izlet v naravo ali umetnostno naravnani plesni krožek. Kar nas ob lepoti plesnega gibanja še posebno prevzame in čustveno, duhovno bogati, je torej "sestavina" človekovega fizičnega in psihičnega zdravja, dobrega počutja. In s plesom je – kot v prav poseben plesni par – povezana glasba!

Vzgoja za glasbo in ples se začeta že v otroštvu, zato so pevski, glasbeni in plesni krožki v vrtcih in šolah tako pomembni – gre za vzgojo za lepoto, za dojemanje umetnosti in seveda tudi za zdravje, saj imata glasba in ples v posebnih okoliščinah tudi terapevtski učinek. In ob vsem tem lahko rečemo tudi: glasbena in plesna vzgoja sta vzgoja za veselje, za razveseljevanje, sta vzgoja srca.

Glasba in ples nas spremljata vse življenje, od otroštva naprej: od rajalnih iger ringaraja, folklores v šoli, ... tudi kasneje ... v najstniških letih ... v mladem odraslem življenju ... v zrelem obdobju ... v kasnejših letih ... – o, koliko je tudi ljubiteljskih pevskih zborov, glasbenih orkestrrov najrazličnejših žanrov, od pihalnih godb do dixieland ansamblov, ki kar vabijo k plesu! Kako bogata je popotnica iz otroštva teh glasbenikov, nekoč nadebudnih učencev!

Naj ob januarjem voščilu za vse dobro v novem letu 2018 izrazimo hvaležnost vsem vzgojiteljem in učiteljem, ki že v vrtcu, osnovni šoli in naprej vzgajate za občutenje lepote, ki spodbujate glasbeno in plesno vzgojo: gre za vzgojo srca, vzgojo za veselje in razveseljevanje – to pa je najlepše darilo, ki ga lahko damo drug drugemu. Vzgoja srca je tudi najplemenitejši globalizacijski garant!

Zato zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo ... z roko v roki ... v novo leto ... in ... v življenje!

Lenka Gložančev

ČLANKI ZA VSE ŠTIRI ETAPE IZOBRAŽEVALNE POTI

02 - IGRA VLOG – ZGOLJ IGRA ALI IZKUSTVENA METODA? TEORETIČNA PREDSTAVITEV / Mag. Tanja Brčić Petek, prof. slovenščine	29 - PRIMER DOBRE PRAKSE SODOBNEGA POUČEVANJA / Mihael Kukovec, dipl. inž. strojništva, spec., učitelj strokovno-teoretičnih predmetov	48 - POMEN PROSTORSKIH IN MATERIALNIH POGOJEV ZA IZVAJANJE DODATNE STROKOVNE POMOČI V VRTCIH / Katja Roškar, mag. prof. specialne in rehabilitacijske pedagogike, doc. dr. Erna Žgur
07 - KAKO ZA BRANJE NAVDUŠITI SLABŠE BRALCE / Andreja Drolc, univ. dipl. socialna pedagoginja	31 - MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE V VRTCU / Jelka Lešnik, dipl. vzgojiteljica	53 - S PRAVLJICAMI NA USTVARJALNEM POTEPANJU PO SVETU (IN DOMA) / Mag. Irena Sbil, prof. angleščine in nemščine
12 - POUČEVANJE ITALIJANŠČINE KOT DRUGEGA JEZIKA V OSNOVNI ŠOLI – VLOGA RAZLIČNIH DEJAVNIKOV / Mojca Čok, prof. razrednega pouka	35 - VLOGA VZGOJITELJA V PREPOZNAVANJU GOVORNO-JEZIKOVNIH ODPANJ V SODELOVANJU S STARŠI IN LOGOPEDOM / Anastazija Pograjc, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok, Urška Zupančič, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok	57 - ZASVOJENOST S SODOBNO TEHNOLOGIJO / Zdenka Sušec Lušnic, prof. slovenščine in družboslovja
14 - PREMUDA – OTOK DIALOŠKEGA LITERARNEGA PREVAJANJA / Kristina Rakinič, študentka psihologije	39 - TUJEJEZIČNOST UČENCEV – POUČEVANJE SLOVENŠČINE KOT DRUGEGA/UČNEGA JEZIKA V OSNOVNI ŠOLI S PRILAGOJENIM PROGRAMOM VIZ Z NIŽJIM IZOBRAZENIM STANDARDOM / Mag. Barbara Rebolj, univ. dipl. prof. slovenščine in univ. dipl. bibliotekarka	62 - MATEMATIKA V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU / Suzana Šapek, prof. matematike in fizike
19 - LE TELESNO AKTIVEN OTROK LAHKO DOSEŽE USTREZEN GIBALNI RAZVOJ / Vesna Jarh, dipl. vzgojiteljica	45 - POVEJ MI, KATERI JEZIK GOVORIŠ, IN REKEL BOM »POVEJ MI ŠE VEČ« / Mojca Kacjan, prof. angleščine in nemščine	66 - OB 30-LETNICI SLOVENSKEGA DRUŠTVA PEDAGOGOV – 'USTVARJALNOST V UNIVERZITETNEM IZOBRAŽEVANJU' S. DUBOVICKI / Mag. Marjeta Cerar
24 - SAM V VRTCU / Nataša Beganović Jug, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok		68 - PLESNI KROŽEK ZA NAJMLAJŠE NA OŠ PRIMOŽA TRUBARJA LAŠKO / Tanja Vrhovšek, prof. razrednega pouka
26 - POUČNA OKOLJSKA POT BLATA - MLAKE PRI RADOMLJAH / Saša Klemenc, prof. razrednega pouka in dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok		72 - INTERVJU: ANDREJ TEŽAK – TEŠKY / Lenka Gložančev
		78 - KOLUMNA / Metka Zorec

IGRA VLOG – ZGOLJ IGRA ALI IZKUSTVENA METODA? TEORETIČNA PREDSTAVITEV¹

Mag. Tanja Brčić Petek, profesorica slovenščine, Konservatorij za glasbo in balet Maribor

Pri izbiri didaktičnih oblik in metod je potrebno upoštevati dejavnosti in cilje, ki jih učitelj skupaj z učenci/dijaki uresničuje pri pouku. Učitelj ne sme pozabiti na učenčeve individualne lastnosti. Vse to zahteva kombinacijo raznih oblik in metod: frontalno, individualno, skupinsko delo, delo v dvojicah, sodelovalno učenje, projektno delo, problemski pouk, didaktično igranje; ena od didaktičnih iger je tudi igra vlog.

1 Uvod

V današnjem času so se v družbi, ki ceni ustvarjalnost, skupinsko delo, samoiniciativnost, pojavile potrebe po drugačnem načinu izobraževanja, takšnem, ki vključuje različne oblike, dopolnjujoče klasične, že uveljavljene standardne metode. Temu se seveda prilagaja tudi največja institucija, torej šola, ki je bila prisiljena spremeniti način dela z učenci/dijaki.

Da bi bilo učenje zanimivo in učinkovito, skušamo učitelji ubirati raznovrstne poti pri obravnavi učne snovi. Učenje je učencu/dijaku izživ, če je miselno spodbudno ter če je snov povezana z njegovimi življenjskimi izkušnjami, je uporabna in predstavljena na zanimiv način (vključuje tudi igranje).

2 Teoretična predstavitev parametrov in drugih značilnosti igre vlog

2.1 Igra vlog

Igra vlog je metoda izkustvenega učenja, ki je, če je premišljeno in sistematično izvajana, lahko miselno zelo spodbudna, obenem pa se učenec/dijak v njej čustveno vplete, kar v proces učenja vnaša novo kakovostno dimenzijo. Omogoča uresničevanje širokega spektra vzgojno-izobraževalnih ciljev tako na področju kognitivnega kot tudi socialno-čustvenega razvoja (Rupnik Vec in Debeljak 2003). Igra vlog je učna metoda, ki omogoča učencu/dijaku izgradnjo poglobljenega razumeva-

nja učne snovi, izražanje ustvarjalnosti in ga spodbuja k razvoju raznih veščin, npr. osnovnih miselnih veščin (primerjava, razvrščanje, opredeljevanje, posploševanje, opredeljevanje, sklepanje, analiziranje, raziskovanje), veščin kritičnega mišljenja (analiza in evalvacija argumentov, testiranje/preverjanje hipotez, natančna in pravilna raba jezika), sporazumevalnih/komunikacijskih veščin (poslušanje, branje, govorjenje, pisanje; dajanje ustrezne povratne informacije, jasnost v oblikovanju misli in stališč) in veščin metakognicije (poznavanje in kontrola sebe, poznavanje in kontrola procesov).

Izkušnje kažejo, da učitelji igro vlog pri pouku največkrat uporabljajo kot uvodno motivacijo, za sprostitev ali popestritev pouka, in ob tem se postavlja vprašanje, ali je igra vlog zgolj igra ali miselni izziv (Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Igra vlog je ena od osrednjih metod izkustvenega učenja, to je tista vrsta aktivnosti pri pouku, v kateri učenci/dijaki igrajo raznovrstne bolj ali manj strukturirane situacije in vloge. Temelji na učenju iz neposredne izkušnje oz. učenju »na lastni koži« ter omogoča trening raznovrstnih spretnosti in veščin (Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Igra vlog je poskus, v katerem s pomočjo dramatizacije razjasnimo situacijo oz. rešimo težavo, simulacijo

pa kot tehniko, v kateri učenec/dijak nastopa v namišljeni situaciji, ki se skuša čim bolj približati realni situaciji na način, da lahko udeleženci, torej učenci/dijaki, razumejo predstavljene okoliščine in/ali se učijo, kako ravnati v realnosti (Clark 1973). Igra vlog lahko poteka frontalno ali v majhnih skupinah, z vnaprejšnjo pripravo ali brez nje, s prišepetovalci ali brez njih, zelo strukturirano (sledječ jasno določenemu scenariju) ali popolnoma svobodno, z opazovalci ali brez njih (Brčić Petek 2016).

2.2 Cilji aplikacije igre vlog

Igra vlog omogoča uresničevanje raznih vzgojno-izobraževalnih ciljev, saj aktivira učence/dijake v raznih fazah procesa kompleksnega mišljenja. Poleg usvajanja učne snovi učenec/dijak razvija tudi sporazumevalne in druge socialne veščine sodelovanja (Rupnik Vec in Debeljak 2003). Prav razvijanje sporazumevalne zmožnosti pa je eden od temeljnih ciljev jezikovnega pouka.

2.3 Igra vlog kot metoda izkustvenega učenja

K razvoju teorije izkustvenega učenja so največ prispevali K. Lewin, J. Dewey in J. Piaget: Lewin z modelom akcijskega raziskovanja in laboratorijskega treninga, Dewey s svojim modelom učenja in kognitivnega razvoja – oba pojmuteta učenje kot dialektični proces integracije izkušnje in teorije, opazovanja in akcije –, Piaget pa jima je soroden v pojmo-

1 POJASNILO UREDNIŠTVA: Članek avtorice Tanje Brčić Petek *Igra vlog – zgolj igra ali izkustvena metoda? Teoretična predstavitev* se tematsko povezuje s člankom iste avtorice *Igra vlog – zgolj igra ali izkustvena metoda? Predstavitev empirične izvedbe pri pouku slovenščine*, ki bo predvidoma objavljen v naslednji številki revije Didakta. – V obeh dopolnjujočih se člankih avtorica predstavlja za jezikovni pouk motivacijsko zanimivo izkustveno metodo, ki jo sicer podrobneje obravnava v magistrskem delu *Igra vlog kot metoda izkustvenega učenja pri jezikovnem pouku slovenščine* (2016).

vanju razvoja kot ciklične interakcije med posameznikom in okoljem – v njegovi opredelitvi proces učenja poteka kot nepretrgan tok interakcije procesa akomodacije in asimilacije, tj. akomodacije kot procesa prilagajanja pojmov izkušnjam in asimilacije kot procesa prilagajanja izkušnje obstoječim pojmom in shemam (Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Osnovna načela izkustvenega učenja so, da učinkovito izkustveno učenje vpliva na posameznikova stališča, vrednote, zaznavanja in vedenjske vzorec. Učenci/dijaki bolj verjamejo znanju, ki ga odkrijejo sami, kot znanju, ki jim ga posredujejo drugi. Učenje je bolj učinkovito, če je aktivno. Sprejemanje novih teorij, stališč, vedenjskih vzorcev ne more biti rezultat enostranskega pristopa. Spremeniti se mora posameznikova celotna spoznavno-čustveno-vedenjska struktura. Za spreminjanje akcijskih teorij, stališč in vedenjskih vzorcev informacija ne zadostuje. Za oblikovanje veljavnega znanja ne zadostuje izkušnja posameznika. Vedenjske spremembe sočasne, razen če se spremenijo akcijske teorije in stališča, če so v njihovi osnovi. Spremembe v zaznavanju samega sebe in socialnega okolja so prvi pogoj spreminjanja akcijskih teorij, stališč in vedenja. Učenec/dijak lahko eksperimentira z novimi akcijskimi teorijami, stališči in vedenji predvsem v sprejemajočem in podpornem socialnem okolju. Za spremembe v teorijah, stališčih in vedenjskih vzorcih so potrebne tako spremembe posameznika kot spremembe socialnega okolja. Posameznikove teorije, stališča, izkušnje in vedenje je enostavneje spreminjati v skupinskih kot individualnih okoliščinah. Učenec/dijak sprejme nov sistem teorij, stališč, vrednot in vedenjskih vzorcev, ko sprejme članstvo v novi skupini (Johnson in Johnson 1997).

Izkustveno učenje je oblikovanje lastne akcijske teorije na temelju lastne izkušnje ter njeno kontinuirano spreminjanje z namenom izboljšati učinkovitost posameznika. Namen

izkustvenega učenja je trojni, in sicer sprememba posameznikove kognitivne strukture o obravnavanem pojavu (informacija), modifikacija posameznikovega stališča do obravnavanega pojava (vključuje čustva), razširitev učenčevega/dijakovega repertoarja vedenjskih spretnosti.

Omenjeni elementi so med seboj povezani, drug od drugega odvisni. Upoštevanje samo enega v učnem procesu ne daje želenega rezultata, izboljšanja učinkovitosti posameznikovega delovanja v realnih problem-skih situacijah (Johnson in Johnson 1997).

Učenje je najbolj učinkovito, ko je učna snov osebno relevantna, učenec pa je za učenje osebno odgovoren. Pomembno učenje se pojavi le v primeru, ko si učenec izbere, kaj se bo naučil, kdaj se bo izbrano naučil in kako se bo to naučil. Najbolj trajne rezultate daje učenje, ki vključuje intelekt in čustva. Hkrati povzroča tudi največje spremembe (Hartley in McKeachie 1990).

2.4 Faze izvajanja/poteka igre vlog

Igra vlog predstavlja učenčevo/dijakovo neposredno ali posredno izkušnjo (zadnje npr. v frontalnih igrah vlog). Aktivnosti učencev v posamezni fazi se v obeh primerih razlikujejo.

Priprava na igro vlog

Učitelj seznanja učence/dijake s cilji igre vlog, napove jim vsebino, seznanja jih z navodili za pripravo na igro vlog in jim predstavi njen okvirni potek; učencem/dijakom omogoči, da si izberejo vloge in se nanje pripravijo v skladu z navodili. Priprava na vlogo lahko poteka v šoli; še učinkoviteje, ob kompleksnejših igrah pa skoraj nujno, je, da se učenci/dijaki pripravijo na vloge doma. Priprava obsega razmislek o privzeti identiteti – igralcem so v pomoč vprašanja: *katero osebo bom*

igral (katera stališča bom izražal, za kaj se bom zavzemal, kako se bom vedel in kako bom ravnal, kakšne bodo moje osebne značilnosti, kako bom vstopal v igro, kakšen bo moj odnos do drugih ...). Vprašanja oblikuje učitelj v navodilih za pripravo, odvisna pa so od vsebine, namena in ciljev igre. Priprava na opazovanje pa vsebuje: *področja (merila) opazovanja, določanje prednosti teh področij (meril) glede na opredeljene cilje igre vlog in oblikovanje opazovalne sheme*. Če opazuje igro več učencev/dijakov, je cilj opazovanja lahko različen; učenci/dijaki opazujejo različne vidike dogajanja, posamezniki, dvojice ali manjše skupine pa si za izbrani vidik izdelajo opazovalno shemo ali pa ne (Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Izvedba igre vlog

Didaktiki menijo, da so učinkovite igre vlog kratke – trajajo naj približno 15 minut; to omogoča preglednost in analizo neposredno po igri vlog. Sicer pa lahko trajajo tudi dlje časa (eno ali več šolskih ur) in se izvajajo po delih.

Igralci odigrajo situacijo, opazovalci pa jih med tem opazujejo. Opazovanje je lahko enotno (vsí opazovalci opazujejo isti vidik dogajanja) ali diferencirano (posamezniki ali manjše skupine opazujejo različne vidike dogajanja), osredinjeno (pozornost je usmerjena na posamezen, vnaprej določen vidik dogajanja) ali razpršeno (obsega več vidikov dogajanja), sistematično (s pomočjo opazovalne sheme) ali nesistematično (svobodno, brez opazovalne sheme) (Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Analiza igre vlog

Učenec/dijak razmišlja o dogajanju v igri vlog, o svoji udeležbi in prispevku v procesu. Gre za soočanje svojih opažanj, interpretacij in doživljanj z opažanji, interpretacijami in doživljanji drugih udeležencev, in to igralcev, soigralcev in opazovalcev (Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Najbolj trajne rezultate daje učenje, ki vključuje intelekt in čustva. Hkrati povzroča tudi največje spremembe.

Učenec/dijak razmišlja o dogajanju v igri vlog, o svoji udeležbi in prispevku v procesu.

2.5 Pravila igranja igre vlog

Učenec/dijak v igri vlog raziskuje, odkriva in vadi nove oblike odzivanja in vedenja v raznih namišljenih okoliščinah, rešuje razne problemske situacije in preigrava zanj potencialno izzivalne situacije v predhodno ustvarjenem varnem in sprejemajočem okolju, tj. v skupini sošolcev (Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Rupnik Vec in Debeljak (2003) po Yardley Matwiejczuk (1997) navajata naslednja pravila za izvajanje igre vlog: igralci naj ne uporabljajo pravih imen in sodelujejo naj pri sestavljanju opisov vlog, čas igre vlog naj bo omejen (ne daljši od 15 min), vloge naj igrajo učenci/dijaki, ki to želijo, igro vlog je potrebno predstaviti (jo zagrati pred občinstvom; menimo, da jo je možno predstaviti tudi v kaki drugi obliki, pri pouku slovenščine npr. kot pisni izdelek) ter zagotoviti zaključno razpravo o dogajanju v igri.

2.6 Raznovrstnost igre vlog

Posamezno igro vlog lahko opredelimo na razne načine. Rupnik Vec in Debeljak (2003) po Yardley Matwiejczuk (1997) navajata naslednje značilnosti in razvrstitve iger vlog:

- igrana ali domišljajska;
- pripravljena ali improvizirana;
- vključuje posameznika ali več igralcev;
- igralci igrajo sebe ali koga drugega;
- igralci igrajo sebe v znanih ali neznanih okoliščinah;
- igralci so korektno obveščeni ali popolnoma neobveščeni o namenu in vlogah v igri;
- scenarij predvideva enega prišepetovalca ali več;
- sodelujoči so prisiljeni slediti scenariju ali pa so popolnoma svobodni.

Rupnik Vec in Debeljak (2003) k navedenim značilnostim iger vlog dodajata še:

- vključuje opazovalce ali ne;
- izvajana je frontalno ali pa se odvija v majhnih skupinah oz. v dvojicah.

2.7 Vrste igre vlog

Igre vlog so zelo raznovrstne, zato lahko rečemo, da je njihovo število neomejeno. Ob posameznih vrstah igre vlog, npr. okrogla miza, za in proti, radijska oddaja, kongres (posvet, srečanje strokovnjakov), delovna skupina, demonstracija principa, so predstavljeni lastni predlogi, kako jih uporabiti pri pouku slovenščine v osnovni in srednji šoli.

Najpogostejše vrste vlog so:

Okrogla miza

To je igra, v kateri skupina razpravljavcev sooči svoja stališča in znanje o določeni problematiki ter svoje izkušnje z njo. Predvideva pripravo na igro (delo z viri) in je najprimernejša za uresničitev razširjanja in poglobljanja poznavanja učne snovi ali za integracijo znanj iz raznih poglavij v učnem načrtu. Raziskave kažejo, da je najučinkovitejša, če jo spremljajo opazovalci, ki opazujejo določene vidike dogajanja (npr. vrsto utemeljitev, predpostavke, ki so v ozadju stališč, izražene vrednote, potek sporazumevanja udeležencev ...) in prispevajo svoja opažanja v fazi analize dogajanja ter osvetlujejo vidike, ki bi sicer ostali neopaženi (Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Predlog za okroglo mizo (predlog avtorice):²

Šola: Osnovna ali srednja šola

Razred: 6. razred OŠ ali 3. letnik gimnazije

Učna tema: Pravopis

Učna enota: Raba ločil – vejica

Tip učne ure: Poglobljanje in utrjevanje snovi, ponavljanje

Učitelj pripravi naloge za rabo veji-

ce (dopolnjevalne in popravljalne naloge). Igralci razpravljajo o pravilnosti svojih in sošolčevih rešitev ter utemeljujejo svoje mnenje. Pri tem pazijo na načela uspešnega sporazumevanja, rabo knjižnega jezika in na utemeljevanje s strokovnimi izrazi ter z navajanjem pravopisnih pravil.

Za in proti

Ta igra vlog je primerna, ko učenec/dijak dvomi v svoje znanje ali pravilnost rešitve naloge. Namen igre je, da učenci/dijaki do problema zavzamejo širši vidik in ga povežejo z drugimi pojavi, dogodki in situacijami.

Smiselno je, da imajo učenci/dijaki na voljo nekaj časa za pripravo utemeljitev. Igra lahko poteka tako, da posamezniki zamenjajo vlogo (tj. da imajo priložnost tako za zagovor mnenja kot za njegovo zavračanje) (Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Dva predloga za igro vlog za in proti (predloga avtorice):

Šola: Osnovna ali srednja šola

Razred: 9. razred OŠ ali 3. letnik gimnazije

Učna tema: Pravopis

Učna enota: Raba velike in male začetnice

Tip učne ure: Preverjanje pred ocenjevanjem

Igro vlog lahko izvajamo frontalno. Učenci/dijaki igrajo sami sebe (simulacija). Učitelj izbere težje primere nalog, torej take, ki pogosto delajo učencem/dijakom težave (Šmarna gora, Kranjska Gora ...). Učenci/dijaki izbirajo pravilno rešitev ali izločijo nepravilno; svoje rešitve utemeljujejo.

Šola: Osnovna ali srednja šola

Razred: 9. razred OŠ ali 4. letnik gimnazije

Učna tema: Besedilne vrste

Tip učne ure: Utrjevanje

Učenci/dijaki pogosto ne vedo, ka-

² Predlogi so zelo splošni. Vemo, da je jezik celota, ki se jo v šoli učimo in jo usvajamo po delih, tako npr. pravopis – rabo velike in male začetnice obravnavamo že v 4. razredu osnovne šole, začnemo z enostavnejšimi primeri in te v višjih razredih osnovne šole pa tudi v srednji šoli nadgrajujemo in dopolnjujemo. Predlogi so delo avtorice magistrskega dela.

tera besedilna vrsta je ustrezna v določenih okoliščinah. V tej igri vlog lahko združimo dvoje: igralci odigrajo situacijo, opazovalci pa ugotavljajo, katera besedilna vrsta je značilna za odigrano situacijo (npr. odigrajo sprejem Tine v nekajdnevno bolnišnično oskrbo – opravičilo za razredničarko).

Radijska oddaja

Ločimo dve vrsti radijskih oddaj: oddajo s povabljenim strokovnjakom in radijsko oddajo izjava ali misel tedna. Oddaja s povabljenim gostom je gostiteljica strokovnjaka nekega področja; ta odgovarja na vprašanja moderatorja in radijskih poslušalcev. Igra vlog izjava ali misel tedna predvideva avtorja izjave tedna, sogovorce/komentatorje in opazovalce/poslušalce. Poslušalci se bodo aktivno vključili v oddajo in komentirali izjavo, ki je povezana z obravnavano učno snovjo. V fazi analize učitelj spodbuja k razmisleku o vsebini, ki so jo prispevali sogovorniki, o njihovih stališčih, o dejstvih, na katerih so temeljile izjave. V fazi abstraktne konceptualizacije pa sledi umeščanje idej v teoretične okvire ali oblikovanje splošnih zaključkov in teorij (Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Predlog za radijsko oddajo (predlog avtorice):

Šola: Osnovna šola

Razred: 7. razred OŠ

Učna tema: Pravopis

Učna enota: Velika/mala začetnica; euro/evro

Tip učne ure: Usvajanje nove snovi

Izjava ali misel tedna:

Igro lahko uporabimo kot uvodno motivacijo.

Moderator objavi, da v krajevem imenu Zidani Most pišemo z veliko začetnico obe besedi. Poslušalci kličejo v oddajo, izražajo svoja mnenja ter jih argumentirajo.

Oddaja s povabljenim strokovnjakom:

V igro se lahko aktivno vključi tudi učitelj – igra naj povabljenega strokovnjaka. Učenec/dijak – moderator z učiteljem vnaprej pripravi vpraša-

nja za gosta.

Kongres (posvet, srečanje strokovnjakov)

V tej igri vlog sodelujejo učenci/dijaki v vlogi strokovnjakov, ki so se z aktivnim prispevkom udeležili srečanja; na njem bodo izmenjali svoje znanje, predstavili svoje delo (raziskave, publikacije ...) ipd. Srečanje je tematsko (na njem se poglobljeno obravnava dana tema) ali pa interdisciplinarno (teme so različne). Prvi tip je primernejši za obravnavo ali razširjanje in poglobljanje znanja iz ožjega tematskega sklopa, drugi tip pa za obravnavo širše problematike, za celoletno zaokrožanje ali pa za poglobljanje in utrjevanje učne snovi (po Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Predlog za kongres (posvet, srečanje strokovnjakov) (predlog avtorice):

Šola: Srednja šola

Razred: 4. letnik gimnazije

Učna tema: Neumetnostno besedilo

Učna enota: Celostna razčlemba neumetnostnega besedila

Tip učne ure: Ponavljanje in utrjevanje; priprava na pregledno preverjanje znanja

Dijaki se razdelijo v manjše skupine; vsaka skupina ponovi že obravnavano učno snov in pripravi povzetek snovi danega letnika ali povzetek posameznih sklopov (sporočanje, besedne vrste in temeljne oblikoslovne kategorije, sestava besedil (slovnična in tvarna sestava), besedno-slovnična razčlemba neumetnostnega besedila, besedilne vrste).

Delovna skupina

V tej igri učenci/dijaki uporabijo svoje znanje za reševanje konkretne primera. Igra po navadi poteka v manjših skupinah, zato traja dlje časa kot ostale igre vlog (lahko tudi celo šolsko uro). Rezultat te igre vlog je rešitev problema in izdelek (npr. akcijski načrt, besedilo za objavo, prispevek k skupnosti ...), tega skupina predstavi sošolcem (kot plakat, igro vlog, zloženko, miselni vzorec ...). Ta igra vlog torej predvideva dve vrsti izdelkov: izdelek, ki predstavlja

rešitev problemske naloge, in predstavitev tega izdelka (Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Predlog za delovno skupino (predlog avtorice):

Šola: Osnovna ali srednja šola

Razred: 5. razred OŠ ali 1. letnik gimnazije

Učna tema: Besedilne vrste

Učna enota: Reklamno besedilo

Tip učne ure: Pridobivanje novega znanja

Učenci/dijaki se razdelijo v skupine; vsaka skupina predstavlja agencijo za oglaševanje. Sami izdelajo načrt oglaševanja (kaj bodo oglaševali, komu bodo oglaševali ...) in reklamo; ta je lahko radijska, televizijska reklama, reklama na obcestnem plakatu, letak ... Reklamo nato predstavijo in to lahko tudi kot igro vlog (igra vlog v igri vlog).

Demonstracija principa

Temeljni namen te igre vlog je, da učenci/dijaki v scenariju uporabijo in ponazarjajo neko načelo. Učenci/dijaki uporabijo naučeno snov in z njo eksperimentirajo v namišljenih situacijah. Izdelava scenarija, potrebnega za to igro vlog, predstavlja priložnost za izražanje učenčeve ustvarjalnosti (Rupnik Vec in Debeljak 2003).

Predlog za demonstracijo principa (predlog avtorice):

Šola: Srednja šola

Razred: 3. letnik gimnazije

Učna tema: Pravopis

Učna enota: Raba ločil – vezaj, pomišljaj

Tip učne ure: Pridobivanje novega znanja

Igra se izvaja v dvojicah, eden od učencev/dijakov nastopa v vlogi vezaja, drugi pa v vlogi pomišljaja. Igralca ponazarjata, kdaj rabimo prvo ločilo in kdaj drugo, razliko v obliki (prim. - -) (uporabljata 1. osebo ednine, npr. mene pišete ...).

Šola: Osnovna ali srednja šola

Razred: 9. razred OŠ ali 2. letnik gimnazije

Učna tema: Oblikoslovje

Učna enota: Besedne vrste

Tip učne ure: Ponavljanje, preverjanje pred ocenjevanjem

Učenci se razdelijo v manjše skupine, vsaka skupina nastopa v vlogi dane besedne vrste ter predstavlja njene značilnosti in navaja primere zanjo.

3 Za zaključek teoretične predstavitve: igra vlog pri pouku slovenščine – jezikovni pouk

Naloge, cilji in metode jezikovnega pouka so se zaradi premikov v sodobnem jezikoslovju v zadnjih petnajstih letih močno spremenili (Bešter Turk in Križaj Ortar 1994).

Temeljni cilj jezikovnega pouka je obravnavati neume-tnostnega besedila

oz. razvijanje sporazumevalne zmožnosti (Učni načrt. Slovenščina 2011). Sporazumevalna zmožnost je zmožnost kritičnega sprejemanja besedil raznih vrst ter zmožnost tvorjenja ustreznih, razumljivih, pravih in učinkovitih besedil raznih vrst (Križaj Ortar 2006).

Pri jezikovnem pouku izhajamo iz konkretnega primera, torej okoliščin

ali besedila. Učenci/dijaki besedila najprej sprejemajo, razumevajo, spoznavajo, nato še sami tvorijo besedila. Naloge v učbenikih in delovnih zvezkih so zastavljene tako, da učenec/dijak pri vsaki nalogi nastopi najprej kot prejemnik, nato pa se postavi še v vlogo sporočevalca (Bešter Turk in Križaj Ortar 1994).

Igra vlog je metoda, ki vključuje vse štiri sporazumevalne dejavnosti – branje, pisanje, poslušanje, govorjenje. Opismenjenost v smislu praktičnega in ustvarjalnega obvladavanja vseh štirih dejavnosti, pa tudi znanja jezikovno-sistemskih osnov je končni namen jezikovnega pouka. Igra vlog pri pouku omogoča ponazoritev situacije v

danih okoliščinah. Lahko bi rekli, da je igra vlog neke vrste praktični pouk.

Lahko bi rekli, da je igra vlog neke vrste praktični pouk.

LITERATURA

Bešter Turk, Marja, in Križaj Ortar, Martina (1994) *Pouk slovenščine malo drugače. Priročnik z vajami*. Trzin: Diferent.

Brčić Petek, Tanja (2016) *Igra vlog kot metoda izkustvenega učenja pri jezikovnem pouku slovenščine*. Maribor: Filozofska fakulteta, UM – magistrsko delo.

Clark, L. H. (1973) *Teaching Social Studies in Secondary School. A Handbook*. New York: Macmillan Publishing Co., Inc.

Hartley, J., in McKeachie, W. (1990) *Teaching Psychology: A Handbook*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Johnson, D. W., in Johnson, F. P. (1997) *Joining Together: Group Theory and Group Skills*. 6th Edition. London: Allyn and Bacon.

Križaj Ortar, Martina (2006) Učenčeva sporazumevalna zmožnost v slovenščini. *Vzgoja in izobraževanje*, št. 1: str. 69–71.

Rupnik Vec, Tanja, in Debeljak, Barbara (2003) *Igra vlog in simulacija kot učna metoda. Priročnik za učitelje psihologije in drugih družboslovnih predmetov ter razrednike*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Učni načrt (2008) *Program srednješolskega izobraževanja. Slovenščina*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Učni načrt (2011) *Program osnovnošolskega izobraževanja. Slovenščina*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

KAKO ZA BRANJE NAVDUŠITI SLABŠE BRALCE

Andreja Drolc, univ. dipl. socialna pedagoginja,
OŠ Braslovče

Branje je nujno potrebno za uspešno šolanje, uspešno in ustvarjalno poklicno pot ter splošno zadovoljstvo v življenju. Slabši bralci so torej prikrajšani. Ker je pomen branja tako širok, je nujno iskanje načinov, kako pritegniti h knjigi tiste najmanj navdušene.

V prispevku je predstavljena interesna dejavnost Bralni klub, ki je namenjena slabšim bralcem ob koncu 1. triletja OŠ. S tovrstno dejavnostjo želim s pomočjo različnih zanimivih in zabavnih aktivnosti, ki so kakorkoli povezane z branjem, za branje navdušiti mlajše bralce, ki sicer branja ne marajo. Sprva mukotrpne vaje branja se spremenijo v prijetno doživetje s knjigo.

UVOD

V zadnjem času otroci berejo čedalje manj. Vse več je učencev, ki branja, predvsem branja knjig ne marajo in berejo slabo. Kot socialna pedagoginja se dnevno srečujem z otroki s posebnimi potrebami, pri katerih so bralne težave še bolj opazne. Z interesno dejavnostjo Bralni klub sem želela za branje in knjige navdušiti predvsem učence, ki imajo odpor do knjig in prebiranja le-teh.

Praktične ideje, kako pristopiti k slabšim bralcem, so uporabne pri vseh predmetih osnovne šole. Navdušile bodo tudi boljše bralce, hkrati lahko z njimi popestrimo pouk, da bo učenje bolj zabavno.

BRANJE, POMEN BRANJA

»Biti navdušen za branje in biti reden bralec je večja prednost kot imeti visoko izobražene starše z dobro službo,«

so besede angleške strokovnjakinje Julie Strong (2006).

V celoti se strinjam z njenimi tezami: »Če bi vsak otrok rad bral, bi bolj samozavestno govoril, izboljšal besedišče, razširil izkušnje in razumevanje, lažje razvil interese, razvil domišljijo,

izboljšal pisanje, bil sposoben samostojnega učenja, izboljšal mišljenje, izboljšal medpredmetne dosežke« (Strong 2006) ... pa še marsikaj bi se našlo.

Osnovno orodje, ki ga potrebujemo za učenje, je vsekakor branje. Brez branja, pa najsibo knjig, spleta, revij, navodil ... ne gre. Branje nam omogoča pot do celotnega človeškega znanja.

Branje za marsikaterega učenca pomeni zapleteno razbiranje in težko razumevanje prebranega. Pri branju je potrebnih kup zaznavnih, čustve-

nih in miselnih procesov.

Ozbič idr. (2013) so ugotovili, da so za razvoj pismenosti potrebne sposobnosti in veščine, ki se porajajo že v predšolskem obdobju. Poleg posrednega stika s pisano in brano besedo obsegajo pozornost, metaliterarne in metajezikovne sposobnosti, jezikovno razumevanje in izražanje, pragmatične vidike uporabe jezika, funkcionalnost gledanja in še drugo.

Sama menim, da je pri razvoju cele vrste veščin, ki jih otrok potrebuje za šolsko uspešnost, bistvenega pomena otrokovo domače okolje. Če doma ni knjig, kakršnihkoli, če starši ne berejo, bo otrok knjigo težko vzljubil. Če otroci ne dobijo pozitivnega zgleda

Udeleženci Bralnega kluba

doma, sta edina možnost le vrtec in osnovna šola.

Po besedah Košak Babuder (2013) »na bralno učinkovitost pomembno vplivajo vključenost staršev in njihovo spodbujanje otrokovega branja ter povezanost domačega in šolskega kulturnega okolja. Zgodnje bralne izkušnje so pomembne za razvoj jezika in širjenje besedišča«.

Čeprav je branje poleg poslušanja med najmanj učinkovitimi metodami učenja, je nujno, da večino besedil najprej preberemo, šele nato lahko to znanje preizkusimo v praksi, demonstriramo, se pogovarjamo, razlagamo drug drugemu.

MOJ ODNOS DO KNJIG, BRANJA

Sama se z leti čedalje bolj zavedam, kako pomembne so knjige tudi zame osebno. S knjigami se učim, dajejo mi znanje, odprtost, razsvetljenost, z njimi strokovno, osebno in duhovno rastem, pomagajo mi pri zapletenih vprašanjih vzgoje in poučevanja tako doma kot v službi, ponudijo mi odgovore pri osebnih zagatah, zapletih ...

Najraje pa jih imam, saj se lahko s knjigo za trenutek, uro ali kar za cel večer umaknem v samoto, mir, spokojnost.

Po drugi strani pa je lahko knjiga tudi živahno in komunikativno sredstvo, kadar se ob njej družim z otrokoma, z učenci. Skupaj odpotujemo v svet domišljije, fantazije, v svet, kjer je vse mogoče.

Rada in veliko berem, z leti postajam pravi knjižni molj, poleg strokovne literature prebiram leposlovje. Aktivno sodelujem pri bralni znački za odrasle Savinjski beremo.

Aktivno sodelujem pri šolskem projektu Noč branja, ki je namenjen najbolj pridnim bralcem na šoli. Vsakič skrbno izberemo osrednjo temo, s katero je prežeta celotna prireditev. Zadnji dogodek smo ob praznovanju 100. obletnice rojstva literarnega mojstra Roalda Dahla posvetili prav

njegovim literarnim vragolijam. Z branjem njegovih del, bralnimi ustvarjalnicami in ogledi filmov, posnetih po njegovih delih, praznujejo ta dogodek povsod po svetu in v tem duhu smo se praznovanju pridružili tudi mi na Noči branja. V bralnih ustvarjalnicah smo se srečali z nekaterimi izmed njih: Čarli in tovarna čokolade, Veliki dobrodušni velikan, Odvratne rime, Gravža, Čarovnice ... Naše bralno-ustvarjalne delavnice so popestrili obisk čarodeja, spanje v pravljичno okrašenih šolskih prostorih ter nagradno žrebanje in podelitev priznanj za vse udeležence.

Knjige imajo čudežno moč, lahko so celo bolj učinkovite kot zdravila uradne medicine. Poleg tega menim, da lahko branje oziroma knjige odvrnejo otroka od možnosti zasvojenosti z internetom in računalniškimi igrami.

Pri branju ne morem mimo desetih pravic (in enega opozorila) bralcev, kot jih je zapisal francoski pisatelj Daniel Pennac v svoji knjigi *Čudežno potovanje*. Ko sem jih prvič srečala, sem bila kar malce šokirana. Knjigo sem vedno doživljala kot nekaj svetega. Še danes me srce zaboli, ko srečam ljudi, ki ne berejo, ali tiste, ki ravnajo s knjigo kot s »skret«*»* papirjem (bi rekli v naših koncih). Sama imam še danes slabo vest, če v knjigi spustim kakšno stran ali jo odložim, ne da bi jo prebrala do konca. Učitelji, še posebej profesorji v gimnaziji, so nas grdo gledali, če knjiga, ki smo jo vzeli v roke, ni bila ena izmed del klasične literature.

Torej, takšne so pravice bralcev (po T. K. 2012):

1. Da ne beremo:

Še najstrastnejšim bralcem se kdaj zgodi, da ali zaradi pomanjkanja časa ali brez razloga ne berejo. In za to imajo vso pravico.

2. Da preskakujemo strani:

Zakaj bi morali brati strani, ki jih ne uspemo prebrati. Saj tudi v realnem življenju ne sprejemamo vseh in-

formacij. Priznam, najprej jih nekaj preskočim ... in ko je takih strani odločno preveč, knjigo enostavno odložim, neprebrano.

3. Da knjige ne dokončamo:

Tudi knjiga nam lahko "ne potegne" – tako kot nismo prijatelji z vsemi ljudmi, tako nas morda tudi knjiga ne prepriča. Lahko pa samo trenutno zanjo ni pravi čas – in se bomo k njej vrnili čez nekaj let.

4. Da ponovno beremo:

V knjigi lahko vedno odkrijemo nekaj novega. Ali pa podoživimo tisto, kar smo v njej že našli.

5. Da beremo karkoli:

Tako pomembne knjige velikih mož kot "instantno" literaturo ali tisto, ob kateri tvegamo sladkorno ...

6. Da beremo kjerkoli:

Na vlaku, pred šolo (hmm ... na delovnem mestu mogoče ni ravno pravi kraj? ali pač ...), v postelji, ob kosilu ...

7. Da beremo zaradi užitka – se postovetimo s knjigo:

T. i. "bovarizem" je včasih prav zaželen pobeg od realnosti – seveda s pravo mero.

8. Da listamo/brskamo po knjigah:

To nam daje hiter pogled v knjigo in tako se lahko odločimo, ali bomo knjigo kupili, si jo sposodili ...

9. Da beremo naglas:

Slišati prebrano ima poseben učinek.

10. Da o prebranem molčimo:

Ni nam za vsako ceno potrebno deliti mnenja o knjigi z drugimi in niti navesti razlogov, zakaj smo jo brali ...

**Pa še opozorilo:
Ne norčuj se iz ljudi,
ki ne berejo, sicer
ne bodo nikoli!**

Odnos med knjigo in bralcem je lahko povsem intimna stvar.

»Prva tri šolska leta otrok pridobiva temeljne spretnosti, kot so branje, pisanje, osnovno računanje. Pozneje branje služi za učenje vseh drugih predmetov in le z do-

brim branjem bo lahko učno uspešen.« (Žerdin 2016.)

BRALNI KLUB

Pri snovanju interesne dejavnosti sem imela v mislih učence, ki slabo berejo, ne marajo branja, nad katerimi so obupali tako starši kot učitelji. Želela sem jih spodbuditi in navdušiti za branje. Hkrati sem se zavedala, da sem si zadala težko nalogo: navdušiti otroka za nekaj, česar ne mara, ker mu enostavno ne gre dobro od rok.

Veliko idej sem dobila od mentorice, specialne pedagoginje Jožice Steblovnik na OŠ Polzela. Znanja s področja bralne pismenosti, predvsem ogromno praktičnih izkušenj kasneje od angleške strokovnjakinje Julie Strong, direktorice Nacionalnega gibanja za bralno pismenost v Veliki Britaniji, ki nam je predavala na več seminarjih v okviru projekta Bralna pismenost.

Interesno dejavnost sem ponudila tretješolcem, saj je konec 1. triade ravno tisti mejnik, ko naj bi se urjenje bralne spretnosti, sama tehnika branja že razvila do stopnje avtomatizacije. V višjih razredih pa branje služi funkciji učenja, uporabljati začnemo različne bralne strategije.

Tako naj bi bilo, a pri »mojih« učenecih niti približno. Že sama omemba branja in knjig jih zmrazi, kaj šele, da bi brali vsak dan, čeprav samo 10 minut. Za takšne učence sem pripravila Bralni klub, kjer branje ni takšen borbav, kot si ga ponavadi predstavljajo slabi bralci.

Otroci, ki so vključeni v Bralni klub, so povečini otroci, ki doma nimajo ustreznih bralnih spodbud. Zato je šola oziroma smo šolski strokovni delavci tisti, ki jih lahko spodbudimo in navdušimo za branje.

Pri mojih učencih se mi zdi bistvena motivacija za branje. Kako otroka, ki mu branje ne gre od rok, navdušiti za vsakodnevno vajo?

Pri otrocih je pomembno, da jih »za branje najprej spodbudimo in opo-

gumimo, tako da se preusmerimo od ukvarjanja z negativnimi čustvi ob branju in od izogibanja branja k sprejemanju in spoprijemanju težav pri branju ter iskanju načinov boljše ga obvladovanja le tega« (Magajna in drugi 2008).

Za vse učence, ki ne marajo branja, je nujno, da »z učinkovitimi pristopi in prilagoditvami učitelji veliko prispevajo k spodbujanju branja pri otrocih in mladostnikih, ki ob ustrezno oblikovanih pisnih in bralnih gradivih izboljšujejo svojo večino branja ter usvajajo strategije, s pomočjo katerih povečujejo svojo učno uspešnost« (Košak Babuder 2013).

Ko starši opazijo, da ima njihov otrok težave pri branju, iščejo razloge za težave in krivdo pogosto zvalijo na šolo. Starši potrebujejo s strani šolskih strokovnih delavcev podporo in razumevanje. Pomemben je sodelovalni in partnerski odnos staršev in šole ter dober odnos učitelja do otroka. Starši otrok, ki imajo težave pri branju, imajo pogosto tudi sami težave z branjem in pisanjem, zato potrebujejo našo podporo in pomoč. Pri premagovanju otrokovih bralnih in napisovalnih težav sta bolj pomembna razumevanje učiteljev in intenzivnost pomoči kot pa vrsta programa. »Pomembne so zgodnja obravnava v

predšolskem obdobju ter možnosti za trening branja, ki zagotavljajo in vključujejo strukturirano in intenzivno poučevanje branja, dostopnost ustreznega bralnega gradiva, sprejemanje individualnih razlik med otroki, določeno količino individualnega poučevanja in poučevanja v manjših skupinah.« (Košak Babuder 2013.)

Ko starši slabših bralcev septembra vidijo vabilo k interesni dejavnosti Bralni klub, pogosto preberejo le "branje" in "učenje branja". Moram jim razložiti, da namen in cilj Bralnega kluba ni učenje branja in naj ne pričakujejo izboljšanja bralne tehnike pri svojem otroku. Takrat so nemalo razočarani. Odkrito jim moram razložiti, da je za izboljšanje branja potreben vsakodnevni trening branja, 10 minut na dan, vsakdan. Ena ura na teden je premalo. Tekoče branje se pridobi le z vajo. Brez njihovega sodelovanja ne gre. Potrebno bo posedeti ob otroku, mu pomagati pri težkih besedah, ga spodbujati in opogumljati.

Tistim, ki so pripravljeni zavihati rokave skupaj z otrokom, predstavim vedenjsko-kognitivni trening branja.

Bralni trening vedenjsko-kognitivne metode za izboljšanje branja je razdeljen na pet stopenj. Vsaka izmed stopenj traja 8 dni, ima določen cilj

Ana predstavlja svojo najljubšo knjigo.

in točno določena pravila. Vključuje vsakodnevno, desetminutno branje ter ustrezno zunanjo motivacijo, ki jo spodbujamo s pomočjo žetonov. Velika pozornost je namenjena tudi izбору besedila. Bralne vaje morajo postati igra, otrok mora pri njih uživati in se zabavati, vzbuditi mu morajo veselje do branja. Otroka ne silimo k branju. Notranjo motivacijo, ki je otrokom z odporom do branja primanjkuje, spodbujamo z beleženjem rezultatov, tako da otrok sam vidi svoj napredek pri branju. Pri tem starši otrokovega branja nikoli ne grajajo, pohvalijo pa vsak, še tako majhen napredek. Da bo otrok dosegel napredek, morajo biti cilji realni. Izboljševanje branja je dolgotrajen proces in napredek največkrat ni vedno takoj opazen (Anić 2004).

Osnovni namen Bralnega kluba je, da otroci izboljšajo svojo bralno učinkovitost ter posledično zmanjšajo svoj odpor do branja.

Uspešni učenci berejo tekoče, pravilno in z razumevanjem, hitro prepoznajo znane besede, razumejo tisto, kar preberejo. Z branjem širijo svoj besedni zaklad, svoje razmišljanje.

Moji učenci berejo počasi in z napotkom, spopadajo se z dekodiranjem, ne upoštevajo ločil, ne prepoznavajo besed in besednih zvez, berejo brez

čustvenega doživljanja, berejo zati-kajoče in pogosto ne razumejo, kar so prebrali.

Zaradi težav pri branju ne marajo branja, ne želijo vaditi, branju se izogibajo in začarani krog je sklenjen. Pri branju je pomembno sproščeno vzdušje, prijetno klimo lahko ustvarimo že s samim prostorom, meditativno glasbo, prijetno dišavo, sedimo na tleh na blazinah. Spomladi kakšen lep dan izkoristimo za branje v naravi, npr. v gozdičku.

Pozitivna spodbuda je tudi, da berejo v manjši skupini učencev, ki imajo vsi osnovno težavo z branjem.

Bralni klub je interesna dejavnost, pri kateri seveda beremo, a se zraven tudi igramo in zabavamo.

Namen Bralnega kluba je poleg branja samega predvsem vzbuditi otrokom interes za branje, brez prisile in pritiskov učiteljev in staršev, povezati branje s prijetnim dogodkom, ustvariti navado branja pri otrocih.

Beremo kratke, enostavne, zanimive, zabavne, včasih napete, drugič skrivnostne, ravno prav zapletene zgodbe, pesmice, uganke in še kaj. Izbiram knjige z veliko dialogi. Če je možno, otroci dobijo in berejo vsak

svojo vlogo, sama pa vezni tekst.

Po branju ustvarjamo, rišemo, zgodbo zaigramo, ugibamo, kako se bo zgodba končala, si izmislimo nov začetek ali konec ... Branje popestrimo z različnimi kvizi, ugankami, besednimi igrami, zmešnjavami, zavozlankami, tombolo, vrečo presenečenja in drugimi zabavnimi igrami.

Branje različnejših besedil, ki morajo biti predvsem kratka in zabavna, popestrimo z najrazličnejšimi dejavnostmi, npr.:

- Moja najljubša knjiga: Učenci v šolo prinesejo svojo najljubšo knjigo, ki jo predstavijo sošolcem, kje, kdaj so jo dobili, preberejo kratek odlomek. S svojo najljubšo knjigo se fotografirajo. Skupaj izdelamo plakat, ki nato krasi stenčas Bralnega kluba.
- Veriga besed (prvi glas, zadnji glas, prvi zlog ...).
- Iskanje rim.
- Branje knjige O levčku, ki ni hotel v šolo; igra vlog.
- Vsak učenec izdelava svojo žepno knjižico.
- Branje knjige Jurček in packarija; krasitev košev za ločeno zbiranje odpadkov.
- V parih igramo besedno igro Scrabble.
- Reševanje rebusov.
- Obisk večje knjižnice, npr. Medobčinske knjižnice Žalec.
- 5 različnih pravljic, kratke povedi pomešane, učenci morajo pravilno razvrstiti povedi k pravim naslovom.
- Bingo loto z besedami.
- Ugibanje skritih besed iz besedila.
- Vsak učenec dobi svoj listek z besedo, brez besedne komunikacije se postavijo v pravilno zaporedje, da nastane smiselna poved (k branju vključimo socialne veščine, sodelovanje, vodenje, sledenje ...).
- Besedne domine (beseda – beseda, beseda – slika).
- Besedni spomin.
- Iz prebranega besedila izdelajo strip.
- 300 čarobnih vprašanj, npr.: Moje najlepše sanje?, Kam se najraje skrijem?, Moja najljubša žival? itd.

Živina najljubša knjiga

- Igra s trditvami: Učencem predstavimo majhno izbiro trditev, ki naj povzemajo prebrano besedilo, nekaj trditev je napačnih. V dvojicah se odločijo, katere so najustrežnejše in zakaj.
- Napoved/rekonstrukcija: Otroci se igrajo »Sherlocka Holmesa«, ugrabijo in ustvarjajo besedilo iz uvodnih/zaključnih odstavkov s pomočjo razmišljanja o tem, kar so prebrali. Nato primerjajo povedi z izvirnikom.
- Zaporedje: Učenci morajo urediti razrezano besedilo tako, da bodo s pomočjo zgradbe oblikovali ustrezen pomen.
- Primerjava dveh pravljic, ki jih dobro poznajo (začetek, konec, osebe, kraj dogajanja ...).
- Celotno zgodbo razrežemo na več krajših enot, učence razdelimo v pare, vsak par dobi del zgodbe, ga prebere in zaigra/nariše ...
- V besedilu manjkajo besede, ki so zapisane na lističih (berejo besede in jih vstavljajo na pravo mesto).
- Po branju besedila sledijo vprašanja odprtega tipa, ki jih spodbujajo k razmišljanju in argumentiranju, zato je nujno natančno, pozorno branje in poslušanje.
- Besedilo je razdeljeno na odstavke, pripravimo kratke trditve, učenci morajo poiskati, v kateri odstavki sodi posamezna trditev.
- Vila Malina (1. uro preberemo originalno verzijo, 2. uro poslušamo audio pravljico, 3. uro pravljico zaigramo).
- Slike postavijo v poljubno zaporedje in si izmislijo svojo zabavno/žalostno/grozljivo .. zgodbo, ki jo na koncu še zapišejo.
- S poljubnimi nalepkami izdelajo slikopis – zgodbo v sličicah.
- Zgodbi odstranim vsa ločila, naloga učencev je, da zgodbo preberejo in dodajo manjkajoča ločila.
- Bralna hišica: V vsakem oknu je listek z določeno nalogo, npr. pojdi do sošolca in ga požgečkaj ipd.
- Kdo sem?: Učencu na hrbet nalepimo ime pravljice/živali/predmeta; z vprašanji Ali sem velik?, Ali živim v gozdu? itd. in našimi odgovori počasi ugotovi, kdo je.
- Bralna vreča: Vreča s knjigo in smiselno igračko potuje od učen-

ca do učenca domov, ko jo vsi preberejo, sledi pogovor o knjigi, počutju, posebnostih ...

- Bralna stena: V šoli imamo steno, ki je namenjen Bralnemu klubu, tu tedensko objavljamo naše dejavnosti, posebnosti, priporočamo prebrane knjige drugim učencem in učiteljem.
- Ob koncu šolskega leta učenci dobijo diplomo za sodelovanje pri interesni dejavnosti Bralni klub.
- Za zaključek – čokoladna zabava brez branja: Zabavna igra s čokolado, vilicami, nožem, kapo, šalom in rokavicami. Otroci v krogu mečejo igralno kocko. Tisti, ki prvi vrže 6, mora čim hitreje obleči šal, kapo, rokavice, šele nato si lahko z nožem in vilico odreže košček čokolade. Vendar ostali otroci medtem mečejo kocko naprej in takoj, ko naslednji vrže 6, mora prvi igralec vse pripomočke odložiti. Igra je polna smeha, živčkov, jeze, včasih tudi joka, ko ne moremo in moremo do čokolade.

ZAKLJUČEK

Bralni klub je edina interesna dejavnost na naši šoli, ki je namenjena slabšim bralcem. Menim, da naša tedenska druženja s knjigo učence navdušijo, da tudi sami doma v roke vzamejo kakšno knjigo, strip, revijo ... in si z njo krajšajo čas. Ob sodelovanju s starši in z izvajanjem vedenjsko-kognitivnega treninga branja pa so opazni rezultati z izboljšanjem branja in boljšim bralnim razumevanjem.

V prihodnje bi bilo nujno pomen branja in glasnega branja otrokom od rojstva naprej predstaviti staršem vrtčevskih otrok.

Svoj prispevek sem začela s pomenom branja za učenje, zaključila bom z zame še večjim pomenom knjige: **ZA UPOČASNITEV ČASA POTREBUJEMO KNJIGO!**

Iz pravljice Bine Štampe Žmavc Muc Mehkošapek:

»V Drvečem mestu je vse samo hitečo in drvelo. Drveli so vlaki, avtobusi, letala, metroji, helikopterji, kolesa, motorji in koraki. Drveli so zjutraj, opoldne in zvečer, celo ponoči ni bilo nobenega miru ... Kajti ljudje

Drvečega mesta so morali vsak dan tekati za svojimi karierami, službami, neodložljivo nujnimi opravki in se niso smeli niti za hipček ustaviti, da jih ne bi kdo prehitel.«

Živimo v hitečem času in drvečih mestih. Za upočasnitev časa rabimo knjigo.

Zato se ustavimo. Otrokom predstavimo leposlovno knjigo, ki smo jo »ravnokar« prebrali, otroke opozorimo na »zanimiv strokovni tekst«, ki govori ravno o tem, o čemer se učijo ... Na ta način bomo otrokom vzbudili interes za učenje tega »znanja bogov«, kakor so branje in pisanje pojmovali stari Egipčani.

LITERATURA

- Anič, N. (2004) Kako poboljšati čitanje: radni material za seminar.
- Delors, Jacques, in drugi (1996) *Učenje: skriti zaklad. Poročilo Mednarodne komisije za izobraževanje za enaindvajseto stoletje, pripravljeno za Unesco*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Košak Babuder, M. (2013) Lažja berljivost gradiv kot ključni dejavnik spodbujanja branja otrok in mladostnikov z disleksijo. V: Rot Gabrovec, V. (ur.) *Tudi mi beremo: različni bralci z različnimi potrebami. Zbornik Bralnega društva Slovenije, 10*, str. 19–25. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Magajna, L., in drugi (2008) *Koncept dela: Učne težave v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Ozbič, M., in drugi (2013) Pismenost in predpismenost: katere veščine in sposobnosti potrebuje otrok, da se lahko spusti v svet črk. V: Rot Gabrovec, V. (ur.) *Tudi mi beremo: različni bralci z različnimi potrebami. Zbornik Bralnega društva Slovenije, 10*, str. 9–18. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Strong, J. (2006) Kako pripraviti celo šolo k branju. Interno gradivo.
- Štampe Žmavc, Bina (1998) *Muc Mehkošapek*. Ljubljana: Epta.
- T. K. (2012) *Že poznate 10 pravic bralcev?* Dostopno na <http://www.slomedija.it/ze-poznate-10-pravil-bralcev>.
- Žerdin, T. (2016) *Nesrečko! Zgodbe za otroke, ki ne marajo brati*. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

POUČEVANJE ITALIJANŠČINE KOT DRUGEGA JEZIKA V OSNOVNI ŠOLI – VLOGA RAZLIČNIH DEJAVNIKOV

Mojca Čok, profesorica razrednega pouka, Osnovna šola Lucija

Kot kaže stanje v osnovni šoli, je znanje italijanščine kot drugega jezika na dvojezičnem, narodnostno mešanem območju slovenske Istre med otroki čedalje slabše: učiteljice, ki poučujejo italijanščino na osnovnih šolah s slovenskim učnim jezikom, so mnenja, da na to vplivajo različni dejavniki, med katerimi so najbolj izpostavljeni zlasti učiteljeve metode dela, učbeniki, vrstniki, starši in okolje.

Uvod

Po poklicu sem profesorica razrednega pouka in poučujem razredni pouk na eni izmed večjih osnovnih šol dvojezičnega območja slovenske Istre. Poleg tega sem opravila modul za poučevanje italijanščine v 1. in 2. triletju, zato v svojem razredu, poleg razrednega pouka, poučujem tudi italijanščino.

V osnovni šoli poučujem to kombinacijo tretje leto, prej pa sem tri leta poučevala od 1. do 5. razreda. V tem času ugotavljam, da se iz leta v leto manjša zanimanje za učenje drugega jezika – italijanščine. Glede na to, da živimo na dvojezičnem območju slovenske Istre, je

Ugotavljam, da se iz leta v leto manjša zanimanje za učenje drugega jezika – italijanščine.

ta podatek zaskrbljujoč. V okviru poučevanja in ocenjevanja znanja sem v teh letih opazila, da je znanje italijanščine čedalje slabše, zato sem si v razmišljanju o vzrokih za takšno stanje zastavila predvsem naslednji dve vprašanji: (1) Kdo oziroma kaj je krivo za takšno stanje? in (2) Kaj lahko naredim kot učiteljica, da bo znanje italijanščine boljše in italijanščina bolj priljubljena?

Anketa

Zanimalo me je mnenje mojih kolegic, ki na našem dvojezičnem območju slovenske Istre že vrsto let poučujejo italijanščino, zato sem naredila anketo, v kateri je sodelovalo 18 učiteljic iz devetih osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom. Anketni

Anketni vprašalnik je obsegal šest vprašanj.

vprašalnik je obsegal šest vprašanj. Učiteljice so ga izpolnile na enem izmed rednih srečanj učiteljev drugega jezika – italijanščine.

Vsebina anketnega vprašalnika je sledeča:

1. Kako spodbujate učence k učenju italijanščine?

2. Ali menite, da so učbeniki in delovni zvezki, ki jih uporabljate, primerni za osnovno šolo?

DA – NE – Drugo – Zakaj?

3. Ali menite, da je znanje italijanščine v OŠ zelo slabo? DA – NE – Drugo

4. Čemu pripisujete neznanje italijanskega jezika, čeprav smo na dvojezičnem območju? (Možnih je več odgovorov)

a) Veliko je priseljencev, ki se prvič srečajo z italijanščino.

b) Starši otroke motivirajo samo za angleščino, saj je le-ta bolj pomembna.

c) Otroci nimajo nikakršnega stika z italijanščino.

č) Starši, ki ne znajo italijansko, ne morejo pomagati otroku pri učenju.

d) Drugo.

5. Ali menite, da imajo učenci v OŠ odpor do italijanščine? DA – NE – Drugo – Zakaj?

6. Kaj ste pripravljene narediti, da se kvaliteta znanja italijanščine v OŠ izboljša? (Možnih je več odgovorov)

a) Redno obiskovati izobraževanja.

b) Se udeležiti študijskih skupin.

c) Učne ure prilagajati otrokom in njihovim interesom.

č) Sodelovati z drugimi učitelji italijanščine.

d) Drugo.

Rezultati ankete

K 1: Učiteljice učence spodbujajo k učenju italijanščine z uporabo tehnologije, z gledanjem filmov/risank, s pesmicami, interaktivnimi igrami, revijami, lutkami, z zanimivimi in aktualnimi vsebinami, z recitiranjem, z dobro načrtovanimi urami. Z medpredmetnim povezovanjem oz. učenjem: snov, obravnavano pri angleščini, obravnavajo tudi pri italijanščini.

K 2: Pet učiteljic meni, da so učbeniki in delovni zvezki, ki jih uporabljajo, primerni za osnovno šolo, devet jih je odgovorilo, da niso, štiri učiteljice pa so odgovorile z *drugo* in svoj odgovor utemeljile s tem, da nekatere stvari so uporabne, druge pa ne. Učbeniki so zastareli, ne odražajo interesa otrok, niso zanimivi, obravnavane so neustrezne teme in uporabljena neprimerna pisava.

K 3: Dvanajst učiteljic meni, da je znanje italijanščine v OŠ zelo slabo, dve učiteljici sta nasprotnega mnenja, štiri učiteljice pa so mnenja, da je znanje slabo zaradi učitelja in staršev, odvisno od posamezne generacije, zaradi prevelikih razlik med učenci in zaradi okolja.

K 4: Deset učiteljic vidi vzrok za neznanje italijanskega jezika v tem, da je veliko priseljencev, ki se prvič srečajo s tem jezikom, ter da so za to krivi starši, saj otroke motivirajo samo za angleščino, ker je, kot menijo, bolj pomembna. Petnajst učiteljic meni, da otroci nimajo nikakršnega stika z italijanščino, pet učiteljic pa je mnenja, da starši, ki sami ne govorijo italijansko, ne morejo pomagati svojim otrokom. Ena učiteljica je mnenja, da imajo učenci odpor, posebno če so neuspešni, ena pa meni, da bi mo-

rali učitelji bolj posegati po sodobnih metodah poučevanja.

K 5: Deset učiteljic je mnenja, da imajo učenci v osnovni šoli odpor do italijanščine, štiri učiteljice so nasprotnega mnenja. Štiri pa so mnenja, da učenci sicer nimajo ravno odpora, niso pa niti zainteresirani za učenje italijanščine, bolj se zanimajo za angleščino, ne vidijo uporabne vrednosti italijanščine oz. niso vzgajani v duhu večjezičnosti in medkulturnosti, ne razumejo vsebine v učbenikih, odpor imajo zaradi tega, ker so pod vplivom splošnega mnenja, da je italijanščina neuporabna, niso motivirani že od doma, torej od staršev in družine, in ker so pod vplivom vrstnikov.

K 6: V zvezi s svojo pripravljenostjo za izboljšanje kvalitete znanja italijanščine v OŠ je deset učiteljic mnenja, da je potrebno redno obiskovati izobraževanja, osem učiteljic meni, da se je potrebno udeležiti študijskih skupin, petnajst jih meni, da je potrebno učne ure prilagajati otrokom in njihovim interesom, trinajst pa jih je mnenja, da je potrebno sodelovati z drugimi učitelji italijanščine. Ena učiteljica je pod "drugo" zapisala, da je potrebno sodelovati z italijansko skupnostjo, da so potrebne izmenjave učencev z italijanskimi šolami, učencem je potrebno nuditi priložnost za aktivno uporabo italijanščine izven šole.

Interpretacija ugotovitev ankete

Naj na kratko povzamem zgornje ugotovitve. Učitelji se zavedajo, da je znanje italijanščine v osnovnih šolah zelo slabo, in menijo, da so potrebne temeljite spremembe. Zavedajo se, da je zelo pomemben pristop samega učitelja in njegove metode. Učne ure je potrebno prilagoditi interesom učencev, ne pa učnim načrtom. Problem predstavljajo učbeniki, ki so zastareli, nezanimivi ter napisani v neustrezni pisavi (v 1. in 2. razredu poteka šele opismenjevanje). Pomembno je medsebojno sodelovanje. Učenci so pod vplivom vrstnikov, staršev, ki dajejo pomen predvsem angleščini. Z italijanščino se v okolju ne srečujejo več, saj tudi na dvojezičnem območju slovenske Istre v medijih prevladuje angleščina, dve uri na teden pa sta pre-

malo za učenje. Veliko je priseljencev, ki se prvič srečajo s tem jezikom, starši pa jim ne morejo nuditi pomoči.

Otroci, velikokrat v želji po višjem znanju, ostajajo negotovi. Učitelji ponudijo vsebine in cilje v okviru učnega načrta in standardov znanj, vendar število razpoložljivih ur po predmetniku ne omogoča pridobivanja kvalitetnega znanja. Novejše metode poučevanja zahtevajo veliko komunikacije in poznavanje osnovnih besednih pojmov, medtem ko učni načrt od njih zahteva veliko več pisne spretnosti in znanja slovnice. S tem se učenci srečujejo tudi v učbenikih in predpisanih delovnih zvezkih. Učbeniki so narejeni po učnem načrtu, kar pa ne zadostuje, da bi učenci v prvem izobraževalnem obdobju usvojili komunikacijske spretnosti. Učitelji se pri izbiri učbenikov odločajo na podlagi lastnih izkušenj.

Starejša populacija učiteljev italijanščine se odloča za klasične in zakoreninjene metode dela, za učbenike in delovne zvezke, ki že dolgo niso več privlačni in ustrezni ravni pričakovane znanja italijanščine. Mlajši učitelji pa posegajo po novejših metodah poučevanja jezika, ki ne predvidevajo obvezne rabe učbenika in delovnih zvezkov. Le z odprto in neposredno komunikacijo pri učencih dosežemo pričakovano motivacijo in željo, da bi se nivo znanja italijanščine dvignil.

V šoli mladi učitelji preizkušajo nove metode dela, zato jih veliko ne uporablja ne učbenika in ne delovnega zvezka, ker si pri delu pomagajo z informacijsko-komunikacijskimi tehnologijami. To pa pomeni več dodatnega dela za učitelja, vendar bistveno prijaznejši in privlačnejši način podajanja znanja jezika.

Teško je biti dober učitelj

Učence moram nenehno motivirati in spodbujati, zato skušam biti zabavna, zanimiva in inovativna. Dober učitelj mora biti tudi dober igralec, obvladati mora telesno govorico, saj mimika, ton glasu in gestikulacija prispevajo k dobremu poučevanju. Sama učence neprestano motiviram in spodbujam, predvsem tiste, ki jim ni do dela in znanja. Nikoli ne obupam in jim skušam na vsak način

pomagati. Pri mlajših otrocih je zelo pomembna igra, gibanje, poslušanje in mimika. Otroci morajo jezik poslušati in biti v neposrednem stiku z njim, da lahko dobijo občutek zanj. Šele ko bodo jezik razumeli, se bo pojavila želja po komunikaciji.

Učenci bodo za učenje motivirani, če bo snov zanje pomembna, uporabna in če bo povezana z njihovimi življenjskimi izkušnjami. Pomembno pa je tudi to, da snov predstavimo na zanimiv, igriv način.

Za sklep

Cilj pri zgodnjem učenju tujega jezika je, da se učenci naučijo uporabljati jezik za komunikacijo v vsakdanjem življenju, kar seveda še posebej velja v našem primeru, ko gre za italijanščino kot drugi jezik na dvojezičnem, narodnostno mešanem (slovensko-italijanskem) območju. Učenci morajo zato biti pri pouku središče dogajanja in uporabljati jezik pri vsem, kar počnejo: na ta način se najhitreje, najučinkoviteje naučijo jezika, učitelj pa naj bi pri tem z različnimi metodami, prilagojenimi starosti učencev, in seveda tudi s pomočjo sodobnih, didaktično ustreznih in otrokom/učencem prijaznih učbenikov in delovnih zvezkov ter drugih motivacijsko učinkovitih sodobnih sredstev poskrbel, da učenci že v prvem izobraževalnem obdobju usvojijo osnovne komunikacijske spretnosti in se naučijo jezik, v našem primeru italijanščino, uporabljati v različnih vsakdanjih situacijah.

Literatura

Mikolič, Vesna, Pertot, Susanna, in Zudič Antonič, Nives (2006) *Med kulturami in jeziki = Tra lingue e culture*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales: Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije.

Učni načrt. Osnovna šola s slovenskim učnim jezikom na narodnostno mešanem območju slovenske Istre. Italijanščina kot drugi jezik (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_narodno/ITA_obvezni_dv_drugi.pdf.

PREMUDA – OTOK DIALOŠKEGA LITERARNEGA PREVAJANJA

Kristina Rakinić, študentka psihologije

Premuda je majhen otok s približno 50 prebivalci. Leži v bližini Zadra, kamor so se odselili zlasti mladi domačini. Z Malega Lošinja je Premuda dostopna s trajektom, če potujemo iz Zadra, pa s katamaranom. V drugem delu prispevka bom spregovorila o vlogi otoka kot fizičnega okolja, v katerem poteka učni proces, v našem primeru seminar.

Seminar literarnega prevajanja organizira Oddelek za prevodoslovje Univerze v Gradcu (Institut für Translationswissenschaft Universität Graz). Letos se je seminar odvijal že 19. leto in tako bodo prihodnje leto praznovali dve desetletji rojstva »Premude«. Finančno seminar omogoča avstrijsko Ministrstvo za znanost, raziskovalno dejavnost in gospodarstvo.

SEMINAR LITERARNEGA PREVAJANJA

Poletna šola literarnega prevajanja na Premudi je nastala pod okriljem Ericha Prunča. Erich Prunč je koroški Slovenec, rojen leta 1941, ki je študiral slavistiko, jezikoslovje in filozofijo na univerzah v Ljubljani in Gradcu. Leta 1988 je bil imenovan za prvega rednega profesorja prevodoslovja v Avstriji. Njegova naloga je bila uveljaviti prevodoslovje kot novo humanistično vedo na Oddelku za teoretsko in uporabno prevodoslovje. Oddelek je vodil vse do svoje upokojitve leta 2010. Od leta 2009 je tudi častni senator Univerze v Ljubljani. Erich Prunč velja za živo legendo na področju prevajanja na avstrijsko-slovenskem območju. Njegovo delo in strokovno mnenje cenijo vsi poklicni prevajalci.

Pred mnogimi leti je Erich Prunč začel dopustovati na Premudi in tako se mu je porodila ideja, da bi tja povabil svoje študente. Najprej je potekalo literarno prevajanje iz hrvaščine v nemščino in obratno, nato pa je sledil še slovenski jezik. Prvi bralni večeri so potekali kar pred njegovo počitniško hišo. V vseh teh let

pa se je otok Premuda začel razvijati in pridobil tudi na številu kapacitet oz. apartmajev, v katerih v času poletne šole bivajo seminaristi. Erich

Prunč je v zadnjih letih aktivno vlogo mentorstva prepustil svojim mlajšim kolegom in danes na seminarju sodeluje samo še kot častni mentor.

Poletna šola literarnega prevajanja iz nemščine v slovenščino in nasprotno je namenjena predvsem študentom in mladim, ki želijo pridobiti nove izkušnje in jim literarno prevajanje predstavlja polje, kjer želijo delovati in se udeleževati. Omogoča intenzivno ukvarjanje z literarnim prevajanjem in literaturo nasploh. Poletna šola je namenjena tudi vzpostavljanju novih vezi med Slovenijo in Avstrijo, tako prijateljskih kot poslovnih. Poleg tega šola nudi vsem udeležencem spoznavanje druge kulture in literarnih del, aktualnih tako v eni kot v drugi državi.

Seminar nudi osem mest za slovenske in osem za avstrijske prevajalce. Ob prijavi je potrebno priložiti potrdilo o znanju jezika, iz katerega bo seminarist prevajal, in poslati testni

Pred mnogimi leti je Erich Prunč začel dopustovati na Premudi in tako se mu je porodila ideja, da bi tja povabil svoje študente.

prevod, na podlagi katerega se izbere končne udeležence seminarja. Izobraževalni proces vodi jo štirje prevajalci, dva iz Slovenije in dva iz Avstrije.

Vsak par sestavljata mentor in tutor. Skupaj pripravijo zbirko nemških in/ali avstrijskih in zbirko slovenskih besedil. Tako imenovani readerji oz.

berila vsebujejo primere proze, dramatike, poezije in esejistike. V veliki večini gre za novejša in še neprevedena besedila, kar omogoča vpogled v trenutno literarno sceno tako v Avstriji kot v Sloveniji. Dejstvo, da gre za neprevedena besedila, omogoči seminaristom, da po končanem seminarju poskušajo delovati v smeri objave prevoda, ki je nastal v okviru te poletne šole.

UČNI PROCES

Slovenski seminaristi morajo v 14 dneh, kolikor traja poletna šola, prevesti najmanj 18.000 znakov s presledki, avstrijski seminaristi pa jih morajo prevesti najmanj 22.000. Slovenski seminaristi so to leto sodelovali skupaj z slovensko tutorico Kristino Jurkovič in mentorico Tanjo Petrič, avstrijski seminaristi pa z avstrijsko tutorico Metko Wakouning in mentorjem Andrejom Lebnom. Njihova vloga na seminarju je vodenje, usmerjanje in svetovanje v času celotnega izobraževalnega procesa.

Učne oblike in metode in teorija samodoločenosti

Teorija samodoločenosti govori o treh temeljnih psiholoških potrebah, ki so pomembne za notranjo motivacijo, pripisovanje vrednosti samemu izobraževanju in samozavestno prepričanje v lastne zmožnosti in učinkovitost. Te potrebe so potreba po avtonomnosti, potreba po kompetentnosti in potreba po pripadnosti. Avtorja teorije sta psihologa Edward

Deci in Richard Ryan. Motivacija, izvedba in razvoj bodo maksimizirani znotraj socialnega okolja, ko bo ta vseboval možnosti, da vsak posameznik zadovolji zgoraj omenjene temeljne psihološke potrebe (Deci in Ryan 1991). Vsakemu seminaristu je prepuščena popolna svoboda pri izbiri tekstov, ki jih bo prevajal. Lahko se odloči za poezijo, prozo, dramatično, kar mu je bližje oz. kjer bi se rad preizkusil v prevajanju. Seminarist ima tu tako popolno avtonomijo. V prvi fazi učnega procesa se tako zadovolji potreba po avtonomiji, ki se nanaša na delovanje, na lastno spodbudo in samoregulacijo lastnih dejanj (Deci in Ryan 1991).

Sledi seminaristovo individualno delo, ki predstavlja eno izmed oblik organizacije izobraževalnega procesa. Individualna učna oblika pomeni učenčevu samostojno, individualno izvajanje določene aktivnosti v poteku izobraževalnega procesa. Prednost te oblike je, da lahko posameznik svoje delo prilagodi svojemu tempu, načinu in zahtevnosti dela. Seminarist se tako z besedilom prvič spopade in ga prevede. Po prvi verziji prevoda se seminarist posvetuje s svojim tandemom. Tandemi se oblikujejo že prvi večer seminarja. Vsi seminaristi imajo nalogo, da si poiščejo par, s katerim bodo sodelovali v

času celotnega seminarja. Vsak posamezen tandem pa sestavljata slovenski in avstrijski prevajalec.

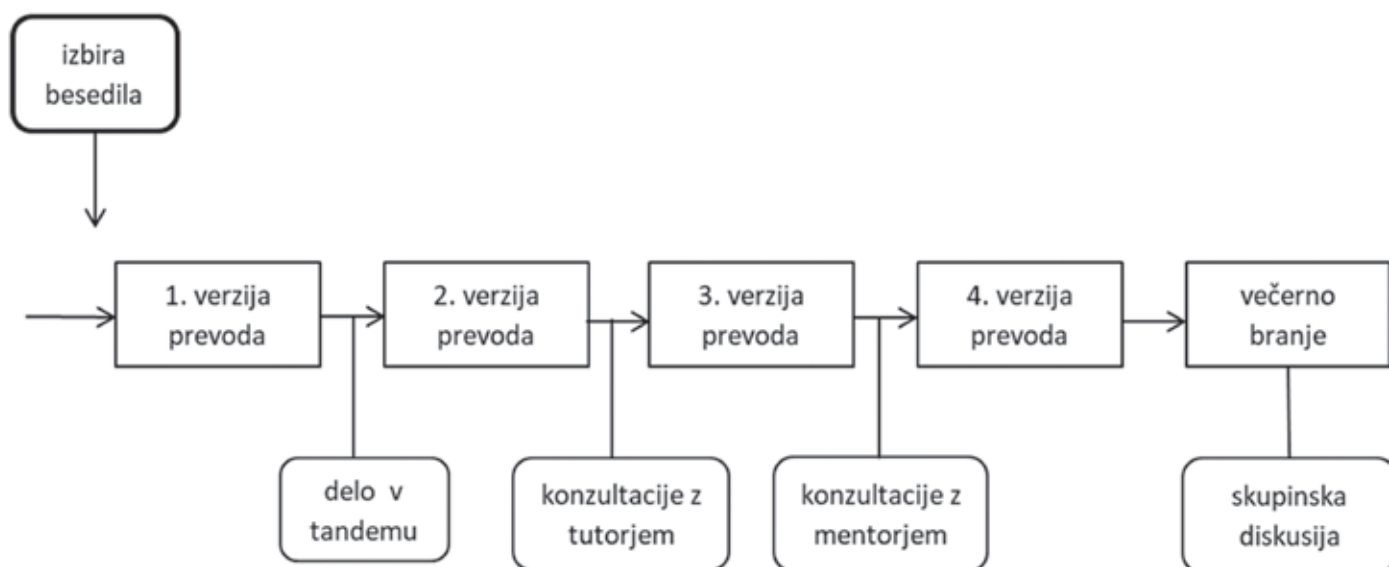
Tandem ali delo v paru je ena izmed štirih učnih oblik poleg frontalnega pouka, individualnega pouka in skupinskega dela. Učna oblika določi notranjo organizacijo pouka. Tandem je najstarejša didaktična oblika, ki je bila vedno nekoliko potisnjena v ozadje in ni bila deležna tolikšne obravnave kot ostale oblike (Blažič 2003). V tandemu se predelajo in razrešijo predvsem vsebinski oz. pomenski problemi, ki jih je imel seminarist pri prevajanju. Seminaristu, ki je prevajal iz tujega jezika v svoj materni jezik, pomaga drugi, ki govori materni jezik originalnega besedila. Pri tem ima vlogo nekega »živega slovarja«, saj predstavlja aktivnega uporabnika jezika v realnih situacijah. Po delu v tandemu sledi nadaljnje individualno delo. Seminarist popravi svoj prevod in se z drugo verzijo prevoda sestane s tutorjem na konzultacijah.

Konzultacije predstavljajo individualno učno obliko dela. Potekajo kot svetovanje, pogovor, pojasnjevanje,

izmenjava informacij, usmerjanje ali iskanje odgovorov na specifična vprašanja pri strokovnjaku, ki prevzame konzultantsko vlogo. V tej fazi se seminarist in tutor skupaj osredotočita na probleme, ki so se pojavili pri prevajanju. Gre za postavljanje in oblikovanje vprašanj, ki izhajajo iz zornega kota seminarista. S tutorjem pregledata prevod in tutor ga pri tem opozori tako na slovnične kot vsebinske napake ali pa mu zgolj ponudi neko drugo verzijo prevoda določene besede, besedne zveze, stavka. Nato seminarist svoj prevod ponovno popravi in se s svojo tretjo verzijo prevoda sestane z mentorjem.

Nato seminarist svoj prevod ponovno popravi in se s svojo tretjo verzijo prevoda sestane z mentorjem.

Mentor ponovno ponudi svoje primere prevoda, opozori tudi na morebitne slovnične napake. Na konzultacije z mentorjem pride tudi drugi iz tandema, ki ima tu ponovno vlogo »živega slovarja« in pomaga razrešiti zadnje nejasnosti glede vsebine ali pomena. Po zadnjih konzultacijah seminarist svoj prevod ponovno popravi, pri tem je pomembno poudariti, da lahko katerikoli predlog, ki sta mu ga podala tutor ali mentor, sprejme ali zavrne, svojo odločitev pa ima vedno možnost zagovarjati. To odigra pomembno vlogo pri občutku in zazna-

Prikaz poteka učnega procesa

vi lastne avtonomije v svojem delu, kar pa posledično vpliva na višjo stopnjo intrinzične motivacije, zaznave kompetentnosti in samospoštovanja (Košir 2013).

Četrto verzijo prevoda seminarist prebere na večernih branjih. Večerna branja so skupinska oblika dela, kjer preko diskusije, v kateri sodelujejo vsi seminaristi in oba mentorja in tutorja, rešujejo še morebitne nejasnosti pri prevodu. Vsak ima možnost, da avtorja prevoda vpraša, zakaj se je odločil za določeno rešitev, prav tako pa vsak lahko ponudi primernejšo obliko prevoda določene besede, besedne zveze, stavka. Da lahko govorimo o sodelovalnem učenju, morajo vsi udeleženci v izobraževalnem procesu zasledovati skupni cilj, kar je v tem primeru čim bolj kvaliteten in ustrezen prevod. Tu se zadovolji druga potreba po te-

oriji samodoločenosti. To je potreba po povezanosti, ki je opredeljena kot potreba po občutju varne povezanosti s socialnim okoljem in doživljanju sebe kot sprejetega, spoštovanega in vrednega. Pri zadovoljevanju te potrebe so pomembni tako vrstniki oz. sošolci (v našem primeru seminaristi) kot tudi same vodje izobraževalnega procesa.

Za lažji pregled celotnega poteka prevajanja in dela prilagam sliko, kjer so predstavljeni posamezniki koraki v učnem procesu.

Na seminarju so torej uporabljene tri od štirih učnih oblik organizacije pouka. Seminaristi niso deležni kolektivno frontalnega pouka. Gre za obliko, kjer učitelj neposredno izvaja izobraževalni proces z večjo skupino učencev (Blažič 2003). Frontalni pouk ima svojo kvaliteto predvsem v

tem, da omogoča hitro posredovanje informacij, neposreden stik z vsemi seminaristi in kontrolo nad učnim procesom. Predlagam, da se večer ali dva namesto večernih branj organizira predavanje enega izmed mentorjev ali tutorjev na temo literarnega prevajanja. Seminar bi bil tako pokrit z vsemi učnimi oblikami. Adamič (2005) namreč pravi, da dinamična uporaba različnih učnih oblik in metod prispeva k učinkovitosti pouka oz. učnega procesa, razvijanju učenčevih sposobnosti in osvajanju znanja. Raznolikost uporabe učnih oblik izobraževalnega procesa tako primpoore k zadovoljitvi različnih potreb, ki jih imamo vsi posamezniki v vsakodnevni situacijah, in pozitivno vpliva na sam učni proces in delo seminaristov. Veliko vlogo pri tem odigrajo tudi t. i. povratne informacije.

Vloga povratnih informacij in potreba po kompetentnosti

Povratne informacije o delu in napredku vsakega posameznika s strani učitelja oz. v našem primeru mentorja in tutorja in tudi ostalih seminaristov imajo pozitiven vpliv tako na učno samopodobo kot tudi na notranjo motivacijo. Povratne informacije učencu povejo, kaj je že dosegel, ga spodbudijo k iskanju pomanjkljivosti in mu ob tem ponudijo možnost in pot za njihovo odpravljanje, obračajo posameznika k samorefleksiji in samoocenjevanju (Razdevšek-Pučko 1997). Povratna informacija ima veliko večji učinek med samim učnim procesom, saj lahko z njeno pomočjo posameznik napreduje. Povratna informacija, podana po zaključku pedagoškega procesa, ima tako veliko manjši učinek na nadaljnje delo in učenje.

Seminarist odda zadnji dan svoje končne verzije prevodov, ki jih po tem ne more več popravljati, saj bi bila povratna informacija, prejeta samo na koncu seminarja, pedagoško neustrezna. Povratna informacija o delu, ki ga je opravil seminarist, omogoča dvig njegovega občutka kompetentnosti ali prepričanja posameznika, da bo uspešno opravil določeno nalo-

Večerna branja in skupinska diskusija

go. Tako se zadovolji še tretja potreba po Deciju in Ryanu (1991), in sicer potreba po kompetentnosti.

Ocenjevanje

Ocenjevanje je sklepna stopnja učnega procesa, ki presoja, v kolikšni meri so učenci dosegli učne cilje. Pri ocenjevanju na seminarju so pomembni štiri vidiki: splošni vtis prevoda, napredek v času seminarja, sodelovanje s tandemom in sodelovanje v diskusiji. Na koncu seminarja vsak seminarist prejme pisno oceno, ki zajema eno izmed treh kategorij: zadovoljivo, dobro, zelo dobro. Ocenjevanje ne poteka kriterijsko ali normativno, temveč je bilo bližje portfoliu oziroma mapi seminaristovih dosežkov, ki nastanejo v času celotnega seminarja. Portfolio predstavlja celotno zbirko učenčevega dela in izdelkov v določenem času in odraža učenčevo delo v tem specifičnem obdobju (Raz-

devšek-Pučko 1997). Ta način preverjanja omogoča procesno spremljanje vsakega posameznika posebej in njegovega napredka. Seminarja se udeležijo različni posamezniki z različnimi znanji, izkušnjami in sposobnostmi, ocenjevanje na podlagi kriterija ali primerjanje posameznikov v tej referenčni skupini bi bilo tako popolnoma neustrezno. Vsakega posameznika moramo obravnavati v okviru zmožnosti, ki jih premore, in mu postavljati realne cilje, ki jih lahko glede na svoje znanje in sposobnosti tudi doseže. Potrebno se je zavedati, da ima primerjava z drugimi lahko negativne vplive na (učno) samopodobo, še posebej ko govorimo o primerjavi navzgor in je ta razkorak velik. Izbira načina ocenjevanja je pomemben dejavnik v učnem procesu, ki mora biti vedno dobro utemeljen.

POGLED NA SEMINAR SKOZI SOCIALNO PRIZMO

Vpliv fizičnega okolja na razvoj skupinske identitete

Čas je, da se vrnem k začetni misli. Spregovorila bom o tem, zakaj se seminar literarnega prevajanja odvija ravno na otoku Premuda, ki je po mnenju nekaterih odmaknjen od civilizacije (opomba: na otoku ni internetne povezave). Na otoku ni nikakršnih elementov, ki bi lahko zniževali pripadnost skupini. Seminaristi izražajo veliko zadovoljstvo, da se seminar odvija na tako odročnem otoku, kjer praktično ni drugih ljudi, s katerimi bi lahko tvorili intenzivnejše interakcije ali odnose. Vsi seminaristi in vodje seminarja so tako fizično združeni in nekako »prisiljeni« v interakcije drug z drugim. V

Na otoku ni internetne povezave.

Skupinska fotografija vseh seminaristov po celodnevem izletu na otoku Silba

tem primeru imamo opravka s psihološko skupino. Psihološke skupine so manjše, pregledne in posameznikom neposredno dostopne. Njihova glavna značilnost je, da lahko vsak posameznik v skupini neposredno stopi v stik z drugim članom skupine (Ule 2009). Med seminarjem se spletejo tesne prijateljske vezi, zviševala se je solidarnost, lojalnost, skupinska in medosebna privlačnost, kar lahko z enim izrazom preprosto imenujemo dobro socialno vzdušje. Prevladujejo pozitivna čustva in visoka povezanost med člani skupin, kar se kaže kot visoka stopnja znotrajskupinskega skupnega preživljanja prostega časa. Razvija in krepi pa se skupinska identiteta; identiteta, kjer posamezniki del svoje identitete enačijo z identiteto skupine, kateri pripadajo.

Socialni dejavniki

Ponovno se vračam na teorijo samodoločnosti. Ta trdi, da bo socialno okolje, ki podpira posameznikovo zaznavanje lastne kompetentnosti, povezanosti in avtonomosti, spodbujalo motivacijo, še posebej notranjo, pospešilo razvoj in povečalo učinkovitost in uspešnost pri delu (Deci in Ryan 1991). Primer delovanja poletne šole na Premudi je lep primer socialnega okolja, ki optimalno deluje na posameznike.

V 14 dneh je en dan namenjen sprostivni in druženju. Organiziran je celodnevni izlet z ladjico na enega izmed bližnjih otok. Seminaristi in vodje se tako cel dan družijo in pletejo prijateljske vezi. Prosti dan je namenjen tako poglabljanju odnosov kot tudi nabiranju nove energije za nadaljnje delo.

Oblikovanje socialnega okolja je pomemben dejavnik, ki vpliva na

vzdušje in delovanje celotne skupine. Seminaristi bivajo v različnih apartmajih, ki pa se nahajajo v neposredni bližini. Vsi seminaristi se vsak dan skupaj sestanejo najmanj trikrat: na kosilu, večerji in na večernih branjih. Po slednjih se druženje velikokrat tudi nadaljuje. Način organizacije bivanja na otoku, oblikovanje pozitivnih in spoštljivih odnosov in sodelovanih interakcij vodijo k temu, da vsi sodelujoči na seminarju prevzamejo in posvojijo skupni cilj. Cilj, zaradi katerega se tudi udeležujejo seminarja. Opisali bi ga lahko z mislijo: tu smo, da ustvarimo najboljši možen prevod, in tu sem, da naredim korak naprej v smeri boljšega prevajalca, boljše osebe. Skupen interes prevzame vse in vsi delujejo za skupno dobro skupine kot tudi posameznikov znotraj nje.

ZAKLJUČEK

S tem prispevkom sem želela predstaviti dobro prakso seminarja oz. poletne šole. Hkrati pa sem želela opozoriti na dejavnike, ki so potrebni, da je lahko neka poletna šola učinkovita na obeh nivojih, ki jih združuje. Učinkovita mora biti na področju »šole«, torej na spoznavnem nivoju, kjer posamezniki gradijo, oblikujejo in preoblikujejo svoja znanja. Učinkovitost pa mora biti dosežena tudi na področju »poletna« oz. na socialnem področju, kjer mora biti celotna zadeva sestavljena in izvedena v smeri čim bolj pozitivnega socialnega vzdušja in razvoja skupine, kjer vsi posamezniki delujejo za skupno dobro in za spoštljive medsebojne od-

nose. Takšna praksa dela lahko nudi dobro izhodišče za uspešno delovanje na različnih področjih v različnih situacijah. Pomembno se je zavedati, da je vsaka poletna šola ali seminar svojevrsten unikat in da ni enega in edinega pravega univerzalnega modela, ki bi definiral, kako naj vse skupaj poteka, da bo učinek maksimalen. Izhajati moramo iz ciljev in smotrov, ki jih želimo doseči oz. h katerim stremimo, ob tem pa je nujno naše zavedanje vseh dejavnikov, ki vplivajo na učni oz. izobraževalni proces, in upoštevanje vseh socialnih vidikov življenja in delovanja znotraj skupine.

Opisali bi ga lahko z mislijo: tu smo, da ustvarimo najboljši možen prevod, in tu sem, da naredim korak naprej v smeri boljšega prevajalca, boljše osebe.

VIRI

- Adamič, Milan (2005) Vloga poučevanja. *Sodobna pedagogika*, let. 56 (št. 1): str. 76–88.
- Blažič, Marjan (2003) *Didaktika: visokošolski učbenik*. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Deci, Edward, Vallerand, Robert, Pelletier, Luc, in Ryan, Richard (1991) Motivation and education: The self-determination perspective. *Educational Psychologist*, let. 26 (št. 3/4): str. 325–346.
- Košir, Katja (2013) *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Subkulturni azil, zavod za umetniško produkcijo in založništvo. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-D1FQ9M-TX>.
- Razdevšek-Pučko, Cveta (1997) Vpliv kognitivne psihologije na spremembo paradigme preverjanja in ocenjevanja znanja. *Psihološka obzorja*, let. 6 (št. 4): str. 127–141.
- Ule, Mirjana (2009) *Analitični pristop k življenju v družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Primer delovanja poletne šole na Premudi je lep primer socialnega okolja, ki optimalno deluje na posameznike.

LE TELESNO AKTIVEN OTROK LAHKO DOSEŽE USTREZEN GIBALNI RAZVOJ

Vesna Jarh, dipl. vzgojiteljica,
Vrtci občine Žalec

V prispevku želim predstaviti, kako v svojem oddelku oblikujem gibalno-športni program in kako otroke skozi celostni pristop in ustvarjalno aktivno učenje ter s kakovostnimi in otrokovi starosti prilagojenimi sredstvi motiviram in navdušujem za zdrav življenjski stil in vseživljenjsko učenje tudi na področju gibanja.

Glede na pomen, ki ga ima gibanje v otrokovem razvoju, je nujno že v rani mladosti ustvariti pozitiven odnos do gibalnih dejavnosti. V predšolskem obdobju imajo velik vpliv na otrokov gibalni razvoj tudi vzgojno-izobraževalne ustanove, med katere sodijo tudi vrtci. Pri načrtovanju gibalne vzgoje morajo upoštevati naslednje: vsebine na področju gibanja morajo izhajati iz otroka, prilagojene morajo biti njegovim sposobnostim, lastnostim, potrebam in interesom.

Gibanje – otrokova pravica do raziskovanja sveta

Pomembnost gibanja velikokrat spregledamo, saj je tako običajen del človeškega življenja. In vendar je ključnega pomena za otrokov razvoj. Različni avtorji (Videmšek in Pišot 2007, Videmšek, Berdajs in Karpļuk 2003, Rajtmajer 1988, Doherty in Bailey 2003) poudarjajo, da je za otroka že od prvega dne rojstva najpomembnejše gibanje. Spodbujanje gibalnega razvoja v otroštvu je po mnenju Pangrazija (Pangrazi 2000, v Videmšek in Pišot 2007, 20), ena izmed temeljnih razvojnih nalog, saj otroku zagotavlja pridobivanje gibalne kompetentnosti, ki je že v otroštvu visoko vrednotena in pomembno vpliva na druga razvojna področja. Temelji za učenje in razvoj osnovnih gibalnih sposobnosti se izoblikujejo v zgodnjem otroštvu in so bistvenega pomena za spodbujanje nadaljnega gibalno dejavnega življenjskega sloga, podpirajo pa jih tudi izkušnje (Cools in drugi 2008).

Možnosti za gibanje je v vrtcu veliko, v kolikšni meri so izkoriščene, pa je odvisno vzgojitelja.

Zaradi specifičnosti razvoja predšolskega otroka vzgojitelj ne more enako poučevati v vseh starostnih skupinah vrtca; značilnosti razvoja namreč zahtevajo prilagoditev v poučevanju in spremembo samih metod dela.

Vzgojitelji prenašajo gibalno znanje na manj izkušene osebe, na različno stare otroke. Nekateri se na te razlike prilagodijo spontano, drugi pa vse poučujejo enako, ne glede na fazo gibalnega razvoja otrok.

Kosec in Mramor (1991, 5) izpostavljata, da morajo vzgojitelji predšolskih otrok vedeti, kaj naj posredujejo

in kako naj ravnajo z otroki, kadar le-ti telovadijo in se športno igrajo. Predšolski otroci se nahajajo v temeljni gibalni fazi. Temeljna gibalna faza je opredeljena med 2. in 7. letom starosti. Gibanje v tej fazi postaja vse bolj usklajeno, otroci pa so aktivni raziskovalci svojega telesa, sposobnosti in zmogljivosti. Otrok v tem obdobju potrebuje veliko zunanjih spodbud oziroma spodbudno okolje ter priložnosti za dejavnosti in učenje novega (Gallahue in Ozmun po Videmšek in Pišot 2007). Gibanja, značilna za temeljno gibalno fazo, otrok usvaja s preizkušanjem, rezultati katerega so najbližje navadam.

MOTORIČNA SPOSOBNOST	TEMELJNA GIBALNA FAZA – PREDŠOLSKI OTROK
RAVNOTEŽJE	Na stopnji učenja ohranjanja svojega telesa v gibanju in mirovanju.
KOORDINACIJA	Pridobivanje izkušenj iz koordinacije; v tem obdobju je človek najbolj dojemljiv za sprejem gibalnih informacij.
MOČ	Statični moči se zaradi hitre rasti in drugih specifik v razvoju izogibamo. Repetitivno moč otroci težko izvajajo (vzrok je njeno ritmično ponavljanje, ki mu otroci niso sposobni slediti).
HITROST	Hitrost se pojavlja kot izvedba ustreznega gibanja v hitrosti.
GIBLJIVOST	Maksimalna gibljivost.
PRECIZNOST	Brez ustrezno razvite perceptivne kontrole mišic.

Tabela 1: Motorične sposobnosti v temeljni gibalni fazi. Vir: Povzeto po Ivić, Novak, Atanacković in Ašković 2002.

Vse učno-vzgojno delo v mojem oddelku se odvija po poti aktivnih dejavnosti otrok

Zavedam se pomena in vloge gibalno-športnih aktivnosti in njihovega širokega vpliva na razvoj vseh temeljnih področij otrokovega razvoja v predšolskem obdobju. Na ravni načrtovanega in izvedbenega kurikula vrtca na različne načine povezujem dejavnosti različnih področij, saj gre za vzporednost in povezanost med različnimi psihičnimi funkcijami (otrok zaznava, doživlja in spoznava sebe, svet okoli sebe, različne odnose s čustvenega, intuitivnega, socialnega, spoznavnega vidika). Predšolsko obdobje je obdobje, ko je nujno vse še posebej nazorno razložiti, pokazati, večkrat ponoviti ..., a največ štejejo lastne gibalne izkušnje otrok; s tem mislim na to, da imajo otroci možnost tipanja, preizkušanja, poizkušanja, preizkušanja novih stvari in situacij, ugotavljanja posledic, primerjanja izkušenj, možnost dopolnjevanja z novim znanjem, sposobnosti nadgrajevanja, medsebojnega primerjanja in ob tem učenja. Za otrokov gibalni razvoj v predšolskem obdobju je poglavitno, da lahko otrok kreativno išče rešitve pri gibalnih izzivih ter da preko ustvarjalne igre razvija koordinacijo, ravnotežje, moč in hitrost.

Zato si prav na področju gibanja vzamem dovolj časa, da ustvarjam vedno nove in nove situacije, ki so rešljive različno, različnost pa je odvisna od individualnih sposobnosti otrok (Jensterle 2004).

Otroci v mojem oddelku so v začetni stopnji temeljne faze, ki vključuje otroke med 2. in 3. letom starosti. To začetno fazo opredeljujejo prvi poskusi doseganja ciljev usmerjene temeljne gibalne aktivnosti. Otroko vo gibanje kaže na slabo prostorsko in časovno integracijo. Za izvedbo giba je značilen skromen ritem, slaba koordinacija, pretirano ali omejeno gibanje telesa in pomanjkljivo zaporedje gibov (Cemič 1997). Možgani predšolskega otroka, predvsem v obdobju do 3. leta, so dvakrat bolj aktivni kot možgani odraslega člo-

veka, njihov razvoj pa je odvisen od medsebojnega vpliva genske zasnove in ponujenih izkušenj. Slednje imajo odločujoč vpliv na oblikovanje strukture možganov in kasnejši obseg zmogljivosti. Prav zato je pomemben način, na katerega poučujemo predšolske otroke. V tem obdobju potekajo proces socializacije, oblikovanje interesov in stališč ter razvoj gibalnih sposobnosti, takrat usvojeni programi pa ostanejo trajno zapisani v motoričnem spominu. Bogatejši kot bo tedaj motorični spomin, več informacij bo ponujal in tudi kasneje bo posameznik lažje usvajal nova gibalna znanja.

Razvoj kognitivnih sposobnosti je nujen za otrokov razvoj motoričnih sposobnosti, kajti določena stopnja razvoja kognitivnih struktur pogojuje pripravljenost otroka za usvajanje različnih gibalnih spretnosti, prav tako pa gibanje aktivira kognitivne procese (Videmšek in Pišot 2007).

Kako otroke navdušiti za gibanje?

Gibalna dejavnost nudi otroku občutek ugodja, veselja, varnosti. Navdušenje je notranji občutek, ki se odraža na obrazu, v glasu in gibih telesa. Navdušenje na področju gibanja se razvija, ko otrok odkriva in spoznava novo gibalno dejavnost. Energijo, ki kar vre iz živahnega malčka, poskušam usmeriti v doživljenjsko lju-bezen do telesne dejavnosti in gibanja. Razvijam in ustvarjam učenje skozi gibanje in gibanje skozi igro. V vadbo vnašam Fit vadbene programe, ki so privlačni za vse otroke. Aktivnosti so energične, vznemirljive in zabavne. Otroci v našem vrtcu se vključujejo v vse aktivnosti, ki jih vsebuje Fit program: vadbene ure, jutranje vadbe, gibalne minute, Fit didaktično gibalne igre, Fit aktivni sprehodi. Gibalne izkušnje pridobivajo tudi v Fit kotičkih, hodnikih in na Fit igrišču, vsakodnevno in

z lastnim zgledom pa otroke spodbujamo tudi k Fit hidraciji, ki je postala del dnevne rutine v vrtcu.

Primer iz prakse

Večina predšolskih otrok je v vrtcih deležna edine organizirane oblike gibalne/športne aktivnosti, zato imajo pri otrokovem motoričnem razvoju pomembno vlogo tudi vzgojitelji. Pri delu z otroki morajo poznati dialog dobre komunikacije, ki temelji na spoštovanju in spodbudah. Svoje delo morajo graditi na najrazličnejših gibalnih vsebinah, ob uporabi različnih kakovostnih pripomočkov in z različno opremo, saj bo le tako otrok dobil raznolike in najkvalitetnejše gibalne izkušnje (Pišot in Jelovčan 2006, 28).

Pravilno organizirana in strokovno usmerjena gibalna dejavnost je za otroke v predšolskem obdobju bistvenega pomena. V priporočilih za mlajše otroke se skladno z njihovimi razvojnimi potrebami poudarja predvsem variabilnost gibalnih aktivnosti, ki bodo v prvi vrsti zabavne in zanimive in bodo vplivale nanje motivacijsko (Šimunič, Volmut in Pišot 2010, 12).

Gibanje je pomemben del naših vsakdanjih aktivnosti. Zato otrokom vsakodnevno omogočam, da z različnimi dejavnostmi na prostem in v prostoru spoznavajo in razvijajo različne gibalne ter druge sposobnosti in lastnosti ter to ves čas spodbujam.

Strategija gibalne vzgoje v mojem oddelku temelji na optimalnem razvoju motoričnih sposobnosti (med katerimi imata najpomembnejšo vlogo koordinacija in ravnotežje), na zavedanju lastnega telesa (zaznavanje in odkrivanje lastnega telesa in zavedanje telesa v prostoru), raziskovanju, pridobivanju informacij, pridobivanju izkušenj, spoznavanju različnih položajev in odnosov med

Gibalna dejavnost nudi otroku občutek ugodja, veselja, varnosti.

Navdušenje na področju gibanja se razvija, ko otrok odkriva in spoznava novo gibalno dejavnost.

deli lastnega telesa, med predmeti in ljudmi, med ljudmi in doživljanju ugodja v gibanju, pa naj bo to v igralnici ali na prostem. Najprej usvajamo naravne oblike gibanja, v ustreznem zaporedju, ki ga določa

otrokova starost in trenutna razvojna sposobnost. Da otrok lahko osvoji telesno moč, natančnost, vzdržljivost, mora najprej osvojiti koordinacijo in orientacijo. Da otrok lahko osvoji koordinacijo in orientacijo, mora naj-

prej osvojiti in obvladati svoje telo: ravnotežje, sposobnost reguliranja mišic, dobra telesna shema in občutek za dotik ter globinsko-prostorsko zaznavanje.

Otrok v dejavnosti
izvaja naravne oblike gibanja, kot so hoja, tek, lazenje, plazenje, plezanje, visenje, skoki, poskoki, meti, valjanje, potiskanje, vlečenje; v zaprtem prostoru, v naravi; po različnih površinah; pod, čez, skozi različna orodja; po različnih delih telesa; v različne smeri; z različno hitrostjo; z različnimi rekviziti;
se igra oziroma upravlja z različnimi predmete;
se vključuje v dejavnosti, s katerimi razvijamo ravnotežje na mestu in v gibanju;
premaguje ovire s podplazenjem, preplezanjem, preskakovanjem, nošenjem različnih predmetov;
izvaja različne komplekse gimnastičnih vaj;
sodeluje v različnih elementarnih in drugih igrah;
izvaja rajalno-gibalne igre, plesne, družabne igre;
se vozi z različnimi otroškimi vozili: triciklom, skirojem;
sodeluje v različnih igrah;
se igra in giblje na snegu in s snegom brez in z rekviziti;
hodi v naravi;
vključuje se v sprostitvene dejavnosti.

Tabela 2: Dejavnosti na področju gibanja po letnem delovnem načrtu (LDN) oddelka. Vir: Vesna Jarh.

Optimalni razvoj motoričnih sposobnosti (med katerimi imata najpomembnejšo vlogo koordinacija in ravnotežje)

Ravnotežje in koordinacija se pri otroku razvijata postopno, oba sta zelo pomembna za njegov psihomotorični razvoj. Otrok ima prirojeno željo po gibanju, s čimer želi doseči nek cilj, za kar mora biti pohvaljen. Rav-

notežje pomeni sposobnost zadrževanja telesa v različnih pozicijah ali tekom premikanja pozicijo obdržati ali jo ponovno vzpostaviti. Koordinacija pa pomeni sposobnost usklajenega in učinkovitega gibanja različnih delov telesa. Ravnotežje je lahko pretežno statično (na mestu) ali pretežno dinamično (med gibanjem). Nanj ima

vpliv vestibularni sistem (notranje uho), vidna kontrola (pomen dobrega vida) ter percepcija (periferno zaznavanje – pomembno vlogo igra masaža otrok, hoja na boso nogo ...). Za otroke je značilno, da se radi igrajo z ravnotežjem, predvsem imajo radi skakanje po robovih, klopcah, posteljah, drevesnih štorih ...

Izboljšanje ravnotežja in koordinacije pri majhnih otrocih izvajam skozi igro

DEJAVNOSTI, KI IZBOLJŠUJEJO RAVNOTEŽJE, GIBALNO KOORDINACIJO TER NAČRT GIBANJA	Otroci nosijo predmete v rokah, nekaj pred seboj potiskajo ali nekaj za seboj vlečejo. Otrok razmišlja, kako vse to izvesti.
OTROKU ZABAVNA HOJA	Hoja po robniku ali nizkem zidu. Na začetku potrebuje roko, neko oporo, s časom pa si okrepi ravnotežje toliko, da zmore sam.
IGRE Z ŽOGO	Igra z žogo zahteva od otroka koordinacijo in ravnotežje. Najprej se izvaja kotaljenje žoge, kasneje lahko podajanje ter ne nazadnje igra.
KREPITEV KONDICIJE	Lovljenje. Otrok ustrezno načrtuje gib in se orientira v prostoru.
RAVNOTEŽJE IN VZPOSTAVLJAJE MEHANIZMOV SAMOKONTROLE	Gugalnice in tobogani pomagajo otroku: otrok namreč izbira hitrost in višino, da se sam počuti varno.
KOORDINACIJA, POSTAVITEV SPODNJIH UDOV IN VZDRŽEVANJE RAVNOTEŽJA PRI TEM	Hoja po točkah ali črti.
KOORDINACIJA TER RAZVOJ HITRIH REAKCIJ	Igra z baloni.
KOORDINACIJA TER TUDI RAZVOJ RAZMIŠLJANJA	Prelivanje vode ali presipavanje iz različnih oblik in velikosti.
ORIENTACIJA V PROSTORU, KOORDINACIJA, RAVNOTEŽJE	Rotacijska gibanja (kotaljenje, vrtenje).
RAZVOJ OTROKOVIH STOPALNIH MIŠIC TER POSLEDIČNI RAZVOJ DRŽE	Bosonoga hoja (po travi, pesku ...).

Tabela 3: Primeri dejavnosti, pri katerih v izvedbi otroci izboljšujejo koordinacijo in ravnotežje. Vir: Povzeto in prirejeno po Videmšek in Pišot 2007.

Fotografski zapis primerov gibalne vadbe, ki jo izvajam v oddelku

Slike 1–9: Primeri gibalne vadbe v oddelku 2- do 5-letnih otrok. Vir: Vesna Jarh.

Gibanje ima torej v zgodnjem otroštvu velik pomen, saj je tedaj razvoj otroka na vseh področjih zelo dinamičen in celosten. Z gibalno aktivnostjo oziroma gibanjem otrok pridobiva različne informacije, nabira nove izkušnje ter razvija gibalne in funkcionalne sposobnosti. Gibalna dejavnost ne ponuja otroku le kopice informacij, temveč posameznika

Gibalni programi, osvojeni v predšolskem obdobju, ostanejo trajno zapisani v gibalnem spominu otroka.

Hkrati pa bogat gibalni spomin otroku omogoči lažje usvajanje novih gibalnih znanj v prihodnosti (Pišot in Jelovčan 2006, 18–19).

Hkrati pa bogat gibalni spomin otroku omogoči lažje usvajanje novih gibalnih znanj v prihodnosti.

Dejstva o večplastnem spodbudnem delovanju gibalne aktivnosti na razvoj otrok in ljudi v vseh življenjskih obdobjih bi vse nas, ki delamo z otroki, morala kar siliti v to, da bi tovrstne aktivnosti krepili in spodbujali (Brečko 2012, 11). Kljub vedno bolj pomembni vlogi gibanja v otroštvu, ki jo v današnjem času izpostavljajo številni strokovnjaki, se v praksi še vedno soočamo z izzivi, kako izboljšati izvedbo na področju gibanja.

Čeprav učenje v vrtcu večinoma poteka samodejno, otroci potrebujejo situacije, ki jim učenje omogočijo. Ker učenje razvija vsa področja

osebnosti, tudi gibalno področje, so pri vadbi te situacije najrazličnejše igralne gibalne dejavnosti: vodene (pridobivanje gibalnih spretnosti s pomočjo opazovanja, posnemanja, preizkušanja ...) in spontane (prosta gibalna igra otrok) (prirejeno po Batistič Zorec 2002, 24).

Če vzgojitelj gibanje načrtuje na osnovi opazovanja in spremljanja gibalnega razvoja otrok, kot je zapisano v Kurikulumu (Bahovec in drugi 1999, 18), lahko na osnovi ugotovljenega izbira gibalne naloge tako, kot priporočata Videmšek in Pišot (2007, 277), da po težavnosti nekoliko presegajo trenutno stopnjo otrokovega razvoja.

Vse to nam govori, da moramo prav v predšolskem obdobju športni aktivnosti oziroma gibalnim dejavnostim še posebej posvečati pozornost, saj zamujenega v tem obdobju kasneje ni mogoče v celoti nadomestiti.

Literatura

Bahovec, Eva, in drugi (1999) *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za šolstvo.
 Batistič Zorec, M. (2002) Učenje v vrtcu. *Sodobna pedagogika*, (št. 3): str. 24–43.
 Brečko, G. (2012) *Uporaba športnih pripomočkov in igral pri športnih dejavnostih za predšolske otroke*. Ljubljana: Fa-

kulteta za šport, Univerza v Ljubljani.
 Cemič, A. (1997) *Vzgoja in gibalna igra predšolskih otrok*. Didaktica Slovenica. Pedagoška obzorja; let. 12 (št. 5/6). Povzetki številke (5/6). Dostopno na <http://www.pedagoska-obzorja.si/revija/Vsebine/povzetki/po97-5-6.html>, 20. 12. 2017.

Ivić, I., Novak, J., Atanacković, N., Ašković, M. (2002) *Razvojni koraki: pregled osnovnih značilnosti otrokovega razvoja od rojstva do sedmega leta*. Ljubljana. Inštitut za psihologijo osebnosti.

Jensterle, A. (2004) *Otrok v gibanju*. 3. mednarodni simpozij-3rd International Symposium Kranjska Gora, Slovenija, 2004, Univerza na Primorskem. Znanstveno-raziskovalno središče Koper.

Kosec, M., in Mramor, M. (1991) *Športna vzgoja za predšolske otroke*. Ljubljana: DZS.

Pirc, P. (B. L.) (2016) *Otroci in gibanje: Nekateri niti igral ne znajo več uporabljati*. Dostopno na <http://www.delo.si/nedelo/premalo-gibanja-imate-hude-posledice-za-razvoj-otrok.html>.
 Pišot, R., in Jelovčan, G. (2006) *Vpliv gibalne/športne vzgoje v predšolskem obdobju*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper. Univerzitetna založba Annales.

Šimunič, B., Volmut, T., in Pišot, R. (2010) *Otroci potrebujemo gibanje*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper – Inštitut za kineziološke raziskave, Univerzitetna založba Annales.
 Videmšek, M., in Pišot, R. (2007) *Šport za najmlajše*. Fakulteta za šport. Ljubljana.

SAM V VRTCU

Nataša Beganović Jug, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok,
OŠ Janka Kersnika Brdo, vrtec Medo, Prevoje

Deklica, ki jo bom imenovala SAM, je drugačna od ostalih otrok v skupini. Ima primanjkljaje na področju socialne interakcije in primanjkljaje na področju vedenja in interesov, slabši odziv na ime, težave na področju hranjenja, spanja in je preobčutljiva na senzornem področju. Pri treh letih razločno izgovarja le besedo ne. Deklica ima nevrološko motnjo, avtizem.

Uvod

Otroški avtizem, natančneje sindrom ali spekter avtističnih motenj (kratica SAM), danes strokovnjaki pojmujejo kot razvojno nevrološko motnjo, ki se kaže v verbalni in neverbalni komunikaciji, tipičnih vedenjskih motnjah ter nenormalni čustveni in socialni odzivnosti. Glede na pogostost je pojav avtizma je bolj pogost pri dečkih, pri deklicah je težje prepoznaven. Eden od 68 otrok ima obliko avtizma.

Vzroki za avtizem

Veliko je vzrokov, zaradi katerih se otrok znajde v središču te zapletene motnje. Raziskave so pokazale, da so mnogi otroci, pri katerih se razvije SAM, podedovali poškodovane gene svojih staršev. Ti geni po oploditvi pri nastajanju otrokovega organizma in pozneje po rojstvu pri nadaljnem razvoju otrokovim celicam ne naročajo, kako naj čim bolj nevtralizirajo in izločajo iz telesa potencialno strupene kemične snovi, kakršne so aluminij, živo srebro, svinec, ali toksine, ki jih organizem sam razvije v borbi s patološkimi povzročitelji, npr. z bakterijami in glivicami.

Zelo pomemben je za človeka zdrav imunski sistem, ki nas varuje pred mikrobi in pred patološkimi celicami znotraj telesa. V črevesju povprečnega odraslega človeka najdemo približno tri kilograme dobrih bakterij, brez katerih ne bi mogli preživeti. Kadar imunski sistem ne more opraviti svoje nadzorovalne in varovalne vloge, lahko zbolimo in nekatere nepotrebne, slabe, škodljive patološke bakterije ali mikrobi se razmnožijo v našem telesu. V črevesju avtistič-

nih otrok pogosto odkrijemo nenormalne količine škodljivih patoloških bakterij in glivic kvasovk, npr. Candida. Zato je ena prednostnih nalog zdravljenja avtizma prepoznati te nenormalne žive organizme ter jih uničiti in izločiti iz telesa avtističnega otroka. Vse te škodljive procese v črevesju skupaj imenujemo disbioza, kjer gre za porušeno ravnovesje med človekom, dobrimi in slabimi bakterijami ter posledično še bolj oslABLJENIM imunskim sistemom.

Cepiva: Raziskovalci so bili posebno pozorni ob kombiniranem cepljenju proti ošpicam, mumpsu in rdečkam. V tem cepivu je bilo namreč v vezani snovi timerosalu dejansko prisotno živo srebro. Toda med otroki, cepljenimi na ta način, jih je bilo veliko več brez slabih posledic, kot takšnih, pri katerih se je pojavil avtizem. V primerih zastupitve s težkimi kovinami moramo iskati še druge verjetne vzroke. V zadnjem času se veliko pozornosti posveča amalgamskim zalivkam v zobeh nosečih mater (živo srebro je sestavina amalgama), uživanju rib, ki živijo o onesnaženih vodah, in prehrani nasploh ter predvsem dodatkom v njej, kot so umetna barvila in konzervansi.

Danes so na voljo različne preiskave, s katerimi lahko pri vsakem otroku ugotovimo, kateri dejavniki so morali prispevali k razvoju SAM. Med njimi so:

- krvne preiskave,
- analiza las,

- analiza blata,
- preiskava urina.

Jedro

Sem vzgojiteljica deklici, ki ima odločbo o usmeritvi. Najino skupno pot sva začrtali prvega septembra letos. Najin prvi dan je bil stresen za obe. Deklica je bila zmedena, saj je zamenjala igralnico in dve strokov-

Iskala sem načine, kako bi se ji lahko približala.

ni delavki. Imela je napade jeze, bila je zmedena in jokala je večino dneva. Iskala sem načine,

kako bi se ji lahko približala. Legla sem na tla in se začela žogati z dvema mehkim žogicama. Moje početje jo je zanimalo. Pridružila se mi je pri igri. Še danes posega po teh dveh žogah in sta namenjeni le njej. Na moje prijetno presenečenje sem naslednje jutro namesto jutranjega joka dobila deklico nasmejano v mojem naročju.

Najino spoznavanje je potekalo počasi. Deklici sem namenila veliko opazovanja in najbolj sem bila zadovoljna, ko je prišla v vrtec že zgodaj zjutraj, da sva se lahko v miru igrali. Njeno pozornost in sprejetost sem dobivala med tem, ko sva se igrali. Ugotovila sem, da je deklica motorično spretna. Všeč so ji gibalni izzivi v telovadnici, rada giba ob glasbi, se sprošča ob igri s kinetičnim peskom, koruznim zdrobom in mivko. Rada posega po škarjah in striže po svojih zmožnostih. Naredila sem ji slikanico njenih fotografij pri različnih dejavnostih, fotografije njenega bratca in sestrice, ki sta v istem vrtcu. Zanimanje za slikanico je hitro uplahnilo.

Velik problem pri najinem odnosu nama je predstavljala komunikacija. Deklica se ni odzivala s kretnjami, mimiko. Nikakor nisem razumela, kaj želi od mene. Sledili so izbruhi jeze. Ko ni razumela, kaj želim od nje, preprostega navodila, je zopet sledil izbruh jeze. Otroci, ki so bili prisotni okrog deklice, so bili hitro deležni njenega ugriza. Vrteli sva se v začaranem krogu. Nekaj je bilo potrebno narediti. Naredila sem kartice dnevne rutine in jih obesila tako, da se lahko snamejo in prilepijo na isto mesto. Začeli sva se sporazumevati s pomočjo kartic. Kadar želim, da gre deklica na stranišče, ji pokažem kartico, ona jo vzame in pogleda in ve, kaj želim od nje. Kartico vedno sama obesi. Podobno velja za umivanje rok, malico, počitek ... Vedno ji pokažem, katera dejavnost bo naslednja v našem dopoldnevu. Izpadov jeze je sedaj manj.

V naši skupini otrok od 3. do 4. leta je 19 otrok. Kadar so prisotni vsi otroci, je deklica razdražena. Išče kotičke za umik, moti jo hrup. Kadar je razdražena, se vede agresivno do ostalih

Ostali otroci vedo, da je deklica drugačna, in vedo, da za njo veljajo drugačna pravila.

otrok. Motijo jo določeni zvoki, vonj, svetloba, npr. zvoki igrač na baterije, bliskavica na fotoaparatu, določeni vonji hrane, parfumi ... Spomnim se dneva, ko je bila deklica še posebno slabo razpoložena. Ni mi dovolila, da jo stisnem v naročje, niti da se ji preveč približam. Bila sem zmedena. Ugotovila sem, da imam nov parum in da jo moti moj vonj. Parfumov ne uporabljam več, tudi ne mehčalcev za perilo. Pri prehranjevanju pazim, da ji hrano ločim na krožniku. Ničesar se ne sme dotikati, prelivati. Vsa-ko jed ločim na svoj krožnik. Veseli me, da je začela bolj sprejemati hrano, postala je bolj ješča.

Z otroki se ne igra. Umika se jim. Igra se sama. Poskušam, da se pridruži otrokom z mojo pomočjo, da se v krogu in na sprehodu drži za roko s prijateljem. Včasih nam uspe, večinoma si tega ne želi. Ostali otroci vedo, da je deklica drugačna, in vedo, da za njo veljajo drugačna pravila. V jutranjem krogu deklico ne pritegne nobena dejavnost. Pri obrokih vedno prva zapusti svoje mesto. Dovolim ji. Vse, kar si želim,

je, da deklica ne doživlja nepotrebne stresa, ker je že njeno senzorno zaznavanje večinoma stresno. Še vedno iščem primeren kotiček za deklico. Sama si je za umik izbrala univalnico. Velike težave imava na sprehodih. Deklica leže na tla in ne želi nadaljevati poti. Odločila sem se, da je ne bom nikoli nesla, saj bo to dejanje želela vsakič. S pregovarjanjem, motivacijo in igro nekako premagava razdaljo.

Zaključek

Večinoma so dnevi stresni za obe, za deklico in tudi zame. Dneva brez njenega izpada jeze ne poznam. Včasih se znajdem izgubljena, utrujena, saj je v skupini še 18 otrok, ki me potrebujejo. Ko mi zmanjkuje moči, me objem drobne deklice in njen nasmeš napolnita s pozitivno energijo in vem, da bova zmogli. Vsak njen napredek je zame zmaga.

Literatura

Korošec Zavšek, Sabina (2017) Mali SAM v vrtcu. Predavanje: Celje, november 2017.
Patterson, D. (2009) *Avtizem. Kako najti pot iz tega blodnjaka*. Ljubljana: Založba Modrijan.

POUČNA OKOLJSKA POT BLATA - MLAKE PRI RADOMLJAH

Saša Klemenc, profesorica razrednega pouka in diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok,
Osnovna šola Rodica

Ribnik Črnelo (Vir: Saša Klemenc)

Ribnik Črnelo (Vir: Saša Klemenc)

UVOD

Desno od ceste med Radomljami in Rovami, kjer gozd prevladuje nad gosto poseljeno in bogato pokrajino, se razprostira močvirni svet Blat in Mlak. Na območju poplavnega gozda črne jelše teče potok Rovščica.

Poučna okoljska pot je dober kilometer in pol dolga steza, ki nas od ribiške kočice ob ribniku Črnelo popelje mimo poplavnega jelševnega loga do njegove struge. Opazimo lahko, da je voda v tesni povezavi z živim svetom in kako soustvarja njegovo podobo. Prvošolci Osnovne šole Rodica obiščemo svet Blat in Mlak vsako pomlad.

Prvošolci Osnovne šole Rodica obiščemo svet Blat in Mlak vsako pomlad.

Lepote Blat in Mlak lahko občuduješ v njihovi lepoti skozi vse letne čase.

Pomlad spremeni poplavljen predel v cvetoče poljane zvončkov, dišeče po čemažu. Lepote Blat in Mlak se v različnih letnih časih spreminjajo. Pozimi je svet Blat in Mlak vklenjen v led. Poleti se poplavljeni predeli spremenijo v pestro gosto zelenje, polno komarjev (Bartol idr. 2012).

Območje Blat in Mlak je mokrišče. Mokrišče je območje močvirij, nizkih barij, šotišč, je naravnega ali umetnega nastanka, stalno ali občasno, s stoječo ali tekočo vodo. Mokrišča so pomembni naravni zbiralniki vode, preprečujejo po-

plave, blagodejno vplivajo na mikroklimo, čistijo vodo ...

NARAVOSLOVNA POT

Naravoslovna pot je speljana po gozdni in travnati pokrajini in je namenjena naravoslovnemu izobraževanju, spoznavanju gozdnih rastlin, živali, gozdarstva, tradicionalnih obrti in naravnih pojavov. Preden se z učenci podamo v svet Mlak in Blat, se ena izmed učiteljic odpravi na ogled naravnega terena in preveri, ali je pokrajina razmočena, kar posledično pomeni, da bodo otroci potrebovali ustrezno obutev. Otroci ob prihodu dobijo učne liste, ki jih postopoma rešujemo skupaj. Na začetku otroci uporabijo čim več svojih občutkov (vid, sluh, vonj, okus).

Borovnice (Vir: Saša Klemenc)

Jesenska vresa (Vir: Saša Klemenc)

Šotni mah (Vir: internet)

Kačji pastir (Vir: Bartol idr. 2012)

Otroci zaprejo oči in se za trenutek prepustijo tišini/hrupu v gozdu. Slišane stvari zapišejo ali narišejo na učni list. S seboj imamo ponavadi suhe borovnice, ki jih prav tako okušajo z zaprtimi očmi. Okusijo lahko tudi mlade vršičke smreke. Opažanja ponovno zapišejo. Skupaj preverimo poznavanje dreves (iglavci/listavci). Učenci na naravoslovnem dnevu spoznajo, da drevo zraste iz semena, ki je del ploda: hrast zraste iz želoda, bukev zraste iz žira. Vendar je možnost, da bo iz odpadlega ploda zraslo mogočno drevo, izredno majhna. Skupno pridemo do spoznanja, zakaj je izredno majhna možnost, da bo iz odpadlega ploda zraslo mogočno drevo majhna. Ugotovimo, da večino plodov pojedjo živali, nekateri padejo na mesta, kjer ne morejo vzkliti, na primer v vodo. Do spomladi, ko se kalitev prične, pa je še daleč. Drevo v mladosti zraste v višino in v debelino, v zreli dobi pa se le še debeli.

Na območju Blat in Mlak najdemo tudi rastline, ki imajo rade kislila tla. Tu dobro uspevajo borovnice, orlove praproti, jesenske vrese, šotni mahovi ...

Želva rdečevratka (Vir: Bartol idr. 2012)

Krap (Vir: Bartol idr. 2012)

ŽIVLJENJE V RIBNIKU IN OB NJEM

Pred prihodom do ribnika preberemo zgodbo, ki otroke emotivno uvede v življenje živih bitij v ribniku. Nato nadaljujemo naše raziskovanje in reševanje učnih listov po določenih spoznanjih. Živali so živele v vodi in šele nato na kopnem (kopenske/vodne živali). Nekatere so vezane na vodni in obvodni prostor le s hranjenem in razmnoževanjem in ni nujno, da celotno življenje preživijo v tem okolju. Mednje spada kačji pastir, ki izlega svoja jajčeca v vodo. Na naravoslovnem dan vzamemo odlagalne posode in mrežice za lovljenje kačjih pastirjev, vodnih drsalcev ipd. V odlagalnih posodah imamo vedno že pripravljeno vodo. Pri lovljenju smo nežni in previdni, da ne poškodujemo ulovljenih živali. Če imamo veliko srečo, nam kdaj v mrežo zaide tudi krastačji mrest. Po opazovanju živali odnesemo nazaj v vodo ali jih spustimo v zrak/na kopno. Na obrežju lovimo živali samo učiteljice, otroci stojijo na varnem mestu. Otroci nato raziskujejo ulovljene živali in rastline, ki zaidejo v našo mrežico.

V vodi najdemo veliko vrst rib, rakov, školjk in drugih živali, ki se hranijo z drugimi živalmi ali njihovimi ostanke ter z rastlinjem (algami). V zadnjih letih je bilo v Sloveniji namerno ali nenamerno naseljenih najmanj 13 tujerodnih vrst rib ter 2 vrsti ameriške vodne želve. Otroci spoznajo, da pride zaradi tega do iztrebljanja domorodnih vrst vodnih rastlin, nevretenčarjev, rib, dvoživk, plazilcev. V večjem, spodnjem ribniku, ki se imenuje Črnelo, najdemo kar 10 tujerodnih vrst rib, razen krapa. V zgornjem ribniku najdemo le krape, saj je namenjen gojenju rib. Opazimo tudi želvo rdečevratko in tudi školjke.

Na ribniku z otroki vsako leto opazimo največ vodnih drsalcev. Vodni drsalec je žuželka, velika do 4 cm, s podolgovatim telesom in z značilno dolgimi nogami. Krila ima slabo razvita ali pa jih sploh nima. Premika se kot veslač v čolnu.

Če ne povzročamo pretiranega hrupa, lahko opazimo tudi race mlakariče in sive čaplje.

Vodni drsalec (Vir: Saša Klemenc)

Raca mlakarica (Vir: internet)

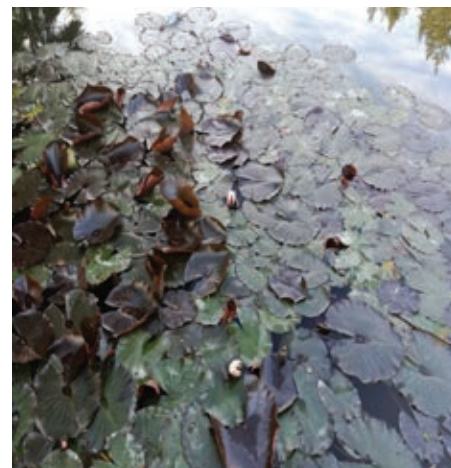

Siva čaplja (Vir: internet)

Otroci imajo priložnost videti tudi razvojni krog žab (dvoživk), seveda odvisno, v katerem letnem času obiščemo svet Blat in Mlak. Če imamo srečo, lahko vidijo mrest, paglavce, odrasle žabe.

Rumeni blatnik (Vir: Saša Klemenc)

Lokvanj (Vir: Saša Klemenc)

Rogoz (Vir: Saša Klemenc)

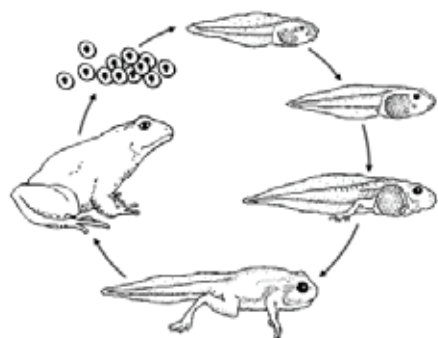
Lokvanjem največjo težavo predstavlja pomanjkanje zraka v tleh (izpodriv vode). Nekatere rastline si zato pomagajo z votlimi stebli, skozi katera dovajajo zrak v korenine, obratno pa dovajajo listom ogljikov dioksid, ki je potreben za fotosintezo.

ZAKLJUČEK

Podajte se v neokrnjeni del narave v bližini Domžal, kjer je Občina Domžale leta 2013 odprla poučno okoljsko pot **BLATA - MLAKE** pri Radomljah. Tam boste našli priložnost za sprostitev, raziskovanje in spoznavanje narave.

LITERATURA

Bartol, B., in drugi (2012) *Poučna okoljska pot Blata - Mlake pri Radomljah*. Domžale: Občina Domžale.

(Vir: Bartol idr. 2012)

ŽIVLJENJE RASTLIN OB RIBNIKU IN V NJEM

Rastline so naselile kopno pred 500 milijoni let. Vodne rastline so tiste, ki se ukoreninijo na vodne dnu, ponavadi le do 2 m globine.

Vodna meta (Vir: Saša Klemenc)

Šaš (večino listov ima nad vodo)
(Vir: Saša Klemenc)

PRIMER DOBRE PRAKSE SODOBNEGA POUČEVANJA

Mihael Kukovec, dipl. inž. strojništva, spec., učitelj strokovno-teoretičnih predmetov,
Srednja šola Maribor, Tehniški šolski center Maribor

V naš šolski sistem se vedno bolj vključujejo sodobni pristopi poučevanja. Ti spreminjajo tudi vlogo učitelja, ki je med drugim lahko mentor, inovator in ustvarjalec dogodkov. Učitelji iščemo inovativne pedagoške pristope, povezane z vsakdanjim življenjem. Raziskave kažejo, da je za posameznikovo učenje pomembna moč vsakdanje prakse, v kateri prisostvuje. Govorimo o tako imenovanem situacijskem učenju (Ličen 2012).

Učitelji imamo možnost prenesti situacije, ki jih učenci potrebujejo za svoj osebni in učni razvoj, v šolski prostor. Načelo poučevanja pravi tudi, da mora učitelj ustvariti spodbudno učno okolje, v katerem se učenci lahko uspešno učijo (Juriševič 2016). Spodbudna učna okolja so gibalno razvoja izobraževanja in družbe. Omogočala naj bi, da bi učenec do spoznanj prišel z radovednostjo, z izkušnjo »aha efekta« ter doživel zavedanje, kako polno zadovoljstva je lahko učenje (Aberšek 2014). Menim, da si vsi učitelji želimo, da bi se učenci radi učili.

Dijaki so se seznanjali s hibridnimi avtomobili, električnimi avtomobili, samodejnimi menjalniki in postopki obnove starodobnikov.

Na Tehniškem šolskem centru Maribor izobražujemo dijake na področjih avtostroke, mehatronike in strojništva. Želimo si, da pridobijo čim več praktičnih izkušenj in znanja. Ker gre za dijake, ki so po svojih

osebnostnih karakteristikah praktiki, je zelo pomembno, da jim ustvarimo spodbudno praktično učno okolje.

Zato sem letos že drugič organiziral Dan varne vožnje, v katerega so bili aktivno vključeni dijaki, učitelji in zunanji predavatelji ter organizacije iz lokalne skupnosti. Dan varne vožnje je dijakom ponudil zanimive vsebine s področja novih tehnologij v svetu avtomobilizma. Dijaki so se seznanjali s hibridnimi avtomobili, električnimi avtomobili, samodejnimi menjalniki in postopki obnove starodobnikov. V predstavitve novih tehnologij so

bili vpeti tudi dijaki, ki so pod mentorstvom učiteljev dijakom in ostalim obiskovalcem predstavljali te nove tehnologije ob avtomobilih z novimi tehnologijami, ki so jim lahko dijaki tudi videli pred šolo. Tako smo v do-

godek vključili tudi tako imenovano medvrstniško in sodelovalno učenje, za katerega je značilno, da vrstniki ostalim učečim se omogočijo, da se spopadejo z zahtevnejšim znanjem, ki vodi v bogatejše in hitrejše učenje, kot bi bilo možno z individualnim raziskovanjem (Aberšek 2016). Piramida učenja prikazuje, da se ljudje največ naučimo, če učimo druge (Lalley in Miller 2007), in da imajo vrstniki velik vpliv drug na drugega (Harris 2007).

K dogodku je pomembno prispevalo tudi medgeneracijsko učenje. Ker gre za dijake, ki jih področje avtomobilizma zelo zanima, so le-ti lahko obenem tudi tisti, ki velikokrat preizkušajo svoje meje in se lahko premalo zavedajo posledic ravnanj na cesti. Zato se nam je zdelo pomembno Dan varne vožnje povezati tudi z ozaveščanjem varnosti v cestnem prometu in s predstavitvijo posledic neustreznih vedenj. Za dijake je bilo

Dijaki so lahko dobili izkušnjo s prevračalnikom (primer situacijskega učenja).

Predstavitve novih tehnologij v avtomobilizmu

Dogajanje na dvorišču Tehniškega šolskega centra Maribor

Poligon varne vožnje za motoriste

organizirano predavanje o cestno-prometnih predpisih. Prav tako pa so lahko na poligonu varne vožnje preverili svoje vozniške sposobnosti dijaki motoristi. Od znanih motoristov, kot je Sašo Kragelj, in policista, motorista prometne policije Iztoka Roškariča, so pridobivali pomembne napotke za varno vožnjo.

Dijaki so se seznanili tudi s prevračalnikom, v katerem so spoznali, kaj se zgodi ob prevračanju avtomobila in kako se lahko iz prevrnjenega avtomobila varno rešijo. Zdravstveni delavci so jim predstavili, kako poteka snemanje čelade ponesrečencu in postopek oživljanja. Dijaki so

lahko spoznavali tudi delo gasilcev, njihovo opremo in se preizkušali v gašenju. Vrhunec dogajanja je bila reševalna akcija mariborskih poklicnih gasilcev, ki so morali s pomočjo hidravličnih škarij iz poškodovanega avtomobila izrezati ponesrečenca.

Sodobne oblike poučevanja zahtevajo od nas multidisciplinarni kognitivni holistični pristop (Aberšek 2016), ki med drugim vključuje tudi povezovanje šol z lokalno skupnostjo, podjetnimi posamezniki in organizacijami. Potrditev učinkovitosti takšnega pristopa so pozitivni odzivi dijakov, delavcev šole in lokalne skupnosti.

Literatura

Aberšek, B. (2016) *Miselni preskok v izobraževanju*. Maribor: Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Univerza v Mariboru.

Harris, J. R. (2007) *Otroka oblikujejo vrstniki*. Ljubljana: Orbis.

Jurišević, M. (2016) *Dvajset najpomembnejših načel za poučevanje in učenje od vrtca do srednje šole*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Lalley, J., in Miller, R. (2007) The Learning Pyramid: Does It Point Teachers In the Right Direction? *Education*, 128 (št. 1): str. 64–79.

Ličen, N. (2012) Model skupnosti prakse in situacijsko učenje. *Andragoška spoznanja*, let. 18 (št. 3): str. 10–24.

Na dogodku so bili tudi gasilci.

Dijaki se učijo prve pomoči.

Dijaki poučujejo druge dijake.

Predstavitev oldtimer motorjev

MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE V VRTCU

Jelka Lešnik, diplomirana vzgojiteljica,
OŠ Voličina – enota Vrtec Selce

Želimo, da se otroci počutijo dobro, sprejeto, so veseli in zadovoljni na vseh področjih svojega vsakdana. V težnji po tem je naše delo v vrtčevskem okolju fleksibilno, ustvarjalno in sproščeno. Ponujamo jim pestre, zanimive, zabavne in raznolike dejavnosti na vseh področjih kurikuluma. Z oblikovanjem spodbudnega psihosocialnega okolja, ki omogoča aktivno vključevanje starejših in oseb s posebnimi potrebami, bogatimo aktivnosti in razvijamo pomembne vrednote – sožitje, vzajemnost, solidarnost in spoštovanje. Odločili smo se, da s tem namenom sodelujemo z različnimi generacijami. Otroci tako razvijajo medgeneracijske vrednote in ob različnih oblikah sodelovanja krepijo medgeneracijske vezi ter sprejemajo drugačnost. Dejavnosti pozitivno vplivajo tudi na telesni in duševni razvoj vključenih.

MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE

Pred desetletji je bila interakcija med generacijami nekaj samoumevnega. Danes je medgeneracijsko sodelovanje nekoliko prisiljeno in ne več samoumevno. Vzroki za to so: spremenjena demografska slika, drugačen življenjski stil, politično-ekonomski vidik, večje zavedanje predsodkov in stereotipov med generacijami (Cepin in drugi 2012, 12).

Ker se je v sodobnem, že kar nekajletnem obdobju sodelovanje med generacijami zmanjšalo, želimo ponovno vzpostaviti interakcijo med generacijami, pri čemer so glavni cilji: zagotoviti pogoje, da bo sodelovanje naraven proces za vzgajanje in usposabljanje mladih generacij v sožitju s tretjo generacijo; prenos znanja in izkušenj med generacijami; poudarjanje socialne vzgoje za povezovanje starosti kot pomembnega dela vzgoje nasploh in spodbujanje zavedanja, da mora biti vseživljenjsko učenje del življenja (Štuhec 2005, 66, v Ramovš 2000).

DEFINICIJA MEDGENERACIJSKEGA SODELOVANJA

Medgeneracijsko sodelovanje pomeni sodelovanje med mlado, srednjo in tretjo generacijo na različnih področjih, preko različnih pristopov. Za medgeneracijsko sodelovanje navajam dve definiciji.

Medgeneracijsko sodelovanje pomeni sodelovanje mlade, srednje in tretje generacije s pomočjo različnih projektov, programov in dejavnosti.

Sodelovanje se izvaja skozi dialog, ki ga še dodatno spremlja druženje in učenje (Cepin in drugi 2012, 21–22).

Pri medgeneracijskem sodelovanju gre za večanje dialoga med generacijami, za nudenje podpore med člani vseh generacij, prenašanje znanja, izmenjavo izkušenj, solidarnost, strpnost in sprejemanje sočloveka in usmerjenost k skupnim ciljem, je zapisano na spletni strani Hiše Sadeži družbe (Vir 1).

Pri obeh definicijah zasledimo besedo dialog, kar potrjuje moje mnenje, da sta komunikacija in medsebojno sodelovanje izjemnega pomena.

Zaradi širine pojma medgeneracijskega sodelovanja in vzpostavljanja novih interakcij med generacijami, le-te delimo glede na to, ali potekajo med generacijami ali znotraj generacije. Ne glede na to, kje sodelovanje poteka, ima pozitivne in spodbudne rezultate za posameznika in družbo (Cepin in drugi 2012, 21).

NOTRANJE MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE

Z izrazom notranje medgeneracijsko sodelovanje je običajno mišljeno sodelovanje najstnikov, ki so lahko na začetku ali koncu pubertete. Le-ti imajo različne potrebe in se v tem razlikujejo (Cepin in drugi 2012, 45).

O notranjem medgeneracijskem sodelovanju lahko govorimo tudi v vrtcu, saj imajo različno stari otroci različne potrebe, želje in sposobnosti, kar

je odvisno od razvojne stopnje otrok. Le-ta pa je seveda pogojena s starostjo otrok. Sama delam v heterogeni skupini drugega starostnega obdobja, otroci so stari od tri do šest let. Med njimi je sodelovanje jasno vidno. Starejši otroci z veseljem pomagajo mlajšim, bodisi pri osnovnih dejavnostih (oblačenju, slačenju, hranjenju) bodisi pri igri in so njihovi varuhi na sprehodih. Mlajši imajo starejše za svoje vzornike in jih posnemajo na vseh področjih. Navajajo se biti vljudni, ko želijo pomoč uporabljajo besede prosim, hvala in izvoli. Pri nenačrtovani igri se oboji večkrat pomešajo, ne glede na starost, kar je dokaz, da se sprejemajo. V obdobju zgodnjega otroštva (tj. v obdobju 3.–6. leta) se pojavljajo različne oblike interakcij in kompetenc, predvsem zmožnost komuniciranja, empatije in recipročnosti ter pozitivno socialno vedenje, kar vse se velikokrat izraža v njihovem medsebojnem sodelovanju (Marjanovič Umek in Zupančič 2004, 363, v Starc 2013).

ZUNANJE MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE

Zunanje medgeneracijsko sodelovanje zavzema sodelovanje treh generacij – mlade, srednje in starejše. Skupne dejavnosti in aktivnosti izvajajo torej osebe z večjimi starostnimi razlikami. Mlajše generacije v sodelovanju s starejšimi razvijajo osebnost, doživljajo izkustveno učenje, utrjujejo socialne veščine, razvijajo empatijo idr. Za starejše je to sodelovanje pomembno, saj izboljšuje njihovo počutje, počutijo se pomembne, niso osamljeni in

Babice in dedki radi tekmujejo
(avtor fotografije Sabina Plohl).

Igor nam predstavi lastno knjigo Lev Rogi
(avtor fotografije Jelka Lešnik).

se ne izolirajo. Postanejo aktivni, saj jim mladi neposredno nudijo optimizem in pozitivno energijo (Cepin in drugi 2012, 45). Zunanje medgeneracijsko sodelovanje je pomembno, saj vpliva na dvig samopodobe, samospoštovanja in samozavesti, nudi spoznavanje življenja in sveta drugih generacij, gradi zaupanje in spodbuja sprejemanje ter spoštovanje razlik, drugačnosti. To sodelovanje privede do zatona predsodkov in stereotipov med generacijami, do krepitve sožitja in socialnih vezi, do sprejemanja procesa staranja kot načina življenja, do večje kvalitete življenja, do prenašanja tradicionalnega znanja, do ohranitve in bogatenja tradicije, do manj destruktivnega vedenja in do boljše izrabe prostega časa (Arko 2011, 9–10, v Starc 2013).

»Medgeneracijsko sodelovanje je zavestna odločitev in v družbi, ki se stara, družbena nuja. Razumemo jo kot izmenjavo izkušenj in spoznanj, druženje, učenje, pomoč ene generacije drugi, ustvarjanje, ohranjanje in širjenje socialne mreže. Gre tudi za materialno varnost in ohranjanje kulturne dediščine. Družba mora sprejeti odločitev, da je medgeneracijsko sodelovanje potrebno in da ga podpira.« (Ramovš 2000.)

»Med globalne cilje medgeneracijskega sodelovanja spadajo vzpostavljanje sodelovanja in medsebojnega spoštovanja, krepitev solidarnosti med mlajšimi in starejšimi. Pomembno je vzpostavljanje vzgoje za strpnost in medsebojno

razumevanje ter razvijanje pozitivne podobe staranja in starejših ljudi v družbi.« (Prav tam.)

V vrtcu z izvajanjem dejavnosti in aktivnosti, ki temeljijo na medgeneracijskem sodelovanju, upoštevamo načela uresničevanja ciljev Kurikulu za vrtce (Bahovec in drugi 1999, 8).

Načeli, ki govorita o medgeneracijskem sodelovanju, sta:

- Načelo vertikalne povezanosti oz. kontinuitete, ki daje poudarek sodelovanju med družino in vrtcem, med prvim in drugim starostnim obdobjem v vrtcu, ki se naj dopolnjujeta čez celo šolsko leto, in med vrtcem ter šolo.
- Načelo sodelovanja s starši, ki govori o pravici staršev, da sproti dobivajo informacije o otroku, da sodelujejo pri načrtovanju dela in življenja v vrtcu, da po dogovoru z vzgojiteljico aktivno sodelujejo pri vzgojnem delu v vrtcu, pri čemer morajo upoštevati strokovno avtonomnost vrtca. Vrtec pa mora zagotavljati zasebnost in varstvo osebnih podatkov, ne glede na vero, identiteto, jezik, svetovni nazor, vrednote, prepričanja, stališča, navade, običaje in kulturo.

PRIMERI MEDGENERACIJSKIH AKTIVNOSTI IN DEJAVNOSTI V NAŠEM VRTCU

V skupino smo povabili deklici, ki sta gibalno ovirani.

Melisa je pri starosti treh let utrpela tako hude poškodbe, da je odtlej nepreklicno priklenjena na inva-

lidski voziček. Ker deklico poznam, sem želela, da ji vsaj malo polepšamo dolge in težke dni v bolnišnici. Otrokom v skupini sem pripovedovala o njej in dogovorili smo se, da ji za božične praznike pošljemo paket z igračami, ki jih bodo otroci izdelali s pomočjo staršev. Seveda sem naš dogovor posredovala staršem in odziv je bil odličen. Prav vsi starši so skupaj z otroki sešili ali na kak drug način izdelali igračo. Paket smo poslali Melisi v UKC Ljubljana. Deklica se je igrač razveselila in jih posojala ter delila z drugimi bolnimi otroki.

Neja živi v bližini našega vrtca in je za marsikaj prikrajšana, saj boleha za cerebralno paralizo. Slišali smo, da starši zbirajo zamaške, da ji lahko omogočijo dodatne terapije. Tudi otroci našega vrtca so se s svojimi starši ter sorodniki z veseljem odzvali povabilu, da bi zbirali zamaške.

S starši obeh deklic smo se dogovorili in jih povabili k nam v vrtec. Otroci in vzgojiteljici smo jih razveselili z dramatizacijo in zapetimi pesmimi. Nejini mami smo tega dne predali zbrane zamaške.

Igor Plohl je predstavnik srednje generacije. Pred leti je imel delovno nesrečo in je tetraplegik. Po poklicu je profesor, ki v prostem času piše. Njegova dela so avtobiografska in namenjena vsem generacijam, a serija zgodb za otroke o levu Rogiju je blizu tudi predšolskim otrokom. Porajala se mi je ideja, da ga povabimo v naš vrtec, da nam predstavi napisano. Otroke

Obisk knjižničarke Aleksandre nam je vedno v veselje
(avtor fotografije Jelka Lešnik).

sem pred tem seznanila z življenjsko zgodbo avtorja in jih predhodno pripravila na njegovo drugačnost. Avtor je otrokom svoja dela predstavil na zanimiv in njim razumljiv način. Po obisku smo imeli skupinski pogovor o pomenu zdravlja in drugačnosti.

Ob dnevu žena smo povabili babice in se jim predstavili s kratkim kulturnim programom. Za konec so tudi one zapele z nami ter nam razkrile podobo svojega otroštva. Otroci so se veselili obiska babic, babice so povabile z veseljem sprejele in opazili smo solze sreče ter ganjenosti v njihovih očeh.

V okviru projekta Simbioza giba vsako leto povabimo babice in dedke. Organiziramo raznovrstne dejavnosti, ki jih prilagodimo interesom in sposobnostim otrok ter vremenskim razmeram.

V okviru projekta Simbioza giba vsako leto povabimo babice in dedke.

V tem šolskem letu smo izvedli tekaško urico s trenerjem Urbanom Praprotnikom. Za boljši učinek in prijetno počutje smo na urico povabili še stare starše otrok. Proga je vodila skozi gozd, po neasfaltirani cesti, po gričih navzgor in navzdol. Trener je pohvalil otroke in tudi stare starše in jih spodbujal h gibanju nasploh.

Vrtno kegljanje s člani Društva upokojencev Voličina smo ravno tako izpeljali z otroki in starimi starši. Upokojenci, ki v prostem času radi kegljajo, so nas na našo prošnjo z veseljem sprejeli. Prav vsi člani so nas bili veseli in so z veseljem nudili otrokom pomoč. Mogoče smo katerega od starih staršev navdušili in je že postal član tega društva. Otrokom je bilo družene vseč zaradi športa in tudi zaradi komunikacije s starejšimi.

Melisa in Neja med nami
(avtor fotografije Jelka Lešnik).

V pomladnih mesecih se vsako leto odpravimo na daljši pohod (3 km) do hiše zakoncev Hameršak. Prijazna zakonca se ukvarjata s čebelarstvom in nas vedno pogostita z domačim kruhom, medom ter domačim sokom. Našega obiska sta vedno zelo vesela, saj ju otroci razveselijo s petjem in različnimi pripovedmi. Otroci pa preko igre izvedo veliko novega o čebelah in zdravi prehrani.

Enkrat na mesec razveseli otroke knjižničarka, pravljíčarka Aleksandra Papež iz Knjižnice Lenart, ki nas vedno znova preseneti z novo pravljico; poda jo na svojevrsten in zanimiv način, v skladu z bibliopedagoškimi načeli ter vključeno aktualizacijo. Otroci radi sodelujejo v razgovoru z njo, sprejemajo vrednote, podoživljajo poslušano. Včasih ji pripovedujejo tudi oni ali pa jo presenetijo z dramatizacijo kratkih zgodb.

Pravo veselje v vrtcu je, ko nas obišče eden izmed dedkov in nam zaigra na

Otroci in starši na Lumpi teku v Ljubljani
(avtor fotografije Vesna Lončarič).

Otroci skupine Vrabčki se predstavijo krajanom
(avtor fotografije Venčeslav Zrim).

Tekaška urica z Urbanom, otroki in starimi starši (avtor fotografije Vesna Lončarič).

Vrtno kegljanje s člani Društva upokoencev Voličina ter babicami in dedki naših otrok (avtor fotografije Vesna Lončarič).

harmoniko. Z veseljem prepevamo in plešemo. Veseli smo, če se z nami igra igre, ki so se jih igrali nekoč – »rihtare stavimo«, »slepe miši«, »tiče vagamo« ipd. Tako se prenašajo igre iz roda v rod.

Seveda so tudi starši aktivni pri naših dejavnostih. Ob srečanjih jim radi pripravimo delavnice, da skupaj z otroki izdelujejo izdelke, za katere vzgojiteljice že vnaprej vse pripravimo. Zanimivo je tudi, če starši ob posebnih priložnostih krasijo našo igralnico. Starši, vzgojiteljice in otroci se moramo sproti dogovarjati, kako bomo krasili, potrebna je komunikacija in medsebojno spoštovanje, sprejemanje drugačnih mnenj ter idej.

Otrokom omogočamo, da se navajajo nastopati na odru, da premagujejo tremo, zato se z veseljem odzovemo povabilu Kulturno turističnega društva Selce in nastopimo na njihovih prireditvah.

Prijetno medgeneracijsko druženje je predstavljal izlet v Ljubljano – sodelovanje na Lumpi teku. Teko so se udeležili otroci in njihovi starši, starejši bratje ter sestre. V Ljubljani smo se družili tudi z otroki in starši drugih vrtcev. To je bila enkratna izkušnja za naše otroke, saj smo bili prvič na tako množični prireditvi.

V tem šolskem letu smo izvedli tekaško urico s trenerjem Urbanom Praprotnikom.

Veseli smo, če se z nami igra igre, ki so se jih igrali nekoč – »rihtare stavimo«, »slepe miši«, »tiče vagamo« ipd.

»Naše babice in dedki s svojimi izkušnjami in razumevanjem pogosto prispevajo k vzgoji svojih vnukov in tako postanejo pomembni drugi v življenju otroka. Stari starši prenašajo svoje izkušnje na vnuke, ti pa jim prinašajo veliko veselja in popestrijo marsikateri dan. Prav je, da otrokom že v najnežnejši dobi privzgojimo socialni občutek za druge generacije, za drugačne, za bolne.« (Ramovš 2000.)

ZAKLJUČEK

Medgeneracijsko druženje je izjemnega pomena, saj omogoča vsem sodelujočim izboljšati kvaliteto življenja, daje občutek sprejetosti in varnosti, širi socialno mrežo, zmanjšuje osamljenost, nudi medsebojno pomoč in tako krepi telesno ter duševno zdravje. Vsem ljudem bi naj bila dana možnost, da v vseh obdobjih življenja sodelujejo z vsemi generacijami. Pri svojem delu ne smemo pozabiti na osebe s posebnimi potrebami, tudi njih povabiti med nas in jim vsaj za en dan polepšati življenje. Pri delu moramo biti vzgojiteljice strokovno podkovane in otroke že vnaprej pripraviti na obisk invalidne osebe ali osebe s posebnimi potrebami. Najbolj uspešne bomo, če bomo otroke pred tem seznanile s primerno zgodbo, ki

govori o drugačnosti (npr. Veveriček posebne sorte, Lev Rogi, Hanina božična želja, Grdi raček), saj bodo na ta način otroci lažje razumeli našo razlago. To je pomembno za izkustveno učenje, za prenos običajev, ohranjanje tradicije in nenazadnje za dobro počutje starejših in bolnih. V takšnem sodelovanju se vsi počutimo pomembne in koristne. Naloga nas vzgojiteljev je, da za skupna srečanja zastavimo cilje, ki jih lahko vsi uresničimo in skupaj ustvarjamo.

LITERATURA

- Bahovec, Eva, in drugi (1999) *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Cepin, M., in drugi (2012) *Medgeneracijsko sodelovanje v mladinskih organizacijah. Priročnik za vodje skupin in organizacij*. Ljubljana: Zveza tabornikov Slovenije.
- Ramovš, Jože (2000) Medgeneracijska povezanost, samopomoč in kakovostna starost. *Socialno delo*, let. 39 (št. 4/5): str. 315–329. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. Dostopno na <http://www.ventilatorbesed.com/?id=176&oce=64&opcija=kompclanki>, 9.12.2017.
- Starc, Mateja (2013) *Medgeneracijsko sodelovanje v vrtcu*. Koper: Pedagoška fakulteta, Univerza na Primorskem – diplomsko delo.
- Vir 1: Slovenska filantropija (2017) *Hiše Sadeži družbe*. Dostopno na <http://www.filantropija.org/medgeneracijsko-sodelovanje-2/>, 7. 12. 2017.

VLOGA VZGOJITELJA V PREPOZNAVANJU GOVORNO-JEZIKOVNIH Odstopanj V SODELOVANJU S STARŠI IN LOGOPEDOM

Anastazija Pograjc, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok, in Urška Zupančič, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok

Najpomembnejše obdobje za razvoj govora in jezika je predšolsko obdobje. Otroci se morajo naučiti govorno-jezikovnih veščin, saj jezik predstavlja temeljno orodje učenja. Pri tem imajo pomembno vlogo starši, vzgojitelji in logopedi. Otrokom predstavljajo govorni zgled, z različnimi dejavnostmi pa njihov razvoj tudi spodbujajo. Kljub vsemu pa se lahko na teh področjih pojavijo odstopanja, saj na razvoj vplivajo različni dejavniki. Zgodnje odkrivanje govorno-jezikovnih odstopanj pri otrocih je ključnega pomena, saj ne želimo, da bi prišlo do avtomatizacije in bi bila zato logopedska obravnava posledično dolgotrajnejša. V članku predstavljamo ključne izsledke dveh raziskav, ki sva jih izvedli v sklopu najinih diplomskih del. Osredinili sva se na vlogo vzgojiteljev, staršev in logopedov pri prepoznavanju govorno-jezikovnih odstopanj. Osvetlili sva tudi vlogo logopeda pri informiranju vzgojiteljev.

Jezik, govor in komunikacija

Človek je družbeno bitje, zato komunikacija zanj ni izbira. Komuniciranje zajema pretok informacij, kjer sporočilo potuje do prejemnika (Janežič 2017). Za sporazumevanje pa sta potrebna tako jezik kot govor (Grilc 2013). Prvi je med jezikom in govorom razlikoval francoski lingvist F. de Saussure, ki meni, da je jezik sistem znakov, ki ne zahteva vnaprejšnjega premisleka. Govor pa je po njegovem mnenju individualno dejanje volje in razuma (Skubic 2004). Zavedati se moramo, da se lahko pri otrocih pojavljajo razlike v usvajanju jezikovnih in komunikacijskih veščin (Levc 2014). Na to vplivajo različni dejavniki govornega razvoja: kakovost družinskega okolja, socialno-ekonomski dejavniki družine, otrokov spol, vrtec in vrstniška skupina, kakovostno skupno branje. V nadaljevanju bomo podrobneje predstavili vsak dejavnik.

Kakovost družinskega okolja je v veliki meri odvisna od govora staršev, saj s svojim izborom dejavnosti in lastnim govornim zgledom vplivajo na govor otrok. Pozitiven vpliv pa ima tudi izpostavljenost kakovostni otroški literaturi. Prepričanja staršev o pomenu kakovostnih spodbud in njihove implicitne teorije vplivajo na izbor dejavnosti. Pomembne vloge pa starši nimajo le v prvih letih otrokovega življenja, temveč skozi celotno obdobje otroštva (Marjanovič Umek in drugi 2012).

Naslednji dejavnik je socialno-ekonomski status družine. Bernstein (1973, v Marjanovič Umek in drugi 2012) ločuje med dvema jezikovnima kodoma, med restriktivnim in elaboriranim kodom. Slednjega uporabljajo starši višjega socialnega sloja, saj vključuje raznoliko besedišče, argumentiranje ter logično ohranjanje teme pogovora. Ravno nasprotno pa so otroci iz delavskega in srednjega socialnega sloja izpostavljeni omejenemu jezikovnemu kodu, za katerega so značilne kratke, slovnično enostavne povedi.

Naslednji dejavnik je otrokov spol. Rezultati nekaterih raziskav kažejo, da deklice hitreje spregovorijo, imajo manj motenj branja in pisanja, hitreje usvajajo slovnico ter dosegajo boljše rezultate na področjih govora. M. Crawford (2001) pa temu nasprotuje, saj meni, da se med spoloma kažejo bolj podobnosti kot pa razlike.

Naslednji dejavnik sta vrtec in vrstniška skupina. Vključenost otrok v vrtec ima v povezavi z izobrazbo staršev in kakovostjo dela strokovnih delavcev pozitiven učinek na otrokov govorni razvoj (Crawford, prav tam). L. Marjanovič Umek in U. Fekonja Peklaj (2006) sta proučili učinek vrtca na otrokov govorni razvoj. Ugotovili sta, da zgodnji vstop otrok v vrtec pozitivno vpliva na govorni razvoj predvsem tistih otrok, ki prihajajo iz manj spodbudnega in manj kakovostnega

družinskega okolja, starši imajo nižjo stopnjo izobrazbe. V domačem okolju je komunikacija prilagojena otroku, saj prevladuje izkustveni govor. V vrtcu pa otrok vstopa v interakcije z vrstniki in odraslimi, zato prevladuje nasprotje, to je t. i. dekontekstualizirani govor (Otto 2014). Otroci v vrtcu za oblikovanje skupin ter vzdrževanje odnosov uporabljajo besedno komunikacijo. Odrasli otrokov govor v domačem okolju razumejo, v vrtcu pa se mora potruditi, da ga razumejo vsi, tudi vrstniki. Če otrok ni vključen v vrtec, nima motivacije, da bi izboljšal svoj govor, saj ve, da ga bo okolica razumela.

Eden izmed dejavnikov, ki vpliva na otrokov govorni razvoj, je tudi kakovostno skupno branje. Še preden otrok izgovori prvo besedo, mu odrasli že (lahko) ponudijo prvo srečanje s knjigo in slikanico. Skupno branje mora biti kakovostno, kar pomeni, da vključuje: pogovor ob knjigi, postavljanje odprtih vprašanj ter iskanje različnih oblik predstavitve (risanje, simbolna igra). Ključnega pomena je tudi prepričanje staršev o pomembnosti branja ter njihov odnos do knjig in branja (Skubic 2013). Višjo govorno kompetenco (obsežnejši besednjak, razumevanje prebrane vsebine, zapletene izjave ...) imajo otroci, ki jim starši že od rojstva veliko berejo in se o prebranem tudi pogovarjajo. Med skupnih branjem se namreč seznanjajo s strukturo je-

zika, časovnim in vzročnim zaporedjem, pravili ter spoznavajo značilnosti jezika (Marjanovič Umek in drugi 2012).

Govorno-jezikovni razvoj večinoma poteka v mejah normale, včasih pa se zgodi da tudi zunaj nje. Kot sva že omenili, se lahko pri nekaterih otrocih pojavijo odstopanja v govorno-jezikovni komunikaciji.

V praksi opažava, da se pogosto uporablja napačna raba besed »motnja« in »odstopanje«. Naj poudariva, da govorno-jezikovna odstopanja niso isto kot govorno-jezikovne motnje. O slednjih govorimo, kadar razvoj močno zaostaja, moti komunikacijo in ne poteka v normalnem zaporedju (Žerdin 2003). Razlike v odstopanjih se lahko pojavljajo minimalno (blaga odstopanja), lahko pa so tudi večji zaostanki, kjer otroci potrebujejo intenzivnejši pristop in logopedsko terapijo. Vzgojitelji predšolskih otrok imajo pomembno vlogo predvsem pri otrocih, pri katerih se pojavljajo blaga odstopanja, saj morajo pred začetkom učenja oceniti otroke na govorno-jezikovnem področju. Le tako bodo vedeli, ali otroci kažejo razlike v primerjavi z vrstniki in ali (posledično) odstopajo v govorno-jezikovni komunikaciji (Pieterse, Treloar in Cairns 2000). Učenje jezika in govora otrok naj izvira iz njegovih interesov. Vzgojitelji morajo biti pozorni na igre in dejavnosti, ki otroka zanimajo in s katerimi jih lahko spodbujajo h komunikaciji. Pomembno je, da se zavedajo, da morajo otrokom omogočiti in dopustiti dovolj časa, da se lahko izrazijo in vzpostavijo komunikacijo (prav tam).

Vzgojitelji se o svojih opažanjih pogovorijo z logopedom, ki je strokovnjak za motnje jezika kot simbolnega sistema v komunikaciji ter za jezikovne, govorne in izgovorne motnje. Ukvarja se s področjem preventivne logopedске detekcije, z diagnostiko, terapijo, svetovanjem in raziskoval-

nim delom novih tehnik in metod (Vidmar 2016). Pri delu si pomaga z didaktičnimi pripomočki in metodami za izboljšanje govorno-jezikovnih spretnosti. V vrtcu je na delovnem mestu vzgojitelja predšolskih otrok za dodatno strokovno pomoč v programu za predšolskega otroka ali pa opravlja delo svetovalca. Pomoč

V praksi opažava, da se pogosto uporablja napačna raba besed »motnja« in »odstopanje«.

nudi celotni otrokovi družini kot tudi zaposlenim v vrtcu. Vzgojitelji v vrtcih, v katerih je zaposlen logoped, imajo to možnost, da za pomoč in navodila pri delu prosijo strokovnjaka, s katerim skupaj oblikujejo in izvajajo individualiziran program (prav tam). S. Levč (2014) dodaja, da je zgodnja logopedska obravnava bistvenega pomena, saj le tako vzgojitelji lahko otroku pravočasno pomagajo razvijati veščine ter zmanjšujejo (morebitne) motnje v razvoju. Takšen multidisciplinarni pristop ustvarja spodbudno učno okolje, kjer otroci spoznavajo lastno komunikacijo. Kot primer dobre prakse navajava preventivni logopedski program (PLP), v katerem se je izkazalo, da aktivno sodelovanje med vzgojitelji, logopedi in starši pozitivno učinkuje in obogati jezikovno vzgojo v vrtcu. Vpliva pa tudi na strokovno rast udeležencev (Vidmar 2016).

Kot sva omenili, ima pomemben vpliv tudi sodelovanje vzgojiteljev s starši. Strokovni delavci jih seznanjajo z otrokovim napredkom ter morebitnimi odstopanji. Pomembno je, da jim prisluhnejo, upoštevajo njihove predloge in skupaj odkrivajo otrokova močna področja (Navodila h Kurikulu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem 2003). Le dobro informirani starši bodo zaupali v kakovostno delo strokovnjakov. Pomembno je, da se vzpostavi partnerski odnos med vzgojitelji in starši, ki vključuje odprto komunikacijo, izobraževanja s starši in vključevanje staršev v vrtec (Vidmar 2016). Vzgojitelji s svojo subtilnostjo in čutom za sočloveka prepoznavamo, da vsaka

družina potrebuje drugačen pristop, le tako razvijamo otrokove sposobnosti in mu pomagamo pri odpravljanju morebitnih težav. Pomembno je, da si pridobimo zaupanje staršev, z njimi veliko komuniciramo in smo odprti za različna mnenja in predloge.

Predstavitev raziskav

V nadaljevanju podajava ključne izsledke raziskav, ki sva jih izvedli v sklopu pisanja diplomskih del. Pri tem sva dobili vpogled v sodelovanje med vzgojitelji, starši in logopedi v prepoznavanju govorno-jezikovnih odstopanj in spodbujanju govorno-jezikovnega razvoja predšolskih otrok.

Vsi zaposleni v vzgojno-izobraževalnih ustanovah stremimo k cilju, da bi otroku zagotovili pogoje, v katerih bi se optimalno razvil. Zavedava pa se, da v vseh ustanovah govorno-jezikovna vzgoja ni enako kakovostna, nanjo namreč vplivajo številni dejavniki, med njimi seveda tudi pomembne osebe – vzgojitelj, logoped, starši – in, kar je ključno, ustrezno sodelovanje med njimi.

Diplomsko delo z naslovom *Vloga logopeda pri informiranju vzgojiteljev za delo na področju odstopanj v govorno-jezikovni komunikaciji* (Zupančič¹ 2017) ima pomembno mesto za razmislek pedagoških delavcev glede prepoznavanja odstopanj v govorno-jezikovni komunikaciji otrok in glede pomena sodelovanja logopeda in vzgojitelja. Vsekakor lahko vzgojitelj, ki veliko časa preživi z otrokom, pravočasno zazna odstopanja in ustrezno ukrepa, torej poišče strokovni nasvet logopeda. Logoped bo nato preveril, ali otrok potrebuje obravnavo ali ne. Ob pravočasnem odkrivanju odstopanj na govorno-jezikovnem področju lahko zgodaj začnemo z odpravljanjem težav oz. ustrezno logopedsko obravnavo. Pravočasno odpravljanje težav otroku omogoči, da odstopanja ne prastejo v motnje, ter kakovostnejši go-

¹ Diplomsko delo je bilo napisano pod mentorstvom doc. dr. Darije Skubic in somentorstvom doc. dr. Martine Ozbič.

vorno-jezikovni razvoj, posledično pa tudi kakovostnejši razvoj na drugih področjih.

V diplomskem delu je eden izmed ciljev ugotoviti, ali se vzgojitelji, ki delajo v vrtcih z zaposlenim logopedom, čutijo bolj usposobljeni za delo z otroki, ki kažejo govorno-jezikovna odstopanja, kot pa tisti, ki so zaposleni v vrtcih, v katerih logopedov ni. Z raziskavo je bilo ugotovljeno, da so razlike v rezultatih zanemarljivo majhne: vzgojitelji, zaposleni v vrtcu, v katerem je zaposlen logoped, namreč svojo usposobljenost, na petstopenjski lestvici, v povprečju ocenjujejo s 3,34, vzgojitelji, zaposleni v vrtcu, v katerem logoped ni zaposlen, pa s 3,46. Zanimivo pa je dejstvo, da vzgojitelji, zaposleni v vrtcu, v katerem je zaposlen logoped, pomembnost sodelovanja med vzgojitelji in logopedi na petstopenjski lestvici v povprečju ocenjujejo z višjo oceno (4,61) kot pa vzgojitelji, zaposleni v vrtcu, v katerem logoped ni zaposlen (4,28). Logoped vzgojiteljem nudi pomoč na različnih področjih. Kot je razvidno iz dobljenih podatkov, vzgojitelji najbolj potrebujejo pomoč pri načrtovanju jezikovne vzgoje v vrtcu ter pri nudenju pomoči pri izboru vaj za spodbujanje govornega razvoja. Vzgojitelji smo odgovarjali tudi na vprašanje, ali logopedi pozitivno vplivajo na kakovost dejavnosti s področja govora in jezika v njihovem oddelku. Dobljeni rezultati kažejo, da se anketiranci strinjajo, da vsekakor pozitivno. Odlično bi bilo, če bi imeli vsi vzgojitelji priložnost dejavnosti s področja govora in jezika načrtovati z logopedom. Zagotovo bi to pripomoglo k bolj kakovostni govorno-jezikovni vzgoji v vrtcu. Tudi otroci bi imeli več možnosti za zgodnje odkrivanje in odpravljanje morebitnih odstopanj.

V diplomskem delu, nagrajenem s fakultetno Prešernovo nagrado, z

naslovom *Vloga vzgojiteljev in staršev v prepoznavanju govorno-jezikovnih odstopanj in spodbujanju govorno-jezikovnega razvoja predšolskih otrok* (Pograjc² 2017), je izvedena raziskava, v katero je bilo vključenih 94 staršev in 71 vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitelja. Raziskava je pokazala, da večina anketiranih vzgojiteljev pomembnost lastne vloge v prepoznavanju govorno-jezikovnih odstopanj in spodbujanju govorno-jezikovnega razvoja ocenjuje s povprečno oceno 4,53, anketirani starši pa s povprečno oceno 4,18. Rezultati torej kažejo, da se oboji zavedajo pomembnosti lastne vloge, vendar so ji anketirani vzgojitelji namenili večjo pomembnost kot starši, in da se sicer med anketiranimi starši in vzgojitelji ne pojavljajo statistične razlike, saj so oboji pomembnost spodbujanja razvoja in prepoznavanje odstopanj ocenili z največjo pomembnostjo.

Eden od ciljev raziskave je bil tudi ugotoviti, katera znanja primanjkujejo anketiranim vzgojiteljem. Analiza rezultatov kaže, da jim primanjkujejo znanja o govornih in jezikovnih vajah, strokovno znanje, prav tako pa pogrešajo tudi strokovne in praktične nasvete strokovnega delavca, tj. logopeda. Le majhen odstotek anketiranih vzgojiteljev (4,2 %) meni, da jim znanj ne primanjkuje. Večina anketiranih vzgojiteljev torej občuti, da jim primanjkujejo znanja, in ker se tega zavedajo, se samoiniciativno poslužujejo strokovne literature, izobraževanj

in seminarjev, možnosti podiplomskega študija, nasvetov strokovnjakov, pri katerih lahko po njihovem mnenju omenjena znanja tudi pridobijo.

V nadaljevanju se je raziskava osredotočala na vprašanje, ali anketirani starši in vzgojitelji sodelujejo pri prepoznavanju govorno-jezikovnih odstopanj in s katerimi težavami se

pri tem srečujejo. Rezultati kažejo, da so mnenja anketiranih staršev sicer različna, prevladujejo pa pozitivna mnenja, teh je kar 58,4 %. Tudi pri anketiranih vzgojiteljih so mnenja o sodelovanju podobna. Primerjava težav anketiranih vzgojiteljev in staršev pri prepoznavanju govorno-jezikovnih odstopanj in spodbujanju govorno-jezikovnega razvoja otrok pa kaže, da anketiranim vzgojiteljem (14,1 %) najbolj primanjkuje časa za individualno delo z otroki, težave imajo tudi zaradi pomanjkanja strokovnega znanja. Anketiranim staršem največjo oviro predstavlja njihovo neznanje.

Povzeto povedano: Analiza rezultatov v raziskavi o vlogi vzgojiteljev in staršev v prepoznavanju govorno-jezikovnih odstopanj in spodbujanju govorno-jezikovnega razvoja predšolskih otrok je pokazala: (a) da med anketiranimi vzgojitelji in starši obstajajo statistično pomembne razlike, saj anketirani vzgojitelji zgodnjemu in pravočasnemu prepoznavanju namenjajo večjo pomembnost od staršev, (b) da vzgojitelji najpogosteje otrokov razvoj spodbujajo z raznovrstnimi dejavnostmi, in sicer: z govornimi dejavnostmi, sledijo jezikovne in komunikacijske dejavnosti, kakovostno skupno branje, posredno spodbujanje in pogovor, pripovedovanje o izkušnjah, ljudeh, ki so otrokom blizu in s katerimi se srečujejo, (c) da tako vzgojitelji kot tudi starši govornemu zgledu namenjajo visoko vrednost ter da se med skupinama ne pojavljajo statistično pomembne razlike glede pomena govornega zgleda drug drugega, (č) da oboji menijo, da imajo vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja pri spodbujanju govorno-jezikovnega razvoja in komunikacije otrok zelo pomembno vlogo.

Po tej kratki predstavitvi obravnave vloge vzgojiteljev, logopedov in staršev pri prepoznavi otrokovih govorno-jezikovnih odstopanj, ki sva se ji posvetili v svojih diplomskih delih, lahko skleneva: Rezultati, ki sva jih pridobili z obema raziskavama, so pokazatelj mnenja anketiranih vzgojiteljev in kažejo tudi dejstvo, da osta-

Odlično bi bilo, če bi imeli vsi vzgojitelji priložnost dejavnosti s področja govora in jezika načrtovati z logopedom.

² Diplomsko delo je bilo napisano pod mentorstvom doc. dr. Darije Skubic in somentorstvom doc. dr. Martine Ozbič.

ja v slovenskih vrtcih še veliko prostora za izboljšave. Vsekakor pa bi bilo zanimivo opazovati tudi dejansko realno stanje in ga primerjati z rezultati, ki sva jih pridobili s pomočjo anketnih vprašalnikov.

Zaključek

Ugotovitev, ki sva jih pridobili z raziskavama, predstavljenima v najinih diplomskih delih in na kratko tudi v pričujočem članku, sicer ne moreva posplošiti, saj bi za raziskavo potrebovali večji vzorec, ki bi ga lahko kasneje posplošili na statistično množico, kar pomeni, da bi zajemal vsaj 5 % statistične množice. – Naj tudi na tem mestu poudariva svoje mnenje, da bi bilo za izboljšanje situacije v smislu čim zgodnejše in čim hitreje prepoznave govorno-jezikovnih odstopanj pri predšolskem otroku potrebno dodatno izobraziti in usposobiti vzgojitelje za delo na področju govorno-jezikovne komunikacije. Pridobivanje znanja bi lahko potekalo na več načinov: delavnice za vzgojitelje, pogovori z logopedi o določeni problematiki, samostojno branje literature ... Le tako bi lahko otrokom zagotovili kakovosten vzgojno-izobraževalni proces. Zdi se nama pomembno, da si prizadevamo za čim večjo zaposljivosti logopedov v vrtcih, saj bi nam, vzgojiteljem predšolskih otrok, zelo koristila pomoč in

strokovni nasvet ustrezno specifično usposobljenega kadra.

VIRI IN LITERATURA

- Grilc, N. (2014) *Govorno-jezikovne motnje*. Priročnik z vajami. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Janežič, S. (2017) *Razvoj govora in pomen komunikacije*. Dostopno na <http://www2.arnes.si/~osngjp3/dokumenti/KAKO%20LAHKO%20POMAGAMO/razvoj%20govora%20in%20pomen%20komunikacije.pdf>.
- Levc, S. (2014) *Liba, laca, lak: kako pomagamo otroku do boljšega govora*. Ljubljana: Samozaložba.
- Marjanovič Umek, L., in Fekonja Pecklaj, U. (2006) Učinek vrtca na otrokov govorni razvoj: slovenska vzdolžna študija. *Sodobna pedagogika*, let. 57 (št. 5): str. 44–64.
- Marjanovič Umek, L., in drugi (2012) *Govor in branje otrok: ocenjevanje in spodbujanje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Navodila h Kurikulu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami* (2003). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Otto, B. (2014) *Language Development in Early Childhood Education*. 4th edition. USA: Northeastern Illinois University.
- Pieterse, M., Treloar, R., Cairns, S. (2000) *Majhni koraki: program zgodnje*

obravnave otrok z motnjami v razvoju. Ljubljana: Društvo za pomoč duševno prizadetim Sožitje, Sekcija za Downov sindrom.

Pograjc, Anastazija (2017) *Vloga vzgojiteljev in staršev v prepoznavanju govorno-jezikovnih odstopanj in spodbujanju govorno-jezikovnega razvoja predšolskih otrok*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani – diplomsko delo.

Skubic, D. (2004) *Pedagoški govor v vrtcu in prvem razredu devetletne osnovne šole*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Skubic, D. (2013) Otrokovo poznavanje koncepta tiska (knjige) kot pomemben del zgodnje pismenosti. *Jezik in slovstvo*, let. 58 (št. 3): str. 45–58.

Vidmar, A. (2016) *Vzgojiteljeva stališča o preventivnem logopedskem programu v vrtcu kot modelu spodbudnega okolja za razvoj jezikovne zmožnosti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta – magistrsko delo.

Zupančič, Urška (2017) *Vloga logopeda pri informiranju vzgojiteljev za delo na področju odstopanj v govorno-jezikovni komunikaciji*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani – diplomsko delo.

Žerđin, T. (2003) *Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja: kako jih odkrivamo in odpravljamo*. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Društvo Bravo.

TUJEJEZIČNOST UČENCEV – POUČEVANJE SLOVENŠČINE KOT DRUGEGA/UČNEGA JEZIKA V OSNOVNI ŠOLI S PRILAGOJENIM PROGRAMOM VIZ Z NIŽJIM IZOBRAZBENIM STANDARDOM

Mag. Barbara Rebolj, univ. dipl. prof. slovenščine in univ. dipl. bibliotekarka, Osnovna šola Jela Janežiča

Pojav tujejezičnosti učencev in v zvezi s tem potreba po poučevanju slovenščine kot drugega/učnega jezika v osnovni šoli v današnji družbi odzvanja na različne načine in čeprav ni novost v šolskem prostoru, še vedno predstavlja problem in izziv obenem. Prispevek se skozi praktično izkušnjo sprehaja od teoretičnih in zakonskih osnov do praktičnega soočenja in izvedbe poučevanja slovenščine kot drugega/učnega jezika za učenca z lažjo motnjo v duševnem razvoju, ki ima status priseljence in je njegov materni jezik bolgarščina.

ZAKONSKA IN TEORETIČNA PODLAGA ZA UČENJE SLOVENŠČINE KOT DRUGEGA/ UČNEGA JEZIKA

Zakon o osnovni šoli v 10. členu pravi, da imajo otroci, ki so tuji državljani oziroma osebe brez državljanstva in prebivajo v Republiki Sloveniji, pravico do obveznega osnovnošolskega izobraževanja pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije in da se zanje organizira pouk njihovega maternega jezika in kulture v skladu z mednarodnimi pogodbami. V *Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (2011) med načeli in cilji nadaljnjega razvoja osnovne šole sodi načelo oblikovanja in širjenje nacionalne kulture in spodbujanje medkulturnosti.

V *Strategiji vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje*

in *izobraževanja v Republiki Sloveniji* (2007, 6–7) otrokom priseljencem pripada pravica do dodatnega pouka slovenščine (v splošnih zakonih in zakonih VIZ-a) glede na njihov priseljeniški status. (Prim. spodnjo preglednico.)

Stanje glede dodatnega poučevanja slovenščine je neurejeno, je zapisano v *Strategiji vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji* (2007), za poučevanje slovenščine kot drugega/učnega jezika ni ustreznih učnih načrtov in učnega gradiva. Število ur ni opredeljeno, določen ni niti profil učitelja, ki v šoli izvaja pouk (učitelji so brez ustreznih znanj ali pa so neustrezne izobrazbe – učitelji drugih predmetov, pedagogi, svetovalni delavci). Prav tako niso

urejena izobraževanja, na katerih bi učitelji pridobili metodično-didaktična znanja za poučevanje slovenščine kot drugega/učnega jezika.

NAČIN IZVAJANJA POUČEVANJA MATERNEGA JEZIKA KOT DRUGEGA/ UČNEGA JEZIKA V NEKATERIH EVROPSKIH DRŽAVAH IN V SLOVENIJI

V nekaterih evropskih državah, kot so Avstrija, Nemčija, Finska in Švica, šole nudijo tako pouk uradnega jezika države kot pouk maternega jezika otrok migrantov. Pouk uradnega jezika države kot drugega/učnega jezika je na voljo že v vrtcu, v šoli poteka bodisi vzporedno (posebne skupine), integrirano (redni pouk) ali dodatno ob pouku (npr. dopolnilni pouk na Finskem), lahko tudi v obliki intenzivnih tečajev (npr. Nemčija, Švica), tečajev ob všolanju, podpornih teča-

Skupina priseljencev	Pravica do dodatnega pouka slovenščine v splošnih zakonih	Pravica do dodatnega pouka slovenščine v zakonih, ki zadevajo vzgojo in izobraževanje	Dejansko izvajanje (velja samo za OŠ)	Financer
ekonomski priseljenci	pravica je izražena, št. ur je neopredeljeno	pravica ni izražena	do ene ure na teden oz. do 35 ur na leto	MIZŠ (samo OŠ)
priseljenci s slovenskim državljanstvom	pravica je izražena, št. ur je neopredeljeno	pravica je delno izražena (samo v Zakonu o osnovni šoli)	do ene ure na teden oz. do 35 ur na leto	MIZŠ (samo OŠ)
otroci prosilcev za azil	pravica je izražena, 2 uri na teden	pravica ni izražena	do ene ure na teden oz. do 35 ur na leto	MIZŠ (samo OŠ)
otroci beguncev	pravica je izražena, 300 ur na leto (+ 100 ur)	pravica ni izražena	do ene ure na teden oz. do 35 ur na leto	MNZ

jev (npr. Švica) itd. Namenjenih mu je do 18 ur na teden (Avstrija) ali pri intenzivnih tečajih do 10 ur na dan (Nemčija). Pouk maternega jezika lahko poteka v obliki izbirnega predmeta, neobveznega dopolnilnega pouka (npr. v Avstriji), kot prvega jezika znotraj rednega programa (npr. Finska), v obliki tečajev maternega jezika in kulture (npr. Švica). Finski zakon o osnovni šoli celo dovoljuje, da izobraževanje delno ali v celoti poteka v maternem jeziku otroka migranta.

Na finskih šolah z otroki migranti je eden izmed učiteljev zadolžen za koordinacijo, vodenje in svetovanje, pomagajo si tudi s sistemom učencev tutorjev. Poleg jezikovnega pouka otrokom nudijo uvajanje v finsko kulturo in različne predmete. Tudi v Švici poznajo spremljanje, vodenje in usmerjanje novosprejetih otrok s pomočjo izkušenega učitelja (obstaja možnost dodatnega učitelja v velikih razredih ali razredih z velikim številom tujejezičnih učencev). Organizacija pouka in ocenjevanje sta večinoma fleksibilna. Če je znanje nemškega jezika pod ravno povprečja, se v prvih dveh, treh letih v Švici ne ocenjuje. Slabše poznavanje jezika se na Finskem upošteva tudi pri ocenjevanju drugih predmetov. Medkulturalnost je (npr. na Finskem, v Berlinu) vključena med cilje izobraževanja. V večini primerov morajo imeti učitelji dodatna znanja. Poudarjena sta tudi sodelovanje s starši in integracijska vloga sošolcev, katerih državni/učni jezik je njihov prvi jezik (Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji 2007).

Za sistemsko podporo pri uspešnem vključevanju priseljencev se v Sloveniji izvajajo naslednje dejavnosti: uvajalnica, priprava razredne skupnosti na sprejem otrok priseljencev, pouk slovenščine kot drugega/učnega jezika, dveletno prilagojeno preverjanje in ocenjevanje, individualni program, vključevanje v razširjeni program in medvrstniška podpora.

Uvajalnica, ki so jo razvili kot inovativno obliko podpore na OŠ Koper, je pomembna oblika podpore vključevanju; izvaja se zadnji teden avgusta pred začetkom šolskega leta. Otroci priseljenci imajo možnost spoznati šolo, šolske prostore (garderoba, telovadnica, knjižnica, učilnice, jedilnica, stranišče ...) in nekatere učiteljice in učitelje, ki so jim v tem tednu pripravili različne dejavnosti, med drugim tudi obisk mesta oz. kraja. Otroci v tem času lahko predstavijo svoj jezik in kulturo, tako da na prvi šolski dan lažje in samozavestnejše stopijo v novo okolje.

Razrednik pripravi razredno skupnost za prihod otroka priseljenca, pogovorijo se z učenci, o tem, kako bi se oni počutili (ali so se počutili), če bi morali v drugo državo in ne bi poznali dežele in znali jezika.

Jezikovno-strokovno za poučevanje slovenščine kot drugega/učnega jezika skrbi Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani in na voljo je že kar nekaj specializiranih strokovnih gradiv, npr.: Slika jezika (Knez idr. 2010, 2012, 2013), Poigrajmo se slovensko (Vučajnik idr. 2009, 2011), Na poti k učenju slovenščine (Jelen, Klančnik 2013).

Pouk slovenščine kot drugega/učnega jezika naj se izvaja med poukom, na začetku intenzivneje, nato naj učenec vedno več sodeluje pri rednem pouku. Za učenje uporabljamo tudi vse druge formalne in neformalne možnosti na šoli (razširjen program, medvrstniška pomoč) in v okolju. Treba se je zavedati, da je učenje jezika večleten proces (Vižintin 2013).

Dveletno prilagojeno preverjanje in ocenjevanje je zakonodajno omogočena možnost od leta 2008 naprej. Prilagoditve so različne: prvo leto učenci niso ocenjeni ali pa so ocenjeni samo pri nekaterih predmetih, učence se preverja in ocenjuje samo

ustno, individualno; podaljšan je čas pisanja, lahko tudi s pomočjo slovarja, slikovnega gradiva in z dodatno razlago; uporablja se celo njihov materni jezik ali pa npr. angleščina; za učence priseljence se pripravljajo posebne prilagojene učne liste.

Za vsakega učenca priseljenca se izdelava individualni program.

Za vsakega učenca priseljenca se izdelava individualni program. V individualnem programu

mu učitelji spremljajo več dejavnikov vključevanja (podatki o dosedanjem izobraževanju, dosežkih, močnih in šibkih področjih; doseganje napredka pri učnih ciljih pri vseh učnih predmetih; doseganje napredka pri vključevanju v razredno skupnost in pri spoznavanju šole; oblike sodelovanja s starši in z lokalno skupnostjo).

V razširjenem programu (jutranje varstvo, podaljšano bivanje, dodatni pouk, dopolnilni pouk, pouk neobveznih izbirnih vsebin in interesne dejavnosti) so boljši pogoji za medsebojne odnose in za usvajanje jezika okolja, saj gre za neformalne oblike izobraževanja.

Medvrstniško podporo nudijo sošolci in sošolke med poukom, tako da pomagajo z razlago pri učni snovi in pri domačih nalogah. Novopriseljeni učenci so hvaležni tudi za podporo v njihovem maternem jeziku, ki jo lahko nudijo le otroci priseljenci, ki so že nekaj časa tu in so imeli enake težave (Vižintin 2013).

KONKRETNI PRIMER DODATNEGA POUČEVANJA SLOVENŠČINE KOT DRUGEGA/UČNEGA JEZIKA

V primeru, opisanem v prispevku, je tujejezičnost vezana na učenčev dvojezičnost, ki je v tem primeru – glede na to da je učenec s statusom priseljenca prišel iz Bolgarije in v njegovem primarnem okolju govorijo vsi bolgarsko – t. i. zaporedna dvojezičnost (in ne simultana, pri kateri se otrok nauči dva jezika že od samega začetka), saj je do 14. leta govoril samo bolgarsko, torej svoj materni jezik, nato pa se je s priseli-

tvijo v Slovenijo začel učiti slovenščino kot drugi/učni jezik. Slovenščina je zanj jezik, ki se ga je dolžan naučiti in s katerim se lahko integrira in asimilira v slovensko družbo. Pri načrtovanju in izvajanju učnih ur slovenščine kot drugega/učnega jezika je bilo vodilo, da »se ne sme pozabiti na psihično, čustveno in socialno komponento prvega jezika, ki ga je treba postaviti na pravo mesto in ga primerjati na vseh nivojih (fonetično, fonološko, leksikalno, morfološko, sintaktično, semantično) z drugim jezikom« (Štrekelj, Ozbič 2008, 12). Vključevanje učenca v naše kulturno in jezikovno okolje je zanj zahteven proces in pri tem učenec potrebuje veliko učiteljeve podpore in tudi podpore sošolcev.

Na prvi, redni šoli, v katero je bil vključen takoj po prihodu v Slovenijo, je bil učenec zaradi neznanja jezika in s tem povezanimi učnimi težavami izključen iz socialnih aktivnosti v razredu (večinoma časa pouka je preživel pri svetovalni delavki) in bil tako socialno izoliran, kar je še dodatno negativno vplivalo na njegovo napredovanje pri učenju slovenskega jezika, saj je bil prikrajšan tako pri usvajanju učnega kot socialnega jezika (komunikacije z vrstniki). Obenem je vse to vplivalo tudi na njegovo samopodobo in slabo počutje. – Učenec je bil v naši šoli sprejet v razred (v program nižjega izobrazbenega standarda) s šestimi učenci, takoj je bil vključen v interesno dejavnost za pomoč pri jeziku in v logopedsko obravnavo. Ko je bil s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport odobren dodatni fond ur za poučevanje slovenščine, se je v novembru začelo izvajati intenzivno poučevanje slovenščine. Kar pomeni, da se je na naši šoli zgodil precejšen premik, saj je od začetka šolskega leta učenec aktivno sodeloval pri pouku in v razredu in se je takoj, ko so bili ustvarjeni pogoji, začel aktivno učiti slovenščino.

Slovenščina je zanj jezik, ki se ga je dolžan naučiti in s katerim se lahko integrira in asimilira v slovensko družbo.

Šolska svetovalna delavka ga je zaradi slabih socialnih stikov z vrstniki (imel je samo stik s svojimi prijatelji iz Bolgarije preko Facebooka) vključila tudi v Dnevni center CSD (deluje od 13h do 19h pod vodstvom delavcev CSD in prostovoljcev). V Dnevnom centru je učenec zelo dobro deloval, veliko je risal, učil se je igrati na kitaro ter se je dobro povezoval z drugimi obiskovalci centra. V okviru razširjenega programa je poleg interesne dejavnosti, dodatnega in dopolnilnega pouka prejemal tudi dodatno podporo pri podaljšanem bivanju, predvsem pomoč pri domačih nalogah. Medvrstniško podporo so učencu nudili sošolci med poukom, pomagali so mu pri neznanih pojmi in pri reševanju nalog. Prav tako sta imeli kar dve učenki enake izkušnje s priseljevanjem kot on – ena je Albanka, druga je hrvaško-srbskega izvora – in tudi onidve sta se priselili v času šolanja. Učenka hrvaško-srbskega porekla je učenca razumela tudi v bolgarščini, tako da je imel učenec tudi znotraj razreda jezikovno in psihično podporo.

OZNAČITEV JEZIKOVNEGA PROBLEMA

Učenec se je z vstopom v slovenski šolski prostor srečal s tremi "oblikami" slovenščine: s slovenščino kot drugim jezikom oz. jezikom okolja, s slovenščino kot učnim jezikom in s slovenščino kot šolskim predmetom.

Za učenca se ni vedelo, kakšno je njegovo splošno predznanje in kakšno je razumevanje slovenskega jezika. Kot je že povedano, prvo leto na redni šoli v glavnem ni sodeloval pri pouku, ampak je preživel čas pri svetovalni delavki, kjer sta delala predvsem na »preživetveni« slovenščini, torej na slovenščini, ki se uporablja v neformalni ustni komunikaciji med sošolci in med drugimi, s katerimi je učenec v vsakdanjem življenju prihajal v govorni stik. V prvem letu je torej šlo za pojav jezikovne diglosije, slovenščino je delno obvladal samo v njeni neknjižni zvrsti – v interesni govorici.

Preden je na naši šoli zanj začelo potekati dodatno poučevanje slovenščine, smo se sestale vse učiteljice, ki smo z učencem povezane na tem področju: razredničarka, učiteljica, ki ga uči slovenščino v razredu, in učiteljica, ki sva prevzeli dodatno poučevanje. Učiteljici, ki sta z učencem že delali, sta poudarili, da ne razume strokovnih izrazov pri posameznih predmetih in da zaradi tega težko sledi pouku. Pri zapisovanju snovi v zvezek (predvsem po nareku) se učenec izgubi ali pa ne zna pravilno zapisati. Pojavilo se je tudi vprašanje, ali fond 35 ur razdeliti na daljše obdobje ali pa ga izvesti v strnjeni obliki. Iz izkušenj podobnih šol smo se odločile za strnjeno izvedbo, ki naj bi prinesla boljše rezultate. Učiteljici, ki sva prevzeli dodatno poučevanje slovenščine, sva vzeli vsaka po dve uri na teden, torej štiri ure skupaj. Ure smo razporedile v učenčev urnik pouka: prve in četrte ure, ko je imel učenec manj zahtevne predmete in po možnosti so bili ti predmeti v blok uri.

Od začetka šolskega leta je bil učenec vključen tudi v logopedsko obravnavo in v interesno dejavnost Za boljši jezik. S tem se je tedensko štirim uram dodatnega pouka slovenščine pridružilo še pol ure logopedске obravnave ter na štirinajst dni ena ura slovenščine več.

Pričakovati je bilo, da bo največ težav na oblikoslovni ravni, predvsem v rabi oblikotvornih pravil (pregibanje besed, ujemanje), kar je značilno tudi pri razvojnih jezikovnih primanjkljajih; da bodo na leksikalni ravni izziv nove besede (veliko pa je seveda pri obeh jezikih tudi pomenške podobnosti in sorodnosti); da bo fonološko tudi nekaj odstopanj; da bo z vsem tem povezano seveda tudi metajezikovno vedenje o jeziku.

VSEBINSKI POTEK DODATNEGA POUČEVANJA SLOVENŠČINE KOT DRUGEGA/UČNEGA JEZIKA

Na začetku dodatnega poučevanja slovenščine je učenec bral preprosta besedila s piktogrami o živalih, da

se je ugotovilo njegovo dejansko jezikovno znanje, razumevanje in sposobnost uporabe jezika. Te vrste besedil je učenec izbral po svojem izboru, izhaja namreč iz ruralnega področja Bolgarije in so mu živali zelo blizu. Njegovo branje je bilo precej dobro, težave pa so nastopile pri težjih poimenovanjih slik in njihovih besednih oblikah. Nato je učenec iz delovnega zvezka za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika za najstnike z naslovom Čas za slovenščino (M. Knez, D. Kern, M. Klemen, T. Alič) rešil nekaj začetnih vaj iz pozdravljanja ter predstavljanja in nekaj težjih primerov, ki so vsebovali slovnične in pravopisne lastnosti. To je bil uvod za usmeritev dela pri dodatnem poučevanju slovenščine.

Učenec je na začetku kazal, da so njegove učne sposobnosti zadovoljive, da je motiviran, delaven in sodelovalen. Na začetku šolskega leta je učenec slovenščino v precejšnji meri razumel, predvsem na praktičnosporazumevalni ravni. Tudi latinično pisavo, saj se bolgarščina zapisuje v cirilici, je obvladal. Težave pa so bile v razumevanju terminoloških besed pri posameznih predmetih in pri jezikovnih slovnično-pravopisnih razlikah ter pri počasnem branju.

Cilji dodatnega pouka slovenščine so bili zato naslednji: pravilno zapisovanje besed; hitrejše, tekoče branje in branje z razumevanjem; učenje slovničnih in pravopisnih posebnosti ter razlik v slovenščini (glede na bolgarščino).

Pravilno zapisovanje besed:

Bolgarščina ima nekaj črk, ki jih slovenščina nima, in ne pozna takšnih sklonskih oblik samostalnika kot slovenščina. Za različne sklone uporablja predloge, ki jih zapisuje skupaj s samostalnikom. Učenec je vso učno snov zelo rad zapisoval, kar je precej olajšalo delo pri zapisovanju (pravilna uporaba črk in

pravilno zapisovanje besed skupaj in narazen).

Hitrejše, tekoče branje in branje z razumevanjem:

Vsak jezik ima tako v umetnostnem kot v neumetnostnem besedilu besede, besedne zveze in povedi v prenesenem pomenu. Na preneseni besedni pomen nekega jezika vplivajo različni dejavniki, kot so zgodovinski jezikovni razvoj, zgodovina in kultura naroda ter zgodovina literature, zato ima vsak jezik drugačno frazeologijo. Ta problem se je izkazal že pri prvem branju leposlovnega dela z izrazito metaforičnim jezikom in s sofisticirano uporabo frazeologije. Učenec književnega dela ni razumel, tako da je bilo potrebno izbrati novo enostavno, neposredno in po metaforiki zelo skromno slikanico, saj je bil osnovni namen branja, da učenec literarno delo lahko prebere in ga tudi razume. Ker je učenec slovensko besedo, ki jo je prebral, prevajal v fonološko matrico bolgarskega jezika, je sproti popravljal in uporabljal pravilno izreko napačno izgovorjene besede oz. črke (npr. črko l sredi besede ali na koncu besede, ki jo Bolgari izgovorijo kot /w/).

Pri branju se je preverjalo tudi razumevanje pomenov posameznih besed in povedi. Slikanica je služila tudi kot primer domačega branja pri pouku slovenščine, kjer naj bi učenec slikanico ustno predstavil. Zato je učenec za vsako prebrano stran napisal pisni povzetek, nato pa strnjeno obnovo celotne zgodbe. Obnovo je učenec večkrat prebral in iz tega napravil govorni povzetek za predstavitev v razredu.

Bolgarščina ima nekaj črk, ki jih slovenščina nima, in ne pozna takšnih sklonskih oblik samostalnika kot slovenščina.

skih oblik samostalnika in nima nedoločniške oblike pri glagolu. Ima pa

določno obliko samostalnikov in pridevnikov, ki je tvorjena s priponskim določnim členom in najbolj zapleten sistem glagolov (med drugim devet časov, šest nedovršnih oblik ...). Abece je podobna ruski, razen treh črk.

V učnem programu nižjega izobrazbenega standarda za slovenščino morajo učenci na oblikoslovni ravni poznati glavne podvrste besednih vrst: samostalnik, osebni zaimek (samostalniška beseda), pridevnik, števnik (pridevniška beseda) ter besedni vrsti glagol in prislov ter nekaj slovničnih besednih vrst, kot sta veznik in predlog. Pri vajah za te oblikoslovne kategorije je učenec uporabljal delovni zvezek za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika za najstnike Čas za slovenščino (M. Knez, D. Kern, M. Klemen, T. Alič). Pri samostalniku je določal spol in število, s poudarkom na dvojini in njenih končnicah.

Samostalnik je pregibal na različne načine in skupaj s pridevnikom pazil na oblikovno ujemanje pri pregibanju (teoretično se ni izpostavljalo sistema šestih sklonov, iz praktičnih primerov je učenec ugotavljal, da gre za različne oblike in končnice).

Glagolske oblike za 1. osebo so služile za glagolske vaje, saj le-te učenec v svojem govornem položaju najpogosteje uporablja (slovenščina ima nedoločniško obliko glagola na -ti in na -či, bolgarščina pa za to obliko uporablja osebno glagolsko obliko – 1. osebo ednine). Poudarek je bil tudi na glagolski dvojini.

Pri pridevniku se je izpostavljalo, da se ujema s samostalnikom in da stoji pred samostalnikom. Števniki se v bolgarščini zapisujejo ravno v obratnem besednem redu (najprej desetica in potem enica), zato je učenec vadil pravičen zapis. Med glavnimi in vrstilnimi števnikami se je poudarjala razlika pri zapisu, glede na to, če se števniki zapisujejo s števkami ali z besedo.

Zadnje ure je učenec usvajal jezikovne vsebine, ki so bile aktualne pri

predmetu slovenščine: kaj je premi govor in kako ga zapisujemo, zapis zemljepisnih in osebnih lastnih imen, knjižne in neknjižne besede, razlika med umetnostnim in neumetnostnim besedilom ter razlika med uradnim in neuradnim besedilom.

PRILAGODITVE IN OPORE PRI DODATNEM POUČEVANJU SLOVENŠČINE KOT DRUGEGA/ UČNEGA JEZIKA

Pri dodatnem poučevanju slovenščine so se za učenca z lažjo duševno motnjo uporabljale različne prilagoditve. Pouk se je izvajal v šolski knjižnici, ki je majhna in prijetna, v prvih urah učenčevega šolskega urnika in eno uro v času podaljšanega bivanja. Kot učni pripomočki oz. učno gradivo so služili: delovni zvezek z enostavnimi vajami, slikanice s preprostim besedilom oz. s piktogrami, poljudnoznanstvene revije za otroke, pa tudi vsebina, ki se je dostopala preko računalnika. Domača naloga je bila določena glede na obseg rednih obveznosti, ki jih je učenec imel, in prilagojena oz. individualizirana, da jo je učenec lahko samostojno rešil (prepisovanje besedila, zapisovanje števnikov, reševanje enostavnih nalog, branje lažjega besedila). Učne metode so temeljile na poudarjanju in ponavljanju ključnih besed, slovničnih oblik ter jezikovnih zakonitostih. Učenec si je v besedilu pomagal s podčrtavanjem, obkrožanjem in z zapisovanjem z rdečo barvo. Reševanje nalog in razumevanje novih besed ter jezikovnih kategorij se je navezovalo na učenčeve izkušnje, interese in na njegova močna področja (učenec je prišel iz kmečkega in revnega okolja, rad je risal živali, za učenje in razumevanje besed je iskal in dajal primere iz bolgarščine). Jezik je bilo potrebno poenostavljati tako, da so se knjižne besede razlagale z neknjižnimi oz. z govornico, ki jo je učenec uporabljal v sporazumevanju z vrstniki. Nove besede in jezikovni pojmi so se umeščali v znane in praktične govorno-pisne položaje in vse nove informacije so se podajale enostavno, brez dodatnih zastranitev.

Poleg prilagoditev in različnih učnih tehnik z uporabo vidnega in slušnega senzornega načina se je učenca spodbujalo z besednimi in slikovnimi oporami ter z gestami. Prve ure učnega sklopa so se začele z vprašanji o učenčevem prehodu iz Bolgarije v Slovenijo, o Bolgariji kot o deželi in o njenih zanimivostih, o njegovem življenju na kmetiji pri starih starših in z vprašanji o njegovem področju zanimanja. Včasih je povedal tudi kaj v bolgarščini. Pri nadaljnjem učenju se je učenca še dodatno spodbujalo s frazami: *Dobro ti gre. To si zelo lepo napisal. Nalogo si krasno rešil. Dobro si razumel. To zdaj že obvladaš.*

Skozi celoten pouk je bilo veliko povratnih informacij o tem, kako učenec napreduje in kako uspešno opravlja svoje naloge. Cilji so bili postavljeni glede na potrebe obveznosti pri rednem pouku. Kot rezultat tega je učenec dobil lepe ocene pri predmetu slovenščine (npr. velika in mala začetnica) in matematike (npr. pravilno zapisovanje števnikov) ter drugih predmetih. Učenec je bil zaradi uspehov zelo zadovoljen in zelo motiviran za delo.

ZAKLJUČEK

Pri opisanem primeru učenca priseljenca je dodatno poučevanje slovenščine kot drugega/učnega jezika najprej izhajalo iz funkcijske vloge jezika (pozdravljanje, predstavitev samega sebe ...), nato je prešlo na strukturno vlogo (slovnica), da bi na koncu lahko učenec obvladal interaktivno vlogo jezika (jezik kot orodje za ustvarjanje socialnih odnosov). Jezikovne izboljšave so bile na vseh jezikovnih nivojih (fonologija, morfologija, leksika, semantika, sintaksa in pragmatika).

Učenec je imel izdelan individualiziran program, pri katerem smo sodelovale razredničarka, učiteljica, ki poučuje slovenščino, učiteljica, ki je prevzela en del dodatnega poučevanja slovenščine, svetovalna delavka in jaz kot učiteljica drugega dela dodatnega poučevanja slovenščine. V

začetni fazi je imel učenec v urniku v primerjavi z drugimi šolskimi predmeti največ ur slovenščine. Učenec je tako jezikovno znanje in vedenje pridobival preko procesa učenja (organizirana in hotena oblika pridobivanja jezikovnega znanja) in preko procesa usvajanja jezika (neformalna, spontana oblika pri druženju z vrstniki in okoljem). Z intenzivnim poučevanjem je krepil in razvijal obe ravni obvladovanja jezika: pogovorno ali konverzijsko raven in šolsko ali akademsko stopnjo obvladavanja jezika.

Včasih je povedal tudi kaj v bolgarščini.

Šolska ali akademska stopnja obvladavanja jezika (tudi jezik učilnice) je seveda zahtevnejša, saj pomeni globalje obvladavanje jezika, ki je potrebno za zahtevnejše miselne procese, kot so razumevanje, reševanje problemov in miselna analiza. Za sodelovanje pri pouku (razumevanje razlage, strokovnih izrazov, navodil za reševanje nalog, vprašanj) mora učenec razumeti besede in njihovo vpetost v jezikovno strukturo, da lahko razume vsebino, odnose in povezave, šele tako si vsebino lahko tudi zapomni (Knaflič 2016). In prav to raven je učenec najbolj potreboval in jo v poteku dodatnega poučevanja tudi izboljšal.

Učenec je bil skozi cel potek dodatnega poučevanja slovenščine izredno motiviran, kar gotovo izhaja iz ekonomskega vzroka za priselitev zaradi boljšega življenjskega standarda in boljšega šolanja ter iz stališča njegove družine, da je učenje jezika koristno. Z vstopom v slovenski šolski sistem je doživel tudi kulturni šok, pa ne v negativnem smislu, ampak v smeri večje urejenosti in demokratičnosti slovenske šole.

Za uspešno napredovanje je imel učenec s strani vseh učiteljev ponujeno optimalno podporo (usklajevanje, dogovarjanje, povezovanje učiteljev glede na učenčev problematiko in razvoj).

Širši cilji dodatnega poučevanja slovenščine so bili:

- učenčevu uspešno vključevanje v sistem vzgoje in izobraževanja,

- razvijanje učenčeve jezikovne zmožnosti (zadostni nabor besedišča in slovničnih pravil za uspešno sporazumevanje),
- razvijanje učenčeve socialne zmožnosti (učenje jezika je tudi socializacijski proces, prilagajanje novim življenjskim okoliščinam in govornim položajem),
- razvijanje učenčeve spoznavne zmožnosti (širjenje učenčevega pojmovnega sveta).

Obravnava, organizacija in metode za poučevanje slovenščine pri primeru učenca tujca so se izkazale za ustrezne in primerne. Ob strokovnem in celostnem pristopu pri poučevanju ter pri visoki motivaciji in prizadevnosti učenca so bili rezultati zelo dobri.

Za uspešne se je izkazalo več dejavnikov:

- dodatno poučevanje je prevzelo več strokovnjakov: profesorica slovenščine (največ ur), defektologinja in logopedinja;
- v začetni fazi je bil uporabljen

številčno maksimalno razpoložljiv nabor ur (5,5 na teden);

- poučevanje je bilo individualizirano;
- pomoč je učenec prejel tudi v razširjenem programu (dopolnilni in dodatni pouk);
- učenec je imel podporo znotraj razreda in šole, sprejet pa je bil tudi v širšem okolju (Dnevni center CSD).

Dosežki učenca in njegovo napredovanje v jezikovni zmožnosti so bili skozi potek dodatnega poučevanja slovenščine kot drugega/učnega jezika uspešni in zadovoljivi, kar potrjuje, da takšen model deluje.

LITERATURA

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Dostopno na http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/1/bela_knjiga_2011.pdf.

Knaflič, L. (2016) Učitelj ter dvo- in večjezičnost učencev. *Sodobna pedagogika*, let. 67 (št. 2): str. 104–117.

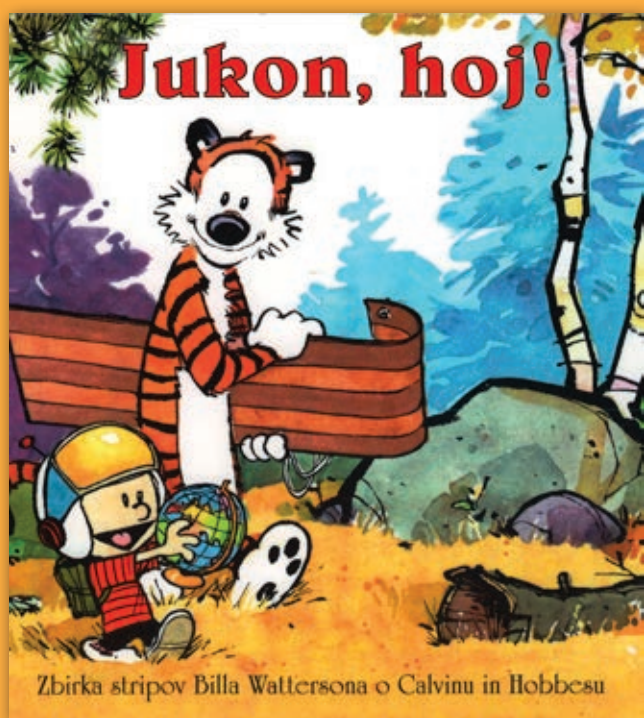
Knez, M., Kern, D., Klemen, M., Alič, T. (2015) *Čas za slovenščino 1. Delovni zvezek za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika za najstnike*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. Dostopno na http://centerslo.si/wp-content/uploads/2016/03/CasZaSlo1_DZ_web_lockd.pdf.

Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (2007). Sprejeto na kolegiju ministra. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Štrekelj, A., in Ozbič, M. (2008) Uspešnost pri zapisu slovenskega in italijanskega nareka pri dvojezičnih učencih na Primorskem, v Italiji in Sloveniji. *Defectologica Slovenica*, let. 16 (št. 1): str. 7–29.

Vižintin, M. A. (2013) Vključevanje otrok priseljencev prve generacije in medkulturni dialog v slovenski osnovni šoli. Koper: Pedagoška akademija – doktorska disertacija. Dostopno na http://pefprints.pef.uni-lj.si/1952/1/Vizintin_doktorska_disertacija.pdf.

Najzabavnejši stripi na svetu!

Zbirka stripov Billa Wattersona o Calvinu in Hobbesu

CALVIN IN HOBBES

PRAVKAR IZŠLO: Jukon, hoj!

POVEJ MI, KATERI JEZIK GOVORIŠ, IN REKEL BOM »POVEJ MI ŠE VEČ«

Mojca Kacjan, profesorica angleščine in nemščine,
Osnovna šola Polzela

Delo z učenci priseljenci je velikokrat naporno in marsikateri učitelj nanj gleda kot na še eno dodatno delo, ki nam ga nalaga šolski sistem in je vrednoteno premalo.

A s svojimi izkušnjami želim dokazati, da je to plemenito delo, da si moramo vzeti čas za te otroke, jim pokazati, kako se integrirati v šolsko skupnost, kako priti do znanja in kako lahko v znanju celo izstopajo, če drugim pokažejo, kaj vse znajo in zmorejo.

Verjetno bi za današnji čas bolj veljalo pravilo *Povej mi, kateri jezik govoriš, in povedal ti bom, kdo si*, saj so predsodki o nekaterih tujejezičnih ljudeh zasejani globoko v nas. Kot učiteljica se z učenci priseljenci srečujem že vrsto let in vem, da je pri teh otrocih potrebno dati predsodke kar hitro na stran; enakega ravnanja želim naučiti tudi druge učence.

Moj prvi stik

Pred leti, ko sem prvič prestopila prag Pedagoške fakultete v Mariboru, sem hitro ugotovila, da ena izmed mojih sošolk prihaja iz Rusije. Slovensko je sicer govorila zelo dobro, a razlike so bile slišne. Povprašala sem jo, kje se je tako dobro naučila slovenskega jezika, in povedala mi je, da je morala pred vpisom na fakulteto opraviti tečaj slovenščine, čeprav je vpisala študijski program angleščine in nemščine in je večina predavanj potekala v teh jezikih. Tečaj slovenščine se mi je takrat zdel nesmiseln, a z današnjimi izkušnjami vem, da je (bil) edina pravilna rešitev. Dekle se je, samozavestno in z znanjem jezika države, v kateri je bivalo, podalo novim izzivom fakultete naproti. Čeprav je bila študentka iz tujine, se je brez težav vključila v našo družbo in mej med nami ni bilo.

Leta kasneje

O tej temi kasneje nisem več razmišljala, vse dokler nisem sama začela učiteljske poti. Sprva sem na otroke priseljence gledala kot na še eno dodatno delo, ki nam ga nalaga že tako ali tako zahteven šolski sistem. Kako učiti angleščino otroka, ki slo-

venskega jezika ne razume, ki nima niti volje se učiti, saj je bil vržen v novo okolje, ne da bi bile pri tem upoštrevane njegove želje. Tem otrokom pred vpisom v osnovno šolo nihče ne ponudi tečaja ali jih sprašuje po njihovih okoliščinah. Otrokom se dodeli ura slovenščine na teden, načeloma so vpisani v en razred nižje, prvo leto so neocenjeni in nato čakamo: bo otrok, ki je doživel veliko, ki je zapustil svoj dom in znano okolje ter ljudi, splaval v tem razburkanem morju ali bo potonil? V vsakem primeru nas večina učiteljev na koncu naredi kljukico in s tem se zgodba konča. A ne vedno dobro.

Domovina učenca priseljenca naj ne bo bistven podatek

Ko takole opazujem učence priseljence, med njimi vseeno zaznam razlike. Po mojih izkušnjah so tisti, ki prihajajo iz Rusije, Ukrajine in drugih vzhodnih držav, učno sposobnejši kot učenci, ki prihajajo iz Bosne in Hercegovine, Kosova in drugih držav naše bivše skupne domovine. Če učenec, ki prihaja iz Albanije, s sabo prinese spričevalo, na katerem prevladujejo ocene zadostno, potem je to slab znak. A kraj bivanja tu ne bi smel biti edini ali ključni podatek, ki zanima učitelja. Gre tudi za ogromne razlike v kulturi in maternem jeziku. Učencu, ki prihaja iz Rusije, bo učenje slovenščine seveda veliko lažje steklo kot učencu, ki prihaja s Kosova. Prav tako imajo, spet po mojih opažanjih, učenci iz vzhodnih držav doma več podpore pri učenju novega jezika in pri socializaciji v

novo okolje kot učenci iz naših južnih držav, predvsem Albanije in Kosova. Večina slednjih doma nikoli ne govori slovensko in predvsem pri deklacijah je šolanje samo ena kljukica, ki jo je potrebno narediti na koncu, pa naj bo le-to uspešno ali ne.

Sobivanje različnih kultur in bogastvo, ki nam ga le-to prinaša

Letošnje šolsko leto je tudi mene kot učiteljico po vseh teh letih postavilo na preizkušnjo. Kot razredničarka sem prevzela razred enaindvajsetih otrok, od katerih sta dva učenca iz Bosne in Hercegovine in dva s Kosova. Sicer so vsi štirje že nekaj časa v Sloveniji in bolj ali manj dobro govorijo slovenski jezik, a svojo vlogo sem videla predvsem drugje – ne le pri jezikovnem pouku. Izmed omenjenih štirih je le ena deklica, ki se v razredu drži v ozadju; nesamozavestna in plašna deklica se le s težavo oglasi v razredu, saj ve, da njeno znanje slovenskega jezika ni na zavirljivi ravni in je zato raje tiho. Deklica prihaja s Kosova, enako kot eden izmed fantov, ki je v razredu sicer dobro sprejet, a poskuša na vsak način zbrisati sledi svojega porekla. Tudi on se pri pouku redkokdaj oglasi, saj je tudi njegovo znanje slovenskega jezika zelo šibko. Preostala dva fanta sta iz Bosne in Hercegovine. Opazi se, da sta se slovenskega jezika naučila lažje, saj je razlik med obema jeziko- ma manj, bolj samozavestno delujeta v razredni skupnosti, po eni strani sta sicer ponosna na svoje poreklo, a če se le da, o tem ne govorita kaj prida, saj enostavno želita biti del razreda. In ob vseh teh opažanjih si želim te štiri

otroke vključiti v razredno skupnost tako, da bodo samozavestno stopili v razred, da se ne bodo skrivali nekje v ozadju in da tudi drugim učencem omogočijo spoznati svoje korenine, saj bodo le tako lahko ponosni na to, od kod prihajajo.

Poleg že omenjenih jezikov smo tako spoznali še ruščino, bosanščino in albanščino.

Evropski dan jezikov kot dober povod

Vsako leto na šoli tako ali drugače praznujemo 26. september, evropski dan jezikov. V letošnjem šolskem letu smo se odločili, da tematske delavnice izvedemo pod naslovom *Skupaj smo bogatejši*, s poudarkom na jezikih, ki jih govorimo na šoli. Čeprav smo seveda vključili slovenščino, angleščino, nemščino in francoščino, jezike, ki jih na šoli poučujemo bodisi kot redni ali izbirni predmet, so bili v ospredju predvsem učenci

priseljenci, ki obiskujejo našo šolo, in njihovi materni jeziki. Tako smo v tednu od 26. 9. do 29. 9. na šoli v vsakem oddelku od 1. do 7. razreda izvedli bralne urice in predstavitev jezika, v katerem je bila prebrana pravljica. Poleg že omenjenih

jezikov smo tako spoznali še ruščino, bosanščino in albanščino. Predvsem slednji so bili pri učencih zelo dobro sprejeti in učenci priseljenci so karžareli od ponosa, da so lahko za nekaj časa oni postali učitelji in učili druge učence jezika, v katerem so samozavestni, v katerem ne delajo napak, v katerem lahko na glas povedo svoje misli, saj vsaj enkrat na njih nihče ni gledal zviška. Tako so učenci spoznali rusko cirilico in pravljico *Маша и три медведя* (Maša in trije medvedi), tipične bosanske jedi in

pravljico *Crvenkapa* (Rdeča kapica) ter albanski jezik in prav tako *Kapak i kuq* (Rdeča kapica). Strah in tremo pred prvo delavnico so seveda občutili prav vsi. Niso vedeli, kako se bodo drugi učenci odzvali, kako bodo sprejeti. A nepopisen je bil izraz na njihovih obrazih, ko so hiteli pripovedovati, kako dobro je bilo in kako se veselijo naslednje delavnice. Še in še in še enkrat so želeli doživeti ta občutek, da so popolnoma sprejeti, da jim drugi zavidajo njihovo znanje, da lahko samozavestno stojijo pred skupino učencev in jim opisujejo stvari, ki jih dobro poznajo, berejo v jeziku, ki jim je domač, govorijo o svoji državi in jih ob tem zajame val domačnosti in poznanosti. Učenci priseljenci so kmalu postali zvezde šole.

Korak naprej

Kot razredničarka v že omenjenem razredu sem seveda želela narediti še

Evropski dan jezikov na naši šoli

več. Svoj cilj sem razdelila na tri ure oddelčne skupnosti, in sicer v prvi uri spoznavanje učencev priseljencev v obliki kviza, v drugi spoznavanje in učenje njihovega maternega jezika ter v tretji uri oddelčne skupnosti delo z besedilom v različnih jezikih.

Prva šolska ura je minila prehitro, izbrani temi bi lahko namenili še najmanj dvakrat toliko časa. V razredu smo izvedli kviz na temo *Kako dobro poznaš svoje sošolke in sošolce*, s katerim sem se počasi, po korakih začela osredotočati le na učence priseljence v razredu. Govorili smo o krajih njihovega rojstva, o njihovih domovinah, zastavi, himni, jeziku, znamenitostih njihovih mest, kaj so ta mesta pomenila med prvo in drugo svetovno vojno in kaj v vojni ob razpadu Jugoslavije v devetdesetih letih, govorili smo o njihovem denarju, koliko je le ta vreden v primerjavi z evrom, posebnostih njihove kulture, navadah, običajih itd. Ura oddelčne skupnosti je bila prav vzorčni model medpredmetnega povezovanja, saj smo se dotaknili tako geografije, zgodovine, glasbene umetnosti, likovne umetnosti, naravoslovja, slovenščine in še česa. Pa vendar moj cilj ni bil medpredmetno povezovanje, temveč spoznavanje sošolcev priseljencev, ki že dolgo sedijo v istih vrstah, a jih drugi sošolci pravzaprav sploh ne poznajo. Učenci prise-

ljenci so pripovedovali zgodbe iz svojih mest, govorili o znamenitostih, ob slikah opisovali svoje spomine. Zares lepo jih je bilo poslušati, še lepše pa opazovati žar v njihovih očeh. Zdaj so blesteli tudi v svojem razredu, od sošolcev in sošolk pa so bili deležni le pozitivnih besed, kot so »Nisem vedela, da prihajaš iz tako lepega mesta.« ali pa »Albanščina je pa res težek jezik. Kako ti je uspelo?«.

Druga ura oddelčne skupnosti je bila namenjena spoznavanju njihovega jezika, torej albanščine na eni strani in bosanščine na drugi. Čeprav s

Kosova prihajata dva učenca, smo kar hitro ugotovili, da vsak od njiju govori drugačen dialekt in da so razlike kar očitne. Tudi pri bosanščini so bile manjše razlike, saj je eden izmed učencev iz hrvaškega dela, drugi iz bošnjaškega. Govorili smo še o podobnostih in razlikah med hrvaščino, bosanščino in srbščino. Pokazalo se je, da so tudi nekateri drugi učenci dovolj večji teh jezikov, da so se lahko aktivno vključili v pogovor.

Zadnja ura oddelčne skupnosti, namenjena tej tematiki, je bila delo z zgodbo *Jaz* avtorja Philipa Waechterja. Vsem, ki zgodbe ne poznajo, jo toplo priporočam, saj v obliki slikanice govori o medvedku, ki sicer vse zmore sam, trdno prepričan v svoj prav, dokler na koncu le ne ugotovi, da je tudi on kdaj osamljen, ko potrebuje pomoč in bližino drugega, in takrat se zateče k medvedki, ki ga rade volje sprejme v svoj objem in mu pomaga pregnati samoto. Učenci so zgodbo že poznali, saj smo jo prebrali v eni od prejšnjih ur oddelčne skupnosti, zato so se lahko nemudoma lotili dela z besedilom. Razdeljeni v šest skupin so s skupnimi močmi besedilo prevedli v albanščino (v vsak zgoraj omenjeni dialekt pose-

bej), bosanščino, angleščino, nemščino in španščino. Sedaj so vlogo mentorjev poleg učencev priseljencev prevzeli tudi nekateri, ki jim bolj ležijo drugi tuji jeziki.

Ko smo končne izdelke primerjali med seboj, so učenci kar sami ugotovili, kako med vsemi omenjenimi jeziki izstopa albanščina, saj ni podobna nobenemu izmed naštetih, in ponovno je bila na mestu pohvala učencev, ki prihajata iz tistega okolja in sta kljub temu ob sorazmerno nizki podpori šolstva in šolskega sistema uspela prebroditi začetne težave in nato začela graditi svoje znanje slovenščine.

Pogled nazaj

Ko danes, z vsemi svojimi izkušnjami in znanji, gledam nazaj na svoje dožemanje učencev priseljencev pri pouku, mi pravzaprav zmanjka besed. Zdaj sebi in drugim rečem le še: »Postavi se v njihovo kožo in potem povej.« Zamislite si, da vas kot otroka odpeljejo v državo, katere jezika ne razumete, kjer je šolski sistem vsaj navidezno svetlobna leta oddaljen od tistega, ki ga poznate, kjer vas vsi

ne sprejemajo najbolje, saj so prežeti s predsodki o tem, od kod prihajate. Nekaj časa vas nato v šoli še pustijo pri miru z ocenami, nekdo vas enkrat tedensko poučuje

jezik, ki ga doma ne govorite, ki vam je tuj, zveni popolnoma drugače od vašega maternega jezika. Raje bi se vrnili domov, kjer ste se počutili varno ali pa vsaj prepoznano, pa se ne morete, vas o tem tudi nihče nič ne povpraša. Nato nastane kaos, v šoli bi radi ocenili vaše znanje, znanje, ki ga nimate, med urami se dolgočasite, ker ne razumete polovice povedanega, učitelj bi rad na govorilne ure povabil vaše starše, pa se dobro zavedate, da nima smisla, ker tudi starši ne govorijo tega jezika, itd. Verjetno občutki ob vsem tem niso prijetni, kajne? Sedaj veste, kako se počutijo vsaj nekateri učenci priseljenci. Saj vseh ne moremo in ne smemo metati v isti koš. A na te zgoraj omenjene moramo biti pozorni, njim moramo nameniti svoj čas, moramo jim pomagati, da se počutijo sprejete, da na njihovih obrazih žarijo samozavest, ponos, vedoželjnost, radost, za njih je največja možnost, da v tistem razburkanem morju potonejo, in upam si trditi, da jih v veliki meri lahko rešimo le mi, učitelji. Veliko vlogo imamo v njihovih življenjih in le-ta nikoli ne bo poplačana. A če delo opravljamo s srcem, kot radi rečemo, bo plačilo drugačno: tisti žarek in nasmeh, zadovoljstvo in hvaležnost na obrazu otroka, ki potrebuje pomoč. Zase lahko rečem, da mi občasno uspe. Kaj pa vi?

Zadnja ura oddelčne skupnosti, namenjena tej tematiki, je bila delo z zgodbo *Jaz* avtorja Philipa Waechterja.

Učenci priseljenci so pripovedovali zgodbe iz svojih mest, govorili o znamenitostih, ob slikah opisovali svoje spomine.

POMEN PROSTORSKIH IN MATERIALNIH POGOJEV ZA IZVAJANJE DODATNE STROKOVNE POMOČI V VRTCIH

Katja Roškar, mag. prof. specialne in rehabilitacijske pedagogike, Osnovna šola Gustava Šiliha Maribor, in doc. dr. Erna Žgur, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

V Sloveniji se vzgoja in izobraževanje predšolskih otrok s posebnimi potrebami izvajata v programu za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo (DSP) ter v prilagojenem programu za predšolske otroke (ZUOPP-1 2011). Cilj vzgoje in izobraževanja predšolskih otrok s posebnimi potrebami je njihov optimalni razvoj v skladu z njihovimi zmožnostmi. Da bi ta cilj dosegli, sta izrednega pomena tako pravočasna in ustrezna specialnopedagoška obravnava pa tudi kakovost prostorov in pripomočkov oz. materialov, s katerimi izvajalci DSP pripomorejo k napredku otrok. Če okolje ni prilagojeno potrebam posameznega otroka, se posledično zmanjšuje tudi kakovost samih obravnav.

VPOGLED V TEORIJU IN ZAKONODAJO

Predšolsko obdobje s svojim kurikulumom je naravno usmerjeno v spodbujanje različnih priložnosti, osebnih izkušenj, v katerih lahko vsak otrok, ne le otrok s posebnimi potrebami, razvije ter zadovoljivo ponotranji določene funkcionalne spretnosti in veščine (Žgur 2017). Kurikulum za vrtce (Bahovec in drugi 1999) predvideva, da je pri vključevanju otrok s posebnimi potrebami v programe predšolske vzgoje treba zagotoviti vse potrebne pogoje. Navodila h kurikulumu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami (2003) izpostavljajo potrebo po fleksibilno oblikovanem prostoru ter natančnejša določila za obravnavo posameznih skupin oseb s posebnimi potrebami. Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (2000) predpisuje, da mora biti v vrtcu prostor namenjen individualnemu delu z otroki, ki potrebujejo pomoč in svetovanje.

Pomembno je, da:

- je prostor v bližini igralnic,
- je velikost prostora najmanj 8 m² neto površine,
- je prostor naravno in zadostno osvetljen, zračen in ogrevan,
- je prostor izoliran pred hrupom,
- je prostor urejen tako, da daje otrokom dovolj možnosti za načrtovane in spontane skupne, skupinske in individualne dejavnosti,

- je v prostoru miza s stoloma za odrasle,
- je v prostoru miza in stoli za delo z otroki,
- je v prostoru omara za vzgojne in specialne pripomočke,
- so v prostoru odprte police za otroške knjige in igrače,
- je v prostoru blazina za vaje in delo na tleh,
- je v prostoru umivalnik,
- je v prostoru stenska omara za higienske pripomočke,
- je v prostoru ogledalo,
- sta v prostoru najmanj dva električna priključka.

Tudi ZUOPP-1 (2011) določa materialne pogoje in fizično pomoč za otroke s posebnimi potrebami. Ustanovitelj javnega zavoda je, v kolikor le-ti niso zagotovljeni z drugimi predpisi ali če otrok iz objektivnih razlogov pripomočka ne more uporabljati doma ali v zavodu, dolžan zagotoviti pripomočke, ki zagotavljajo optimalno vključenost posameznika v vzgojno-izobraževalni program.

RAZISKOVALNI DEL

OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Empirična raziskava ugotavlja, ali prihaja do razlik med v raziskavo vključenimi vrtci v zagotavljanju zakonsko določenih elementov prostorskih in materialnih pogojev dela ter v zagotavljanju še neopredeljenih elementov omenjenih pogojev, opredeljenih v krajšem seznamu potreb.

RAZISKOVALNI VZOREC

Vzorec je bil namenski, v njem je sodelovalo sedem vrtcev iz podravske regije s skupno 33 enotami. Vsi sodelujoči vrtci so ustanovljeni s strani iste občine. Ocenjevanje stanja prostorskih in materialnih pogojev je izvedlo pet izvajalk DSP v omenjenih vrtcih.

OPIS MERSKEGA INSTRUMENTARIJA

Za potrebe raziskave je bila oblikovana ocenjevalna lestvica. Sestavljena je bila iz dveh delov. Prvi del je temeljil na trditvah, ki se nanašajo na prostorske pogoje, drugi del pa na materialne pogoje dela. Lestvica je zajemala 41 trditvev, od tega je bilo trditvev zaprtega tipa 37, odprtega tipa pa so bile 4. V prvem delu lestvice so ocenjevalke odgovarjale z DA/NE, v drugem pa so strinjanje izražale s pomočjo tristopenjske lestvice.

POSTOPKI ZBIRANJA PODATKOV

Zbiranje podatkov je potekalo v šolskem letu 2016/2017. Za potrebe raziskave so bila pridobljena predhodna soglasja vrtcev (z opredelitvijo namena ter cilja raziskovanja).

POSTOPKI OBDELAVE PODATKOV

Podatki so bili statistično obdelani s programom za statistično analizo podatkov SPSS 23.0. Za opisovanje vzorca in podatkov smo uporabili deskriptivno in inferenčno statistiko.

REZULTATI

Sledijo tabelarni prikazi prisotnosti posameznih prostorskih in materialnih pogojev za izvajanje DSP v izbranih vrtcih in njihovih enotah.

Tabela 1: Prisotnost prostorskih pogojev

	Da		Ne		Skupaj	
	f	%	f	%	f	%
Stalen prostor	27	81,8	6	18,2	33	100,0
Bližina igralnic	27	81,8	6	18,2	33	100,0
Prostor, večji od 8 m ²	18	54,5	15	45,5	33	100,0
Naravna svetloba	22	66,7	11	33,3	33	100,0
Možnost zračenja	29	87,9	4	12,1	33	100,0
Primerno ogrevanje	30	90,9	3	9,1	33	100,0
Izoliranost pred hrupom	11	33,3	22	66,7	33	100,0
Možnosti za načrtovane/spontane, ind./skup. dejavnosti	10	30,3	23	69,7	33	100,0
Kotiček za umik	7	21,2	26	78,8	33	100,0
Miza in stoli za odrasle	18	54,5	15	45,5	33	100,0
Miza in stoli za otroke	29	87,9	4	12,1	33	100,0
Omara za pripomočke	15	45,5	18	54,5	33	100,0
Odpрте police	6	18,2	27	81,8	33	100,0
Blazine	5	15,2	28	84,8	33	100,0
Umivalnik z ogledalom	4	12,1	29	87,9	33	100,0
Stensko ogledalo	2	6,1	31	93,9	33	100,0
Omara za higienske pripomočke	1	3,0	32	97,0	33	100,0
Najmanj dva električna priključka	15	45,5	18	54,5	33	100,0
Radio, računalnik ipd.	7	21,2	26	78,8	33	100,0

Opomba: f – frekvenca, % – delež v odstotkih

Tabela 2: Prisotnost materialnih pogojev

	Se ne strinjam		Delno se strinjam		Popolnoma se strinjam		Skupaj	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Zagotovljeni osnovni materiali	4	12,1	12	36,4	17	51,5	33	100,0
Hitro odzivanje in nabava osnovnih materialov	6	18,2	13	39,4	14	42,4	33	100,0
Zagotovljeni posebni materiali	11	33,3	13	39,4	9	27,3	33	100,0
Hitro odzivanje in nabava posebnih materialov	4	12,1	26	78,8	3	9,1	33	100,0
Izposojanje in uporabljanje didaktičnih materialov	1	3,0	6	18,2	26	78,8	33	100,0
Deljenje pripomočkov in materialov	0	0,0	10	30,3	23	69,7	33	100,0
Stari, neustrezni materiali, pripomočki	10	30,3	21	63,6	2	6,1	33	100,0
Materiale in pripomočke kupim sama	0	0,0	2	6,1	31	93,9	33	100,0
Materiale in pripomočke izdelam sama	0	0,0	1	3,0	32	97,0	33	100,0
Letna nabava – tudi materiali za DSP	20	60,6	13	39,4	0	0,00	33	100,0
Obnavljanje – tudi prostor za DSP	10	30,3	15	45,5	8	24,2	33	100,0
Prostor zgolj za izvajanje DSP	30	90,9	2	6,1	1	3,0	33	100,0
Prostor za izvajanje DSP tudi za druge	14	42,4	5	15,2	14	42,4	33	100,0
Svoj kotiček v igralnici	22	66,7	10	30,3	1	3,0	33	100,0
Redna očiščenost prostora za DSP	14	42,4	14	42,4	5	15,2	33	100,0
Redna očiščenost igrač in pripomočkov	24	72,7	8	24,2	1	3,1	33	100,0
Založenost s potrebnim higienskim materialom	30	90,9	1	3,0	2	6,1	33	100,0
Slabši higienski pogoji kot v drugih prostorih	13	39,4	15	45,5	5	15,1	33	100,0

Opomba: f – frekvenca, % – delež v odstotkih

Iz rezultatov (gl. Tabela 1) je razvidno, da niti en vključen pogoj ni prisoten v vseh zajetih vrtcih in enotah, so pa nekateri prostorski pogoji prisotni v veliki večini zajetih vrtcev in enot. Tako opazamo, da so v več kot treh četrtinah zajetih enot prisotni: primerno ogrevanje, možnost zračenja, miza in stoli za otroke, stalen prostor in bližina igralnic. Najmanjša prisotnost pogojev se nakazuje pri prisotnosti IKT tehnologije v prostoru, koticčka za umik, odprtih polic, blazin za delo na tleh in higienskega materiala.

Rezultati ocenjevalk (gl. Tabela 2) kažejo, da je v večini enot dobro urejeno: medsebojno deljenje in izposoja pripomočkov in materialov med vzgojiteljicami in izvajalkami DSP ter zagotavljanje osnovnih materialov. Najmanjša zastopanost v enotah se pojavlja pri sledečih variablah: slabi/neustrezni pripomočki, obnavljanje prostora, odzivnost vrtcev na razne potrebe.

Z analizo odgovorov na odprta vprašanja smo ugotovili, da ocenjevalke kot najmanj primerne pogoje prostora za

delo navajajo: uporabljanje prostora v druge namene (hodnik, knjižnica, shramba ipd.), majhnost prostora, veliko oddaljenost od sanitarij ter neprimerno urejenost prostora. Z vidika materialnih pogojev ocenjevalke najbolj pogrešajo več raznovrstnega (pestrega, raznolikega po teksturi, velikosti, primernosti ...) materiala za delo, prostor za shranjevanje materiala in izdelkov, osebni računalnik in več različnih didaktičnih igračk, ogledalo, večjo mizo, blazine za delo na tleh ter večjo odzivnost vodstva vrtcev na otrokove ter njihove potrebe.

Tabela 3: Izpolnjenost posameznih prostorskih pogojev v različnih vrtcih

	Vrtec 1	Vrtec 2	Vrtec 3	Vrtec 4	Vrtec 5	Vrtec 6	Vrtec 7
Stalen prostor	100,0 %	50,0 %	100,0 %	66,7 %	100,0 %	100,0 %	66,7 %
Bližina igralnic	66,7 %	75,0 %	100,0 %	83,3 %	100,0 %	50,0 %	83,3 %
Prostor, večji od 8 m ²	0,0 %	25,0 %	100,0 %	33,3 %	28,6 %	50,0 %	83,3 %
Naravna svetloba	33,3 %	100,0 %	66,7 %	50,0 %	42,9 %	75,0 %	100,0 %
Možnost zračenja	66,7 %	100,0 %	100,0 %	83,3 %	85,7 %	75,0 %	100,0 %
Primerno ogrevanje	66,7 %	100,0 %	100,0 %	83,3 %	100,0 %	75,0 %	100,0 %
Izoliranost pred hrupom	0,0 %	25,0 %	66,7 %	50,0 %	28,6 %	50,0 %	16,7 %
Možnosti za različne dejavnosti	33,3 %	0,0 %	33,3 %	33,3 %	14,3 %	50,0 %	50,0 %
Koticček za umik	0,0 %	25,0 %	0,0 %	0,0 %	14,3 %	25,0 %	66,7 %
Miza in stoli za odrasle	33,3 %	50,0 %	66,7 %	50,0 %	71,4 %	50,0 %	50,0 %
Miza in stoli za otroke	100,0 %	100,0 %	100,0 %	83,3 %	71,4 %	75,0 %	100,0 %
Omara za pripomočke	100,0 %	25,0 %	33,3 %	50,0 %	28,6 %	0,0 %	83,3 %
Odprte police	33,3 %	50,0 %	0,0 %	16,7 %	0,0 %	0,0 %	33,3 %
Blazine	0,0 %	0,0 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %	25,0 %	50,0 %
Umivalnik z ogledalom	33,3 %	25,0 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %	25,0 %	0,0 %
Stensko ogledalo	0,0 %	25,0 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Omara za higienske pripomočke	0,0 %	0,0 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Najmanj dva električna priključka	33,3 %	25,0 %	100,0 %	66,7 %	14,3 %	50,0 %	50,0 %
Radio, računalnik ipd.	33,3 %	0,0 %	33,3 %	66,7 %	0,0 %	25,0 %	0,0 %

Največje razlike (gl. Tabela 3) je opaziti pri opremljenosti prostorov z radiem in računalnikom, velikostjo prostora, omari za pripomočke ter pri opremljenosti prostora z omaro za hrambo različnih higienskih pripomočkov, ki jih potrebujejo pri delu z več otroki.

Tabela 4: Izraženost posameznih materialnih pogojev v različnih vrtcih

	Vrtec 1	Vrtec 2	Vrtec 3	Vrtec 4	Vrtec 5	Vrtec 6	Vrtec 7
Zagotovljeni osnovni materiali	66,7 %	25,0 %	100,0 %	66,7 %	71,4 %	25,0 %	16,7 %
Hitro odzivanje in nabava osnovnih materialov	33,3 %	100,0 %	100,0 %	66,7 %	0,0 %	25,0 %	16,7 %
Zagotovljeni posebni materiali	0,0 %	0,0 %	33,3 %	50,0 %	0,0 %	0,0 %	83,3 %
Hitro odzivanje in nabava posebnih materialov	0,0 %	25,0 %	0,0 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Izposojanje in uporabljanje didaktičnih materialov	100,0 %	100,0 %	100,0 %	50,0 %	57,1 %	75,0 %	100,0 %
Deljenje pripomočkov in materialov	100,0 %	25,0 %	100,0 %	66,7 %	42,9 %	75,0 %	100,0 %
Stari, neustrezni materiali in pripomočki	0,0 %	50,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Materiale in pripomočke kupim sama	100,0 %	75,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	83,3 %
Materiale, pripomočke izdelam sama	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	83,3 %
Letna nabava – tudi materiali za DSP	100,0 %	100,0 %	33,3 %	0,0 %	42,9 %	0,0 %	33,3 %
Obnavljanje – tudi prostor za DSP	0,0 %	0,0 %	66,7 %	16,7 %	0,0 %	25,0 %	66,7 %
Prostor zgolj za izvajanje DSP	0,0 %	0,0 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Prostor za izvajanje DSP tudi za druge	66,7 %	75,0 %	33,3 %	50,0 %	0,0 %	50,0 %	50,0 %
Svoj kotiček v igralnici	0,0 %	0,0 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Redna očiščenost prostora za DSP	0,0 %	0,0 %	66,7 %	16,7 %	14,3 %	0,0 %	16,7 %
Redna očiščenost igrač in pripomočkov	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	14,3 %	0,0 %	0,0 %
Založenost s potrebnim higienskim materialom	0,0 %	25,0 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Slabši higienski pogoji kot v drugih prostorih	0,0 %	0,0 %	0,0 %	16,7 %	14,3 %	75,0 %	0,0 %

Ugotovitve iz tabele 4 kažejo na velike razlike med vrtci in njihovimi enotami v zagotavljanju neformalnih pogojev, ki pa posredno prav tako lahko vplivajo na kvaliteto dela. Največje razlike se pojavljajo pri zagotavljanju osnovnih in posebnih materialov in odzivnosti vrtcev na potrebe po nabavi novih materialov.

SKLEP

Raziskava je ugotovila, da noben izmed zahtevanih elementov, ki so zakonsko opredeljeni, ni prisoten v vseh enotah vrtcev, ter potrdila ugotovitve Opare in sodelavcev (2010), ki navajajo, da obstajajo velike pomanjkljivosti v zagotavljanju prostorov za izvajanje dodatne strokovne pomoči.

Visok odstotek prisotnosti pričakovanih pogojev v vrtcih je bil ugotovljen v zagotavljanju primerne temperature prostorov, možnosti zračenja, bližini igralnic, naravni svetlobi in stalnosti prostora, ki je namenjen izvajanju dodatne strokovne pomoči in po ugotovitvah M. Brumen (2016) vpliva na občutek varnosti zaposle-

nih. Kljub temu da pravilniki določajo izoliranost prostorov, izvajalke dodatne strokovne pomoči pogosto poročajo o prostorih, ki so manj primerni, so izpostavljeni hrupu ... Kot pozitivno so ocenjevalke ocenile zagotavljanje osnovnih materialov za delo (listi različnih velikosti in trdot, pisala ipd.) ter medsebojno sodelovanje in deljenje materialov z vzgojiteljicami. Nadaljnja analiza podatkov pa je pokazala, da ne obstajajo statistično pomembne razlike med vrtci glede zagotavljanja prostorskih pogojev ter da so pri večini konkretnih prostorskih pogojev razlike med vrtci majhne, torej da v povprečju vrtci v svojih enotah zadostijo približno enakemu številu prostorskih pogojev. Pri tem je potrebno upoštevati tudi razlike v številu enot posameznih vrtcev: ugotovitve kažejo, da obstajajo statistično pomembne razlike v zagotavljanju neformalno določenih materialnih pogojev. Rezultati so pokazali pomanjkljive higienske razmere v nekaterih prostorih, v katerih se izvaja DSP. V nekaterih vrtcih je pomanjkljivo tudi stanje opremljenosti prostorov z osnovnimi higienskimi pripomočki, kot so robčki, brisačke, milo in sredstvo za dezinfekcijo.

Na podlagi rezultatov je oblikovan seznam prostorskih in materialnih pogojev oz. z njimi povezanih sodelovalnih elementov, ki vplivajo na kvalitetnejše delo in večje zadovoljstvo pri delu. To so:

- redna očiščenost prostora in igralca z dezinfekcijskimi sredstvi;
- osnovni materiali za delo v prostoru za DSP (listi, barvice, flomastri ipd.);
- odzivnost vodstva vrtcev za nabavo osnovnih in posebnih pripomočkov, potrebnih pri delu z otroki s posebnimi potrebami;
- pregled uporabnosti materialov in pripomočkov v vrtcih (nekateri materiali in pripomočki so stari in so že odslužili svojemu name-

nu ter tako v prostoru le še zajemajo prostor);

- del letnih sredstev za nabavo igralca in pripomočkov naj se nameni tudi za izvajalko DSP;
- del letnih sredstev za obnovo naj se nameni tudi za prostor, kjer se izvaja DSP.

Vsaka kvalitetna obravnava temelji na dobri predpripravi, strokovnem znanju in povezovanju različnih izkušenj ter informacij (Žgur 2017). Analiza podatkov, pridobljenih v raziskavi, dovoljuje zaključek, da je zagotavljanje primernih prostorskih in materialnih pogojev za izvajanje dodatne strokovne pomoči v opazovanih vrtcih pomanjkljivo, zato meniva, da je smiselno v prihodnosti temu področju nameniti več pozornosti. Tudi Logar (2010) ugotavlja, da je primerna izvedba dejavnosti, ki so v skladu z otrokovimi potrebami, v praksi pogosto odvisna od dobre volje, iznajdljivosti in fleksibilnosti oseb, ki izvajajo DSP. Ni namreč redkost, da se lahko težava pojavi že pri zagotavljanju osnovnega prostora za individualne obravnave. Pogoji dela, opremljenost prostorov, dostopnost materialov idr. pa vpliva tako na otroke kot na izvajalce DSP. Optimalni pogoji dela pozitivno delujejo na vzpostavljanje in vzdrževanje zaupanja med otrokom in strokovnim delavcem. Prav tako pa pripomočki, ki so v določenem trenutku pri roki, vplivajo na kvaliteto obravnave, saj izvajalec DSP ne more vedno vnaprej predvideti, kaj bi v določeni uri najbolj potreboval. V prihodnosti bi bilo tako smiselno raziskati predvsem dejanske vplive (ne) izpolnjevanja omenjenih prostorskih in materialnih pogojev na izvajanje DSP kakor tudi na delovno zadovoljstvo izvajalcev DSP.

LITERATURA

Bahovec, Eva, in drugi (1999) *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za šolstvo.

Bogataj Ivančič, P. (2014) *Zdravje specialnih in rehabilitacijskih pedagogov v Osrednjeslovenski regiji*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta – diplomsko delo. Dostopno na <http://pefprints.pef.uni-lj.si/2178/>.

Logar, D. (2010) Integracija otroka s posebnimi potrebami v prvo starostno obdobje v vrtcu. V: Željeznov Seničar, M. (ur.), in Šelih, E. (ur.) *Otroci s posebnimi potrebami v vrtcu – III. Mednarodna strokovna konferenca vzgojiteljev v vrtcih*. Ljubljana: MiB, d. o. o. Navodila h kurikulu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami (2003). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Opara, B., Barle Lakota, A., Globočnik, B., Kobal Grum, D., Košir, S., Macedoni Lukšič, M., Zorc, D., Bregar Golobič, K., Molan, N., Vovk Ornik, N., Klavžar, K. (2010) *Analiza vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v Sloveniji*. Ljubljana: JRZ Pedagoški inštitut.

Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (2000). Uradni list RS, št. 73/2000.

Rakar, S. (2012) *Prostorska organizacija in timsko sodelovanje strokovnih skupin pri izvajanju dodatne strokovne pomoči v vrtcih*. Ljubljana, Pedagoška fakulteta – diplomsko delo. Dostopno na http://pefprints.pef.uni-lj.si/1164/1/Diplomsko_delo_-_CD.pdf.

Sonjak, M. (1998) Vloga, pomen in pogoji dela mobilnega specialnega pedagoga na redni osnovni šoli. *Sodobna pedagogika*, let. 49 (št. 3): str. 322–336.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami /ZUOPP-1/ (2011) *Uradni list RS*, št. 58/2011.

Žgur, E. (2017) Vloga razvoja motorike pri otroku in njena vpetost v predšolski kurikulum – pomen zgodnje obravnave. V: Vrbovšek, B. (ur.), Belak, D. (ur.), Žnidar, S. (ur.) *Različni otroci – enake možnosti*. Ljubljana: Supra.

S PRAVLJICAMI NA USTVARJALNEM POTEPANJU PO SVETU (IN DOMA)

Mag. Irena Sbil, profesorica angleščine in nemščine,
Osnovna šola Brezovica pri Ljubljani

*»Če želite, da bi bili vaši otroci pametni, jim berite pravljice.
Če želite, da bi bili še pametnejši, jim berite še več pravljic.«
(Albert Einstein)*

Uvod

V šolskem letu 2016/2017 smo v času podaljšanega bivanja v naši skupini (30 učencev, 2. razred) en dan v tednu v okviru dejavnosti usmerjenega prostega časa naš čas namenjali branju. Brali smo pravljice. Zakaj sem se odločila prav za pravljice in ne za drugo otroško literaturo, bom pojasnila v nadaljevanju. Prav tako bom nekaj več napisala o koristih glasnega branja v skupini. Pravljičji je sledil pogovor, ki ni bil vedno omejen le na vsebino in sporočilo pravljice, ampak so pogovori potekali zelo asociativno. Učenci so tako dobili priložnost izraziti svoje misli, opažanja in čustva, ki so se jim porajala. Ker smo brali svetovne pravljice, smo si na zemljevidu sveta vedno ogledali, od kod prihaja pravljica. S spoznavanjem novih besed, tudi za živali in stvari, ki jih pri nas ni, so si učenci na preprost način obogatili svoje besedišče. Hkrati so stopili v stik z drugimi kulturami in vrednostnimi sistemi. Branje smo povezali z ustvarjanjem in izdelali izdelke, ki so bili povezani s tematiko pravljice ali geografskim območjem, od koder je pravljica prišla.

Pravljice sem otrokom brala in ne pripovedovala. Vendar smo se pogovarjali o tem, kako so se pravljice ti sočletja in stoletja prenašale iz roda v rod, saj je bilo včasih pripovedovanje pravljic in družinskih anekdot nadomestilo za družinski večer pred televizijo, kar je danes žal pogost običaj skupnega preživljanja družinskega večernega časa.

O glasnem branju

Kot navaja P. Kropp (2000), se je včasih obvladovanje branja zahtevalo le

od omejenega deleža prebivalstva. Srednjeveškim kraljem in kraljicam so pisma in rokopise prebirali drugi. Kmetje so tedaj živeli v svetu govornega jezika in imeli le malo razlogov, da bi sami brali. Vse do 19. stoletja je znal brati manj kot vsak deseti prebivalec, in to celo v zahodnih državah. Ta je bral naglas za celo družino ali skupino prijateljev. Skozi skoraj vso zgodovino se je bralo naglas.

V pogovoru z otroki sem ugotovila, da nekaterim otrokom starši sploh ne berejo ali pa so jim včasih brali, zdaj pa jim ne berejo več. Vendar je glasno branje prvi korak k opismenjenju, torej k razvijanju sposobnosti branja in zapisovanja. S. Pečjak (2010) priporoča, naj ima učenec vsak dan izkušnjo z glasnim, tekočim branjem učiteljice ali drugih in da dnevno sliši, kakšno je tekoče branje. Učitelj učencem pokaže, da je branje lahko užitek, ki ga doživijo, ko se potopijo v zgodbo. Poleg tega skupno branje in pogovor o prebranem, ki mu sledi, povezuje učence v razredu v bolj homogeno skupnost. Glasno branje učitelja torej spodbuja tekočnost in razumevanje, širi besedišče ter razvija interes za branje.

Pripovedovanje, poslušanje pripovedi, predvsem pa branje knjig otroku pomagajo, da spozna pisni jezik oziroma pisni način izražanja, ki je lahko drugačen od ustnega. Poslušanje pripovedovanja in branja knjig bogati otrokov besedni zaklad, širi obzorja in je neprecenljiv vir novega znanja in novih izkušenj (Knaflič 2009).

Poslušanje kakovostnih besedil za otroke, ki jih odrasli bere, otroka sprosti, mu da občutek varnosti, kar pozitivno vpliva tudi na njegovo čustveno doživljanje, vživljanje v posamezne junake, domišljjsko ustvarjanje, iskanje novih, nenavadnih povezav ter odnosov, in je zelo pomembno za kasnejše razumevanje bolj celovitih besedil ter samostojno ustvarjanje besedil (Marjanovič Umek 2003).

Hkrati se otroci preko poslušanja glasnega branja urijo v zbranosti. Nekaterim otrokom je danes težko sedeti pri miru in zbrano slediti zgodbi. Tako so navajeni biti obdani s številnimi impulzi, da se nekaterim zdi glasno branje dolgočasno.

O pravljicah

Zakaj sem se odločila prav za branje pravljic in ne za druge zgodbe za otroke? O koristih branja pravljic je bilo veliko napisanega.

Kot pravi I. Matko Lukan (2009), ljudske pravljice govorijo simbolni jezik in so sporočilno zelo bogate. Otrok ob poslušanju pravljice prepozna različna čustva, ki jih doživlja tudi sam: žalost, veselje, jeza, strah, pogum, zaskrbljenost, samozavedanje, ljubosumnost. Sreča se s preprostimi odzivi imeti rad, ne marati. Ob poslušanju pripovedovanja in branja spoznava življenje v polni raznolikosti, se uči sočutja in spoznava različne načine reševanja problemov. V življenju je boj s številnimi težavami nujen. Če se človek ob težavah ne

Hkrati se otroci preko poslušanja glasnega branja urijo v zbranosti.

umakne, temveč se z njimi hrabro spoprime, potem premaga vse ovire in na koncu zmaga. Pri reševanju težav so nam pravljice lahko v pomoč, saj vlivajo človeku upanje in vero v dobro, ki premaga zlo. S pravljico se lahko približamo problemom otroka, dotaknemo se njegove zavesti in podzavesti. Nekatero pravljico so predvsem za smeh, ob drugih bo morda otrok lažje opredelil svojo stisko in jo celo izrazil.

Proučevalec psiholoških in psihoanalitičnih vidikov pravljič B. Bettelheim (1999) poudarja, da danes otroci ne odraščajo več v varnem zavetju razširjene družine ali tesno povezane skupnosti. Zato je pomembno, da otroke oskrbimo s podobami junakov, ki se morajo sami samcati podati v svet, a v njem najdejo zatočišče in z gotovostjo stopajo po pravi poti.

Pravljичni junak je nekaj časa čisto sam, kot se pogosto počuti osamljenega današnji otrok. Junaku pomaga njegova poveza-

nost s prvobitnimi predmeti in bitji – drevesi, živalmi, naravo. Usoda pravljičnih junakov otroka prepričuje, da se morda počuti izobčenega in zapuščenega v svetu tako kot oni, vendar pa bo deležen pomoči, kadar jo bo potreboval. Poleg tega pravljice otroku sporočajo, da ne moreš pričakovati uspeha že pri prvem, še celo pri drugem ali tretjem poskusu ne. Dajejo sporočilo, da kljub začetnemu neuspehu ne smeš odnehati.

Pravljica zdravilno deluje na otrokovo zdravo čustveno ravnovesje in ga s tem na prijeten način pripravi za vstop na pot k odraslosti. Prav v pravljici otrok spozna smisel vrednot, kot so pravica, krivica, duhovnost, ljubezen, sovraštvo, dobrota, pogum ipd. In kar je najpomembnejše, to sprejema na zanj prijeten, celo magičen način brez moraliziranja, ki je v mnogih družinah pri vzgojnem prizadevanju pogosto v ospredju. V domišljiji se otrok poskuša enačiti s pravljičnimi junaki, pa čeprav samo

za trenutek. Ta pozitivna čustva se globoko vtisnejo v otrokovo zavest in celo podzavest, dajo mu moč, da razvije svoje lastno mišljenje, seveda ustrezno njegovi razvojni stopnji. Ob vsem tem se nauči doživljati značilen vrednostni odnos do stvari, okolja, oseb in dogodkov, spozna, kaj je prijetnost in neprijetnost, privlačnost in neprilagodljivost (Milčinski 1992).

S pravljico postane otrokova duša bogata, pravi J. Streit (2015). Če otroška duša te hrane ne

dobi, ostane notranje topa, čustveno revna in negibna. Če otrok pri tem živi v pustem, z naravo revnem okolju, lahko notranje popolnoma otopi. V našem vedno bolj stehneziranem, z naravnimi doživljaji vedno bolj skopem okolju ima pravljica še večje poslanstvo kot poprej: od znotraj razgibati, izpolniti in razvedriti dušo.

Branje pravljič ima za otroke neprecenljivo vrednost, kajti pravljica vsakega posameznika nagovori in se ga dotakne po svoje in mu da vedno točno tisto, kar v nekem trenutku potrebuje.

Pravljice na zemljevidu sveta

Preko pravljič sem želela učencem približati bolj oddaljene kulture in geografske predele. Ker so to učenci 2. razreda, katerih predstave o svetu so omejene, smo najprej na zemljevid umestili Brezovico, nato na večjem zemljevidu poiskali Ljubljano sredi Slovenije in nazadnje še našo »kokoško« Slovenijo, ki jo je lahko najti poleg »škornja« Italije. Prav po detektivsko smo se lotili iskanja Kitajske, Maroka, Tibeta, Grenlandije, Kanade, Indije itd., od koder so prihajale naše pravljice. Nekateri učenci so se izkazali z veliko razgledanostjo, za druge pa je bil pogled na zemljevid nekaj novega. Za lažjo predstavo o tem, kako izgle-

da naša Zemlja, smo uporabili tudi globus. V skupini je bil učenec, ki je poznal tako rekoč vsa glavna mesta vseh držav sveta in je dobil priljubljenost, da svoje enciklopedično znanje pokaže v praksi. Vedno smo si z vnosom imena države v Google ogledali nekaj slik o državi ali regiji. S pomočjo slik smo ugibali, ali je v državi mrzlo ali toplo, ali je sušno ali veliko vode, opazovali arhitekturo zgradb.

Zanimivo je bilo spremljati, kako med učenci narašča zavedanje o obstoju čisto drugačnih kultur in načinov življenja, kot jih poznamo mi sami, npr. nomadski način življenja. Zdaj jih večina že ve, kaj je 'jurta' (op.: šotor iz živalskih kož – ta izraz se je večkrat pojavil v pravljičah iz Azije).

Brali smo različne tipe pravljič (čudežne, živalske). Pretežno sem izbirala pravljice iz zbirke *Svetovne pravljice*, ki je izšla pri založbi Nova revija. Knjiga je že s svojim obsegom pri učencih vzbudila strahospoštovanje in zanimanje. V Evropi smo s pravljičami najprej obiskali vse sosednje dežele, nato pa se premikali proti zahodu do Portugalske, na sever do Švedske in proti vzhodu do Rusije. Skočili smo tudi v Afriko do Maroka, Egipta, Južne Afrike. Nato smo se podali na Japonsko in Kitajsko. Bili smo v stari Perziji, Azerbajdžanu, Indiji, v Tibetu. Brali smo pravljice nomadskih ljudstev. Šli smo tudi v Severno in Južno Ameriko in brali indijske pravljice. A pretežno smo se gibali po Evropi in Aziji.

A pretežno smo se gibali po Evropi in Aziji.

Učenci so si na preprost način razširili obzorja in se seznanili z drugimi kulturami in drugačnimi načini življenja, ki so ponekod prisotni še danes. Zdi se mi pomembno, da so pridobili drugačen pogled na svet.

Svetovne pravljice in tematsko ustvarjanje

Zaradi omejenega časa, ki je na voljo, branju pravljič seveda ni vedno

Pravljični junak je nekaj časa čisto sam, kot se pogosto počuti osamljenega današnji otrok.

sledila vodena delavnica, saj bi bilo to časovno nemogoče izpeljati glede na to, da je v podaljšanem bivanju časa, namenjenega usmerjenim dejavnostim, vsako leto manj. Vseeno so učenci po branju vedno imeli čas za prosto ustvarjanje (risanje) in deljenje vtisov.

Da поблиžje predstavim, kako so potekale naše pravljичne urice, bom tu opisala tri izmed delavnic, ki smo jih izvedli.

Delavnice

1. delavnica: Tibetanska pravljica *O fantu, ki je ukrotil belega leva* in barvanje mandal

Potrebni material za ustvarjanje: predloga za barvanje mandal, suhe barvice.

Potek:

Dejavnost ob tej pravljici poteka dva dneva, saj je pravljica dolga, hkrati pa načrtujem ogled posnetka izdelovanja mandal iz peska in barvanje predlog mandal.

Prvi dan se seznanimo z deželo Tibet. Z učenci si na zemljevidu pogledamo, kje leži. Nato si ogledamo slike iz Tibeta, značilno pokrajino, nasebine in prebivalce. Ogledamo si sliko izdelovanja mandale v enem od budističnih samostanov in učencem razložim, da je ena od budističnih tradicij izdelovanje mandal iz peska. Napovem, da si bomo po pravljici o tem ogledali kratek posnetek.

Preberemo polovico pravljice *O fantu, ki je ukrotil belega leva*. Vmes po potrebi razložim kakšno manj znano besedo, npr. kaj je kresilna goba in kremen, pa tudi vsebinsko je treba kaj pojasniti (npr. kako je mogoče, da se po gozdu sprehajajo levi in tigri, zakaj niso v živalskem vrtu).

Nato si ogledamo še posnetek o izdelovanju mandal. Učencem se zdi nenavadno, da se tako lepe mandale, v katere izdelavo je bilo vložena toliko truda, ne ohrani. Na čim bolj preprost način jim skušam razložiti,

da razmišljajo drugače kot mi tu v Evropi in da želijo s tem povedati, da nič ni večno in da se vse spreminja.

Naslednji dan nadaljujemo z branjem pravljice. Najprej skupaj obnovimo vsebino prvega dne, nato pa nadaljujemo z branjem pravljice. Na koncu se pogovorimo. V pravljici nastopa okrutni vladar Lubsan, ki pa je na koncu pravično kaznovan. Njegov sin Džordže strašnega belega leva ne ubije, ampak ukroti (tako kot moramo mi sami ukrotiti negativna čustva). V pravljici srečamo še nekaj nenavadnih živali in stvari, ki jih je treba razložiti: *sandalovo drevo, kulan* (op.: oslu podobna žival, ki živi v Aziji), *turkiz, puščavnik*. O pravljici se pogovorimo: Kdo je okruten vladar in kdo pravičen vladar? Kateri se bolje počuti? Ali se bolje počutimo, če smo do drugih prijazni ali neprijazni?

Nato učenci barvajo mandale. Ta dejavnost jim je zelo všeč. Mislim, da v resnici deluje zelo pomirjevalno, saj barvanje mandal zaposli tudi tiste učence, ki sicer zelo težko sedijo pri miru. Med barvanjem mandal poslušamo mirno glasbo.

Dejavnost zaključimo tako, da na hodniku pred učilnico pripravimo razstavo mandal.

2. delavnica: Kitajska pravljica *Beračev robec* in izdelovanje pahljače

Potrebni material za ustvarjanje: šablona za pahljačo, debelejši beli papir, suhe barvice in flomastri.

Potek:

Učencem napovem, da bomo prebrali kitajsko pravljico. Za Kitajsko so slišali vsi. Ogledamo si jo na zemljevidu sveta. Učenci ugotovijo, da je zelo velika država. Tudi za posebno kitajsko pisavo so učenci že slišali in vedo, kako izgleda, a vseeno si ogledamo nekaj kitajskih pismenk. Kasneje jih bomo vključili v ustvarjanje.

Preberemo poučno pravljico *Beračev robec*, o nečimrnosti, prelomljenih obljubah in o tem, da je hudobija kaznova-

na, dobrota pa nagrajena. Pravljica je preprosto napisana in vsebina je razumljiva. Malo razlage je bilo potrebne o tem, kdo je suženj oz. sužnja in zakaj je taka oblika dela neprimerna.

Nismo izdelovali robca, temveč smo izdelali pahljačo. Učenci so po predlogi izrezali pahljačo in jo okrasili s kitajskimi pismenkami. Pomagali smo si s projekcijo na tablo, tako da so učenci lahko prerisali pismenke. Izbrali smo pismenke za živali in simbole sreče. Ustvarjanje je potekalo ob poslušanju pomirjujoče kitajske glasbe.

3. delavnica: Slovenska pravljica *Pšenica – najlepši cvet* in slikanje

Potrebni material za ustvarjanje: risalni list, voščenke, tempera barvice, čopiči.

Proti koncu šolskega leta, v juniju, smo naše popotovanje po svetu zaključili v Sloveniji. Odločila sem se, da bomo prebrali meni eno najlepših slovenskih pravljic *Pšenica – najlepši cvet*.

Potek:

Branje začnemo tako, da si ogledamo prelepe ilustracije, preko katerih vpeljem zgodbo. Nekateri učenci jo že poznajo in navdušeno hitijo razlagati, za kaj bo v zgodbi šlo. Ko se vsi seznanijo z vsebino, zgodbo preberem. Kljub temu ji navdušeno prisluhnejo. Vmes se po potrebi ustavljam in razlagam. Tiste, ki so že takoj na začetku presunjeni zaradi kraljevega ukaza, da je treba pomoriti stare ljudi, potolažim, da je to le pravljica in da tak ukaz v resnici ne obstaja in nikoli ne bo podan. A hkrati se mi zdi, da je tako vzbujanje empatije res zelo koristno, saj vzbudi čustva usmiljenja tudi pri manj čustvenih oz. zaradi različnih okoliščin čustveno otopelih otrocih. Sproti razlagam manj znane besede, npr. *čeber, klas, žito* (pokažem na ilustraciji in razložim pomen) in *povezniti čeber*. Vmes ponovimo, kaj je vzhod in kaj zahod (v učilnici so že označene smeri neba) in kateri dan je pojutrišnjem, če je danes petek. Ta vprašanja pomagajo ohranjati pozornost učencev, da ne odtava nekam po svoje.

Ko preberemo pravljico, najprej obnovimo vsebino. Nato se z učenci pogovorimo, kakšen odnos imajo oni do svojih staršev ter dedkov in babic. Ali cenijo njihove nasvete? Ali se radi z njimi pogovarjajo in jim zaupajo svoje težave? Skupaj izluščimo sporočilo, da je treba starejše spoštovati.

Nato vsak od učencev naslika prizor iz pravljice. Odločim se za mešano tehniko. Najprej učenci z voščenkami narišejo risbo, nato pa ozadje naslikajo s tempera barvami. Ko se slike posušijo, izdelke razstavimo na panoju na hodniku pred učilnico.

Zaključek

V članku sem želela predstaviti, kako je mogoče povezati branje pravljic, ki je za učence izjemno koristno, s spoznavanjem drugih držav in kultur in hkrati to neprisiljeno povezati še z ustvarjanjem. V veselje mi je bilo spremljati, kako so nekateri učenci, ki so sprva celo posmehljivo sprejeli branje pravljic, češ da so pravljice dolgočasne, proti koncu šolskega leta sedeli čisto spredaj in prosili za še eno pravljico, ko je bilo prve kolenec. Verjetno tem učencem doma nikoli niso brali pravljic, zdaj pa so sami doumeli globlji pomen, ki ga imajo pravljice za vse nas.

Učenci lahko tako ob pravljicah z več vidikov ustvarjalno preživijo prosti

čas v podaljšanem bivanju. Upam, da sem še koga spodbudila, da se bo branja pravljic lotil na tak način.

Viri in literatura

Beračev robec. V: *Kitajske in korejske pravljice* (1956), str. 18–20. Koper: Založba Lipa.

Bettelheim, B. (1999) *Rabe čudežnega: o pomenu pravljic*. Ljubljana: Studia humanitatis.

Chinese Lucky Character: Chinese Zoidac Characters. Dostopno na <https://goodlucksymbols.com/chinese-lucky-character/>, 14. 6. 2017.

Chinese Zen Music. You Tube. Dostopno na <https://www.youtube.com/watch?v=XbcnQCHpdmE>, 14. 6. 2017.

Construction and destruction of mandala. YouTube. Dostopno na <https://www.youtube.com/watch?v=10084L3Pqsc>, 19. 1. 2017.

Knaflič, L. (2009) Družinska pismenost v predšolskem obdobju. V: Knaflič, L. (ur.) *Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti*, str. 7–16. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Kropp, P. (2000) *Vzgajanje bralca: vaš otrok naj postane bralec za vse življenje*. Tržič: Učila.

Marjanovič Umek, L., in Zupančič, M. (2003) Vloga branja in pripovedovanja v otrokovem razvoju. V: Blatnik Mohar, M. (ur.) *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja*, str. 22–33. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Matko Lukan, I. (2009) Kako beremo z otrokom. V: Blatnik Mohar, M. (ur.) *Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti*, str. 27–42. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Milčinski, J., in Pogačnik-Toličič, S. (1992) *Pravljica za danes in jutri*. Ljubljana: DZS.

O fantu, ki je ukrotil belega leva: tibetanska pravljica. V: Jana Unuk (ur.) *Svetovne pravljice*, str. 166–176. Ljubljana: Nova revija.

Pečjak, S. (2010) *Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Pšenica – najlepši cvet. V: *Zlata ptica: zgodbe in pesmi s podobami Ančke Gošnik Godec*, str. 103–112. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Sand mandala. You Tube. Dostopno na <https://www.youtube.com/watch?v=JdUFqkX2d6I>, 19. 1. 2017.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ). Spletna izdaja (2000). Dostopno na <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>.

Streit, J. (2015) *Zakaj otroci potrebujejo pravljice?* Ljubljana: Buča.

Svetovne pravljice (2008) Izbrala, uredila in spremno besedo napisala Jana Unuk. Ljubljana: Nova revija.

Tibetan Music. You Tube. Dostopno na <https://www.youtube.com/watch?v=Qo7XwpUvsvE>, 19. 1. 2017.

ZASVOJENOST S SODOBNO TEHNOLOGIJO

Zdenka Sušec Lušnic, profesorica slovenščine in družboslovja,
Šolski center Ravne, Srednja šola Ravne

V zadnjem desetletju smo priča mnogim tehnološkim inovacijam, ki so postale tako vpletene v del našega vsakdana, da se pravzaprav ne zavedamo, kako smo na vsakem koraku odvisni od naprav. To opazimo šele, ko za trenutek zmanjka elektrike ali pa se znajdemo nekje, kjer ni brezžičnega omrežja. Omogočajo preprosto komunikacijo, iskanje informacij, izobraževanje o temah, ki nas zanimajo, plačevanje položnic, nakupe, zabavo in vse, kar potrebujemo (in še več tistega, česar ne). Toda ne gre le za nas – tehnološke naprave, predvsem računalniki in pametni telefon so del vsakdana tudi vedno več otrok.

UVOD

Ko govorimo o tabu temah v sodobnem času, moramo pozabiti na droge, alkohol, nasilje, spolnost, istospolno usmerjenost in podobno, kajti prava tabu tema je v resnici vzgoja v povezavi z digitalnimi mediji ali preprosto, vzgoja v digitalni dobi. Starši in strokovnjaki se tej temi najraje v velikem krogu izognejo; prvi zaradi slabe vesti, ker imajo občutek, da njihovi otroci v virtualnem svetu preživijo preveč časa, in drugi, ker v družbi hitrega razvoja in hitrih sprememb preprosto ne upajo podati teorije, ki bi trdo stala in veljala vsaj nekaj časa, sploh za tako neraziskano področje, kot je vzgoja v povezavi s sodobnimi mediji.

Zima je čas, ki ga precej več kot druga obdobja preživimo med štirimi stenami, še posebej veliko pa pred ekrani. Takšnimi in drugačnimi. Ali je kdo ob tem pomislil, da lahko postane zasvojen? Na žalost se iz dneva v dan pojavljajo nove zasvojenosti, med otroki in mladimi tudi zasvojenost z računalnikom ali sodobno tehnologijo. Vsakodnevno deskanje po spletu brez ciljev, igranje računalniških iger, pregledovanje elektronske pošte, nenehno preverjanje sporočil in objav na družabnih omrežjih, blogih, elektronskih časopisih, novicah ipd. Vse to predstavlja vedno bolj razširjeno obliko preživljanja prostega časa. Ob tovrstnih aktivnostih so otroci tihi, mirni, starši se lahko posvetijo svojim opravkom, zato vse premalo pomislijo na nevarnosti. Računalnik ali pametni telefon na sebi

ne nosita opozorilne nalepke, da lahko povzročita zasvojenost – kljub dejstvu, da so zaradi zasvojenosti že bile smrtne žrtve, ko so ljudje zanemarili najbolj nujne funkcije za življenje.

Da bi lahko težavo odpravili, jo moramo najprej prepoznati. In to je težko storiti, če jo imamo poleg družinskih članov tudi sami. A pogosto smo starši tisti, ki se težko ločimo od računalnika. Zahtevna služba, hiter tempo življenja, želja po uspehu, ambicioznost ... Vse to nam, staršem, narekuje, da tudi mi ne moremo brez njegove uporabe. Največja nevarnost pretirane in nepremišljene uporabe pa vendarle bolj preti otrokom in mladostnikom, ki danes odraščajo ob sodobni tehnologiji in vse manj časa preživijo na prostem. Zaradi računalnika se otroci premalo gibljejo, prišlo pa je celo do fenomena »izgube dvorišča«. Tudi ko so skupaj, se namesto skupne igre vse prevečkrat igrajo vsak s svojim telefonom (Gold 2015).

Podoben primer lahko navedem iz lastnih izkušenj. Pred nekaj dnevi sem bila na obisku pri prijateljici, ki ima devet let starega sina. Istočasno je bila na obisku tudi znanka iz sosednje vasi z dvema hčerama, starima osem in štiri leta. Odrasli smo se zapletli v pogovor, otroci pa so si našli drugačno zaposlitev. Starejša dva stasidla pred računalnik, štiriletnica pa je brez vprašanja vzela mamin mobilni telefon in začela upravljati z njim. Ker se njena mama ni odzvala na njeno dejanje, je deklica ves čas

obiska brskala po telefonu in zraven nekaj tiho mrmrala. Sama sem sicer na vpluden način omenila, da to početje ni pravilno, a njena mati sploh ni reagirala na moje besede, tako da sem prenehala z opozorili. Ravno ta dogodek me je pripeljal do odločitve, da napišem nekaj besed v zvezi s problematiko uporabe sodobne tehnologije, še posebej pri mladostnikih.

Ko sem bila sama otrok, smo imeli drugačne »igračke«, kot jih imajo današnji otroci. Namesto mobitela in računalnika smo imeli žogo, gumitvist, frače, loke ..., naše igralne površine pa so bile dvorišča, travniki, hribi, večkrat tudi gozd, kjer smo noreli in se igrali do poznega večera. In tudi ni bilo pretirane skrbi, če smo domov prišli mokri, umazani, popraskani. To je bil drugačen čas, drugačno življenje, otroštvo brez digitalne tehnologije in svetovnega spleta.

V DRUGEM, VIRTUALNEM SVETU

Starši moramo biti pozorni predvsem na čas, ki ga otrok preživi pred računalnikom (nujen je dogovor in omejevanje), in na vsebine, ki jih otrok išče preko spleta ali se mu celo ponujajo same. Za najstnike že tako težko obdobje odraščanja zdaj lahko še otežkoči nasilje preko spleta, kjer ima vsak možnost izražati svoje mnenje, skrit in anonimen žaliti in se norčevati iz drugih. Veliko je tudi tveganj in pasti pri uporabi socialnih omrežij, otroci slepo verjamejo v identiteto drugega, ki je lahko povsem izmišljena. Mladi, ki se zatečejo

v navidezni svet, začnejo vzpostavljati stike s tako imenovanimi navideznimi prijatelji, katerih identiteta in namere so včasih popolna neznanka. Poleg tega je navidezna prijateljstva veliko lažje prekiniti kot prava, to pa lahko povzroči še močnejši občutek izključenosti in hude posledice. Pred meseci sem brala o smrti trinajstletne Megan Meier iz ZDA, ki je naredila samomor po tem, ko je njen prijatelj Josh prekinil njuno enomesečno razmerje, ki je temeljilo na dopisovanju preko MySpacea, z obrazložitvijo, da je slišal za neko njeno krutost; pri tem ji je svetoval, naj se ubije. Josh je bila dejansko 49-letna ženska Lori Drew. Zaradi smrti deklice jo čaka sojenje.

OBLIKE ZASVOJENOSTI

Čezmerna in neuravnotežena uporaba sodobne tehnologije torej hitro lahko preide v začaran krog zasvojenosti. Poglejmo nekaj najpogostejših oblik zasvojenosti (Vir 3).

ZASVOJENOST Z RAČUNALNIŠKIMI IGRAMI

Igre lahko igramo preko spleta, računalniške mreže, samostojno ali z več igralci. Razlikujejo se po vsebini, kompleksnosti in uporabljeni tehnologiji. Med najbolj tvegane (z visoko stopnjo zasvojljivosti) sodijo vedno bolj priljubljene MMORG igre (massively multiplayer online role-playing games). V njih posameznik oblikuje in nadzoruje enega ali več likov, s katerimi se v fantazijskem svetu povezuje v klane. Neskončne možnosti za uspeh v igri, po drugi strani pa morada neuspeh na različnih področjih realnega življenja, so dobra podlaga za razvoj odvisnosti. Če posameznik izgublja stik z realnostjo, postaja apatičen in igri daje prednost pred realnim življenjem, je čas, da poišče pomoč.

ZASVOJENOST Z DRUŽABNIMI OMREŽJI

Večina uporabnikov družabnih omrežij ve, da spletna komunikacija ni nadomestek za komunikacijo iz oči v oči, vseeno pa je vse več tistih, ki z uporabo družabnih omrežij pre-

tiravajo. Na spletnih omrežjih, kot so Facebook, MySpace, Twitter ..., lahko uporabniki ves čas aktivno, še pogosteje pa pasivno, spremljajo statuse svojih prijateljev. Polovica vseh uporabnikov družabnih omrežij se v svoj profil poveže tudi sredi noči. Kadar se posameznik začne zapirati vase, izgubljati stik s seboj in bližnjimi, je potrebno razmisliti o smislu tovrstnega početja. Negativne posledice se lahko kažejo tudi v manjši delovni učinkovitosti.

ZASVOJENOST S SPLETNIM NAKUPOVANJEM

Nakupovanje preko spleta je v porastu. Do zaželenih izdelkov pride mo le s klikom, nakup je enostaven, prihranimo pa tudi pri času. Težava nastane takrat, ko z nakupovanjem nadomeščamo nekaj drugega, kadar nam nakupovanje pomeni odmik od težav in sproža pozitivna čustva. Spletne dražbe, kot je denimo E-bay, so zelo privlačne. Na portalu lahko najdemo skorajda vse in trenutki, ko neka stvar postane naša, so vznemirljivi, primerljivi z občutkom zmage. Ta občutek nas lahko zavede v kompulzivno nakupovanje. Posameznik, ki razvije odvisniško nakupovalno navado, pogosto postane nemiren in verbalno agresiven. Posledice pa so občutki žalovanja, laganje bližnjim, ogrožanje odnosov in dela.

ZASVOJENOST S PORNOGRAFSKIMI VSEBINAMI

Z anonimnostjo, visoko kakovostno vsebino (fotografije, video), dostopnostjo in interaktivnostjo internet v primerjavi z ostalimi mediji nudi mnogo bolj doživeto izkušnjo. Seksualne vsebine se v neomejenih količinah nahajajo po vsem svetovnem spletu in nanje lahko naletimo tudi po naključju. Posameznik tukaj izživi svoje seksualne fantazije in zadovolji osnovne potrebe po spolnosti. V mnogih primerih se tovrstna aktivnost spremeni v odvisnost. Tako virtualni seks postane mehanizem za soočanje s stresom v resničnem življenju. Posledice so simptomi, značilni za odvisniško vedenje (kompulzivno seksualno vedenje). Posebno

občutljivi so mladostniki, ki si s tovrstnimi vsebinami oblikujejo napačne predstave o spolnosti. Strokovnjaki menijo, da že relativno običajna raba vsebin za odrasle pri nekaterih mladostnikih lahko povzroči čustvene spremembe.

ZASVOJENOST S ŠPORTNIMI STAVAMI IN IGRAMI NA SREČO

Zaradi 24-urnega dostopa, anonimnosti in ustvarjanja realistične izkušnje igralnice problem odvisnosti od iger na srečo z internetom narašča. Ker igralci igrajo od doma, ki jim predstavlja varno okolje, so pripravljene tvegati več in imajo občutek, da imajo vse pod nadzorom. Za igre na srečo je značilna globoka duševna vpletenost, zaradi katere posameznik izgubi časovno perspektivo in si ustvarja iluzije. Elektronski denar ima psihološko nižjo vrednost od pravega denarja. Posledica je upad presoje, ki začasno uniči finančno-vrednostni sistem igralca. Nekateri posamezniki igrajo zaradi negativnih čustev in osebnih življenjskih kriz, drugi tip uporabnika pa igra na srečo predvsem zaradi vznemirjenja, adrenalina, ki se ob tem sproži. Strokovna obravnava je nujna, saj je posameznik ujet v razmišljanje Win-Lose.

BREZ MOBILNIH TELEFONOV NE GRE

Uporaba mobilnikov je danes preplavila ves svet, z njo pa je prišla tudi zasvojenost, ki se je sprva človeštvo še ni zavedalo in večina se je tudi danes ne. Dejavnosti na mobilniku je vse več in tako posledično ljudje porabimo vse več časa na njih. Največ časa na dan ga uporabljajo ljudje z nizko samopodobo in ta uporaba jih sili v to, da se zapirajo sami vase oziroma se izolirajo. Takšno vedenje posledično privede do velikih kriz. Mladostniki se počutijo odrinjeni od družbe, če nimajo najnovejšega telefona, ki ga ponuja trg. To lahko vodi v zapiranje samega sebe ali pa veliko finančno zadolževanje pri nakupu najnovejšega mobitela. Ko posameznik skuša skrajšati čas, ki ga porabi za mobilni telefon, in tega ne zmore,

pomeni, da je odvisen od telefona. Posamezniki tako zaradi visokega računa za telefon posežejo po kriminalu. Poleg vpliva na našo osebnost pa mobilniki vplivajo tudi na naše zdravje, saj so vir elektromagnetnega sevanja (Vir 1).

IZ LASTNE PRAKSE

Na srednji šoli poučujem že štiriindvajset let in moram reči, da se v zadnjih letih vsakodnevno srečujem s problematiko uporabe mobilnih telefonov. Na začetku mojega službovanja učitelji nismo imeli težav glede tega, saj takrat mobitelov enostavno ni bilo. Danes pa pravzaprav ni dijaka, ki tega sodobnega »pripomočka« ne bi imel pri sebi. Na šoli imamo dogovorjeno tako, da so med poukom njihovi mobiteli v torbah, med odmori pa jih lahko imajo pri sebi. Seveda se zgodi, da se kakšen telefon znajde, kjer se ne bi smel, ampak v večini primerov dijaki spoštujejo pravila. Ker se torej vsak dan srečujem s tem trendom in opazujem dijake med odmori, še posebej v času glavnega odmora, ko grem po hodniku šole, ali ko na avtobusni postaji čakajo na avtobus, kako nepremično zrejo v svoje »igračke« ali delajo selfije, se večkrat zamislim, kam drvi ta svet. Zanimalo me je, kako je na splošno z uporabo mobilnih telefonov med mladimi, zato sem se odločila, da z dijaki izvedem krajšo anketo. V njej so odgovorili na dvanajst vprašanj, ki so se nanašala izključno na njihov odnos do mobitelov. Na anketo je odgovorilo sto dijakov, ki jih poučujem, stari pa so od 15 do 19 let. Vprašanja so dajala možnost odgovorov vedno, nikoli, pogosto, da, ne.

Na vprašanje, koliko ur na dan povprečno uporabljajo telefon, je 66 % dijakov odgovorilo, da več kot dve uri, 28 % manj kot dve uri, samo 6 % pa jih pravi, da ga uporabljajo manj kot uro na dan. Mislim, da pri uporabi telefona več kot dve uri na dan že lahko govorimo o zasvojenosti.

Eden izmed razlogov za slabe rezultate pri pouku je ravno mobilni telefon. Dijaki ne sledijo učiteljevi razlagi, nato težje nadoknadijo zamujeno snov in posledično so slabi rezultati tu. Na vprašanje, če mobilnik uporabljajo med poukom, so odgovorili, da ga vedno uporablja 9 % dijakov, pogosto 18 %, ostali nikoli. To se mi zdi kar precej glede na to, da je telefon med poukom prepovedan. Pomeni, da jih malo manj kot 30 % težko sledi pouku.

Z vprašanjem, ali telefon uporabljajo med učenjem, sem želela izvedeti, koliko dijakov se popolnoma koncentrira na učenje in se med tem ne ubada z mobilniki. Med učenjem ga vedno uporablja kar 78 % odstotkov, pogosto 16 %, ostalih 6 % pa nikoli. Ko sem dijake kasneje vprašala, kako to, da ga uporabljajo med tem, ko se učijo, so mi dejali, da imajo telefon zraven sebe, večino časa sicer ugašnjene, a občasno, nekateri pa kar pogosto, ga med učenjem vklopijo in pogledajo nanj.

Zanimalo me je tudi, ali telefon uporabljajo pozno zvečer, to je po 23. uri. Po tej uri ga vedno uporablja 27 % dijakov, pogosto 70 %, nikoli pa samo trije anketirani dijaki.

Zanimalo me je, kako je na splošno z uporabo mobilnih telefonov med mladimi, zato sem se odločila, da z dijaki izvedem krajšo anketo.

Ali je (in kako pogosto), ko se zbudim, moja prva misel mobilni telefon? – to je bilo vprašanje, na katero je 72 % dijakov odgovorilo, da nikoli, ostali pa, da nanj pogosto pomislijo. Večina jih torej na telefon ni zelo navezanih in ga uporabljajo le z določenim namenom. Za ostale sklepam, da na telefon pomislijo, kadar niso zelo utrujeni in ne zato, da bi nanj pomislili samoumevno oziroma bili odvisni od njega.

Znaki prekomerne uporabe oziroma odvisnosti pa se kažejo tudi v fizičnih posledicah, kjer najbolj trpijo oči in glava, zato me je zanimalo, če tudi njih po uporabi telefona boljijo oči,

glava, roke ... Iz odgovorov sem lahko ugotovila, da jih samo 3 % občuti bolečine v očeh, glavi in rokah, ostalih 97 % pa pravi, da jih po uporabi telefona nikoli nič ne boli.

Nenadzorovana oziroma prekomerna raba telefona lahko privede v finančno zadolževanje, kar je pogost problem mladih. Vendar sem ugotovila, da anketirani dijaki nimajo tega problema, saj mi je pri vprašanju o večjem računu za mobitel 88 % dijakov odgovorilo, da njihov račun nikoli ni večji od običajnega, 10 % jih pravi, da je pogosto večji, 2 % pa, da je njihov račun vedno večji od običajnega.

Z vprašanjem, ali postanejo nervozni, če nekaj časa ne pogledajo na telefon, lahko ugotovimo, kako navezani so dijaki na telefon. Posamezniki so lahko z njim tako zasvojeni, da to vpliva na njihovo vedenje in tako posledično postanejo nervozni. Na to vprašanje jih je 66 % odgovorilo, da nikoli, dva dijaka sta vedno, ostalih 42 % pa je pogosto nervoznih. Za malo manj kot polovico anketiranih lahko rečem, da so zelo navezani na svoj telefon in jim je nekaj samoumevnega pregledati stanje vsake toliko časa, zato lahko rečem, da so odvisni od mobilnika.

Posamezniki velikokrat namenijo prosti čas svojemu mobilnemu telefonu. Dlje časa kot je posameznik s telefonom, bolj postane nanj navezan in si brez njega ne zna več predstavljati običajnega prostega časa. V anketi me je zanimalo, ali (in koliko časa) dijaki svoj prosti čas namenijo tej sodobni tehnologiji. Rezultati so pokazali, da mobilnemu telefonu svojega prostega časa nikoli ne namenijo 19 % dijakov, vedno 6 %, ostalih 75 % pa pogosto svoj prosti čas namenijo mobilnemu telefonu. Za to večino dijakov lahko rečem, da so odvisni od telefona, saj očitno ne morejo več nadzirati časa, ki ga preživijo na mobitelu.

Prekomerna raba lahko posega tudi v družinsko in prijateljsko življenje,

kot na primer raba telefona za jedilno mizo ali raba na igrišču, kar pomeni, da prostega časa ne moremo preživeti brez mobilnega telefona. Zanimalo me je, ali jim prijatelji in člani družine očitajo prekomerno uporabo telefona. 66 % jih je zanimalo, torej da ne, 34 % dijakov pa je povedalo, da jim pogosto očitajo prekomerno uporabo. Ker je večina odgovorila z ne, sklepam, da posamezniki uporabljajo telefon, ko so sami. Vendar je ta čas, ki ga porabijo za mobitel, mnogo večji kot ta, ki ga porabijo za družino ali prijatelje, zato lahko rečem, da ta tehnologija posega v družinsko in prijateljsko življenje.

Ob koncu pa sem želela izvedeti še za njihovo kritičnost do sebe, zato sem jim postavila vprašanje, če menijo, ali so odvisni od telefona. To vprašanje je ključnega pomena te raziskave, saj se bodo odvisnosti posamezniki lahko uprli le, če si bodo to sami priznali oziroma se sami zavedali, da so

odvisni in se zavedali posledic. 86 % dijakov meni, da niso, ostalih 14 % pa pravi, da so odvisni od mobilnega telefona. Velika večina se jih torej ne zaveda, da so resnično odvisni od telefona, saj jim je večurna vsakdanja raba, kakor sem ugotovila pri prvem vprašanju, nekaj samoumevnega.

Mobilni telefon je kot nek sopotnik, ki posamezniku pomaga na poti življenja. Omogoča mu iskanje in dostop do številnih informacij, prav tako pa tudi dosegljivost oziroma komuniciranje z vseh koncev sveta. Zaradi velike uporabnosti (SMS, igre, družabna omrežja, predvajanje glasbe ...) ga uporabljajo predvsem mladi, ki so zaradi vse večje rabe nanj vse bolj in bolj navezani. In takšne rezultate mi je pokazala tudi kratka anketa z dijaki naše šole.

Mladi so izgubili nadzor nad uporabo telefonov oziroma ravno nasprotno: mobilni telefoni so prevzeli nadzor nad življenji mladih.

Menim, da se bo uporaba mobilnih telefonov še naprej širila, prav tako pa z njo tudi zasvojenost. Mladi so izgubili nadzor nad uporabo telefonov oziroma ravno na-

sprotno: mobilni telefoni so prevzeli nadzor nad življenji mladih.

ALI UPORABA TEHNOLOGIJE V DRUŽINSKO ŽIVLJENJE VNAŠA NAPETOSTI?

Mnogo raziskav je pokazalo, da v družinah, v katerih doma pogosto uporabljajo in preverjajo svoje naprave, hitreje pride do sporov (Vir 2). Ena izmed raziskav je pokazala, da je kar 54 odstotkov otrok čutilo, da njihovi starši prepogosto preverjajo svoje naprave, kadar preživljajo čas skupaj, 32 odstotkov pa se jih je zaradi tega počutilo zapostavljene in nepomembne. A veliko raziskav ne potrjuje domneve, da bi tehnologija v družinah povzročala napetosti. Ni pa jasno, ali pogostost uporabe tehnologije za odrasle in otroke postaja nova družbena norma in zato morda starši podcenjujejo njihov vpliv na družinsko življenje.

KAKO POMEMBEN JE DOBER VZOR ODRASLIH

Dobro je, da starši uvedemo in predvsem sami prakticiramo uravnotežen pristop do tehnologije. To pomeni, da dajemo poudarek kakovostni rabi, selektivnemu opravljanju ene

stvari naenkrat ter tudi določanju časa in/ali prostora za odklop od spleta.

Tehnologija je lahko zelo koristna, saj dovoljuje kreativnost in raziskovanje. Čas, preživet na spletu, je ravno zaradi tega tako nezadostna kategorija presojanja, ker je lahko preživet v namene razvijanja in piljenja svojih talentov, zanimanj, pridobivanja in poglobljanja znanj, vključevanja v pomenljive razprave o pomembnih temah, povezovanja v aktivne skupine ali pa na drugi strani v namene pasivne potrošnje vsebin ali oddaljevanja samega sebe od družbenih odnosov.

Zdrav digitalen življenjski stil lahko vključuje oz. bi moral vključevati premišljeno in namerno uporabo tehnologije. Starši lahko otrokom pomagamo pri upravljanju z mediji. S tem, ko sami kažemo dober vzor uravnotežene uporabe medijev, lahko postavimo omejitve, kako, kdaj in kje uporabljati splet. Kot vzorniki bi morali starši paziti, kako uporabljamo tehnologijo, odvisno od tega, kako hočemo, da jo uporabljajo naši otroci. Nekaterim namreč ni samoumevno, da je precej neučinkovito, če otroku omejujejo čas na napravah, sami pa preverjajo telefon med vožnjo ali večerjo. Če otroci opazujejo starše, ki se pogosto pustijo motiti telefonu, bodo bolj nagnjeni k temu, da ponotranjijo takšno vedenje.

ALI GRE LE ZA TO, DA TEHNOLOGIJA OMOGOČA NOVE NAČINE ZADOVOLJEVANJA NAJSTNIŠKIH RAZVOJNIH POTREB?

Komuniciranje z vrstniki na družbenem omrežju, igranje spletnih iger z več igralci in podobno, vse to so načini, na katere se mnogi mladi počutijo družbeno povezane. S tega vidika je nenehna uporaba tehnologije (kar

Dobro je, da starši uvedemo in predvsem sami praticiramo uravnotežen pristop do tehnologije.

najbolje poosebljajo mladi, ki se nemudoma odzovejo na vsako sporočilo) pravzaprav odsev najstniških potreb po povezovanju z drugimi in potrditvi s strani vrstniških skupin (Spitzer 2016).

Kar se torej morda na daleč zdi pretirana uporaba ali zasvojenost, je morda le odsev novih načinov vzdrževanja vrstniških odnosov in delovanja v skupnostih, ki so mladim pomembne.

Spletne aktivnosti mladim tudi dovoljujejo, da se poglobljajo v teme, ki jih zanimajo, da razvijajo svoje raznolike talente, se učijo, sodelujejo v skupnostih glede na svoje interese. Večinoma splet uporabljajo za komunikacijo s prijatelji in sledenje svojim interesom.

KAJ PA PREDNOSTI SODOBNE TEHNOLOGIJE?

Življenje brez sodobne tehnologije si je praktično nemogoče predstavljati. Otrok, ki te možnosti nima, je prikrajšan za široko paleto vzgojnih vsebin, shranjenih na digitalnih medijih (nove izobraževalne metode). Svetovni splet je pomemben sestavni del otrokove socializacije in izobraževanja. Digitalni mediji ponujajo simbolni material za ustvarjanje, uporaba računalnika vpliva na boljši kognitivni razvoj predšolskih otrok, otrok je na tekočem in sprejet v družbi vrstnikov, ki sicer kar hitro izločijo tiste brez možnosti uporabe sodobne tehnologije. Vseeno pa naj bi starši postavili pravila, kdaj in kako lahko otrok uporablja internet (npr.: ne, dokler ne napiše domače naloge),

rabo spleta pa naj omejijo na določene dneve v tednu (ali ure v dnevu). Zmernost uporabe je še vedno najbolj enostavna in učinkovita metoda preprečevanja zasvojenosti in podobnih težav.

ZAKLJUČEK

Starši, učitelji in vsi, ki se zavedamo razsežnosti tega "digitaliziranega" dogajanja, želimo razumeti, kakšne bodo posledice tega sodobnega okolja, v katerem smo ves čas "priklopljeni na splet" oziroma v stiku z različnimi tehnološkimi napravami in družbenimi omrežji, kako bo to vplivalo na ljudi, predvsem na otroke.

Spletne aktivnosti mladim tudi dovoljujejo, da se poglobljajo v teme, ki jih zanimajo, da razvijajo svoje raznolike talente, se učijo, sodelujejo v skupnostih glede na svoje interese.

Ti so namreč še v obdobju razvoja. Otrokom lahko pomagamo, da že zgodaj razvijajo dobre navade uravnotežene rabe tehnologij in spleta. Tako bodo odrasli v posameznike, ki bodo sodobno digitalno

tehnologijo uporabljali premišljeno, imeli do nje zdrav odnos in jo znali izkoristiti v svoj prid, da bodo lahko čim bolj uspeli v digitalni dobi.

LITERATURA

Gold, Jodi (2015) *Vzgoja v digitalni dobi. Priročnik za spodbujanje zdravega odnosa do digitalne tehnologije od rojstva do najstniških let*. Radovljica: Didakta.

Spitzer, Manfred (2016) *Digitalna demenca. Kako spravljamo sebe in svoje otroke ob pamet*. Celovec: Mohorjeva družba.

Vir 1: *Je moj otrok zasvojen?* Dostopno na <http://www.logout.si/>.

Vir 2: *Zasvojenost s sodobno tehnologijo*. Dostopno na <http://www.sentjur.net/zasvojenost-s-sodobno-tehnologijo>.

Vir 3: *Logout, center pomoči pri prekomerni rabi interneta*. Dostopno na <http://www.logout.si/sl/problematika>.

MATEMATIKA V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU

Suzana Šapek, profesorica matematike in fizike,
Šolski center Ravne, Srednja šola Ravne

Na Srednji šoli Ravne že vrsto let poučujem matematiko in fiziko. Vsako leto znova se srečujem z dijaki, ki se jim zdi matematika nezanimiva, težka in nepotrebna. Zaradi tega poskušam pritegniti dijake tako, da spreminjam učno okolje (npr. z drugačno postavitvijo klopi, s spremenjenim videzom učilnice (stene npr. krasijo plakati, delo dijakov)) ali v pouk vključim uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) in e-gradiv. Kreda in tabla namreč že nekaj let nista dovolj.

V šolskem letu imamo v letnem delovnem načrtu poleg drugih aktivnosti določena tudi dva projektna tedna. V projektnem tednu poskušam dijakom predstaviti matematiko na še posebno zanimiv in hkrati preprost način.

NAŠ PROJEKTNI TEDEN Z MATEMATIKO

Opisala bom, kako je potekal projektni teden, v katerem smo z dijaki raziskovali, kako je matematika prisotna v našem vsakdanjem življenju.

Kot mentorica sem prevzela skupino petnajstih dijakov prvega letnika strojnih tehnikov. Skupino so sestavljali dijaki, ki imajo pri matematiki različne ocene. Dogovorili smo se, da si bodo delo razdelili, nato pa bodo izmenjali svoje ugotovitve.

Cilji tega projektnega tedna so bili:

- dijakom približati matematiko;
- povečati motivacijo za pouk matematike in izboljšati znanje;
- ugotoviti, da je matematika uporabna in koristna;
- spoznati, da je matematika prisotna v našem vsakdanjem življenju;
- ugotoviti, v katerih poklicih je matematika potrebna;
- poiskati, kje in kako se matematika pojavlja v časopisih;
- medpredmetna povezava s slovenščino in računalništvom;
- izdelava plakatov;
- priprava poročila o delu naše skupine;
- predstavitev našega dela drugim skupinam.

POTEK DELA

PONEDELJEK je bil namenjen pogovoru o matematiki, zakaj jo imajo dijaki radi oziroma zakaj je ne marajo. Nekaterim se zdi matematika

zanimiva in lahka, drugim nezanimiva in težka. Dijaki so izrazili svoja mnenja, ki večinoma izhajajo že iz osnovne šole. Povezana so z ocenami pri tem predmetu. Priznali so, da imajo slabe ocene zaradi premalo vloženega dela. Slaba ocena ni nujno negativna ocena. Za nekatere je slaba ocena tudi ocena tri ali štiri. Premalo vloženega dela pomeni, da ne delajo domačih nalog, jih prepíšejo od sošolcev ali pa jih namesto njih naredijo starši. Ne učijo se sproti, zato se jim pred testom nabere cel kup snovi, ki je ne razumejo. Sprašujejo se, zakaj morajo znati določeno snov, če pa je ne bodo potrebovali v življenju. Za razumevanje snovi nekateri potrebujejo več časa kot drugi in zato med uro težko sledijo. Zaradi tega imamo na šoli organizirano dodatno učno pomoč.

Pomanjkanje določenega znanja iz matematike se posledično pozna pri ocenah iz predmetov, ki so povezani z matematiko, kot so fizika, kemija, statistika, računalništvo, strojništvo in nekateri strokovni predmeti. Pri strokovnih predmetih se pogosto dogaja, da potrebujejo znanje iz določene učne snovi, še preden ga spoznajo in usvojijo pri matematiki.

Poskušali smo poiskati vzroke, zakaj nekateri mislijo, da je matematika nekoristna. Predlagala sem, da se pogovorimo o tem, kako poteka njihov dan, in poiščemo povezavo z matematiko. Ugotovili so, da nas matematika spremlja od trenutka, ko se zbudimo, skozi ves dan.

Ugotovili so, da nas matematika spremlja od trenutka, ko se zbudimo, skozi ves dan.

Izračunali so, koliko časa potrebujejo, da ne bodo zamudili avtobusa, pouka, treninga, glasbene šole, zmenka, in koliko je še do konca šolske ure. Načrtujejo porabo denarja za malico, nakup, izlet, primerjajo cene v različnih trgovinah in izračunavajo popuste. Na treningih štejejo gole, koše, točke, sete, merijo čas, dolžine, število pretečenih krogov ipd. Matematiko najdemo tudi v glasbi, saj je ta sestavljena iz vrste matematičnih pravil.

Pri kuhanju moramo znati preračunati čas kuhanja ter izračunati količino sestavin za določeno število obrokov.

Matematika nam je potrebna tudi pri vzdrževanju ali obnovi doma. Če želimo prebeliti stanovanje, moramo znati izračunati površino sten. Prav tako moramo to znati izračunati pri polaganju keramike, laminatov ali parketa. Pri polaganju tlakovcev ali

Matematika nam je potrebna tudi pri vzdrževanju ali obnovi doma.

keramike lahko sestavljamo različne vzorce, kot so šahovnica, polaganje v diagonalo ali z zamikom ter ustvarjanje mozaika. Ko kupujemo pohištvo, moramo dobro poznati mere sten, kamor bomo postavili omare, sploh če stanujemo v mansardi. Lahko se namreč zgodi, da kupimo sestav omar, ki je prevelik za naš prostor.

Pri najemu posojila se pozanimamo, kje je najugodnejša obrestna mera. Avtomobil, motor, hišo ali stanovanje zavarujemo pri najugodnejšem ponudniku. Iz bruto plače si znamo izračunati neto plačo. Vsakodnevno smo zasuti z reklamami različnih trgovin, zato kupujemo v trgovinah, kjer nam nudijo popuste na izdelke ali na celoten nakup. Ni pa nujno, da so takšni nakupi ugodni, saj so izdelki pakirani v zelo različnih embalažah, poleg tega kupimo tudi izdelke, ki jih drugače ne bi ali pa jih sploh ne potrebujemo.

V TOREK so dijaki iskali informacije na spletu in se pogovarjali o tem, kako je razvoj matematike vplival na življenje človeka. Matematika je človeku že od nekdaj veliko pomenila. Vplivala je na razvoj trgovine, prometa, gradnje in obratno. Posledično se je razvijal gospodarski in kulturni razvoj družbe. Nova spoznanja na področju matematike so vplivala na razvoj tehnike in znanosti. Pomembno vlogo ima tudi ena najstarejših vej matematike – geometrija. Prvotna je bila praktično usmerjena

v zemljemerstvo. Danes je matematika razdeljena na več različnih področij. S pomočjo spleta smo poiskali področja uporabne matematike, kot so finančna matematika, teorija iger, matematična kemija, matematična ekonomija, teorija verjetnosti itd.

Pogovorili smo se o poklicih, kjer je potrebno znanje matematike. Dijaki so našli nekaj poklicev, in sicer so to inženirji, finančni strokovnjaki, ekonomisti, gradbeniki, tehnologi, zdravniki, arhitekti, prodajalci, kuharji, mizarji, farmacevti ... Matematične metode se uporabljajo v znanosti, tehniki, trgovini in industriji. Matematiko najdemo vsepovsod, le da je včasih zakrita.

Ugotavljali smo, kako je vsak od naštetih poklicev povezan z matematiko. Na primer: kuhar mora paziti, da ne skuha prevelike ali premajhne količine. Upoštevati mora čas kuhanja določenih sestavin, da niso preveč ali premalo kuhane. Poznati mora velikost povprečne porcije, ki jo bo naložil na krožnik ter upoštevati primerno razmerje hrane na krožniku.

V SREDO so dijaki prinesli v šolo različne vrste časopisov in revij. Razdelili so se v skupine in vsaka skupina je imela nalogo izdelati svoj plakat glede na to, katero vrsto časopisa bo uporabila. Na plakatu naj bi bili izrezki iz časopisov in revij, ki prikazujejo uporabo matematike. Pred izdelavo plakata smo se še dogovorili, na

kaj naj pazijo pri oblikovanju plakata, saj mora biti dober plakat jasn, berljiv in mora vzbuditi pozornost tistega, ki ga bo pogledal.

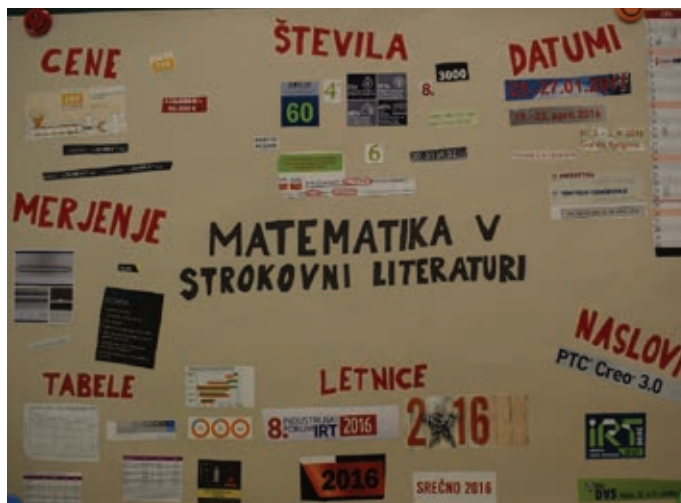
Iz časopisov so izrezali dele člankov, ki opisujejo:

- dogodke: datume, letnice, hišne in poštne številke, telefonske številke, kontaktne podatke;
- oglase in reklame: cene izdelkov in potovanj, količine izdelkov, oznake, kode, odpiralni čas, popuste, DDV-je;
- šport: dolžine, čas vožnje, dosežene točke, čas igranja, rezultate tekem;
- vreme: temperature, čas vzhoda in zahoda sonca, nadmorske višine;
- TV spored: datum, ura, čas trajanja, leto snemanja filma;
- promet: omejitve, registrske tablice, število nesreč, dolžine cestnih zapor, čakalne dobe na mejah;
- gospodarstvo: grafično prikazane podatke rasti podjetij, tabele, ki vsebujejo količine in cene surovin, površine zemljišč, potrošnje za IKT v svetu, rezultate anket;
- tečajne liste: s tabelo ali grafično prikazane podatke dnevne tečajnice;
- stroko: moč motorja, nosilnost in doseg robota, premere, dolžine in rezalne hitrosti svedrov.

Na plakate so v osrednjem delu napisali naslove, nato pa poskusno okoli njih razporedili izrezke iz časopisov.

Plakat 1

Plakat 2

Ko so bili s svojim delom zadovoljni, so prilepili izrezke, poleg njih pa so še z zapisom poudarili povezavo z matematiko.

V ČETRTEK so dokončali plakate in pripravili poročilo o svojem delu.

V PETEK so na skupni prireditvi predstavili delo svoje skupine. Ostalim dijakom so pokazali in predstavili plakate, ki so jih izdelali. Na svoje delo so bili ponosni.

UGOTOVITVE IN SPOZNAVANJA

Projektno delo na šoli izvajamo že nekaj let. Ta oblika šolskega dela ni vezana na šolski urnik, na učni program in pogosto tudi ne na šolski prostor. Gudjons (1986) navaja deset meril, ki projektno delo ločijo od tradicionalnega pouka:

- reševanje realnih – življenjskih – nalog in problemov;
- upoštevanje interesov učencev;
- samoorganiziranje učencev in prevzemanje osebne odgovornosti za izvedbo projekta;
- družbena pomembnost projektne tematike in njena uporabna vre-

dnost;

- ciljna usmerjenost projektnega načrtovanja;
- usmerjenost projekta k izdelku, katerega vrednost je mogoče preveriti;
- aktiviranje čim večjega števila čutil pri učencih preko povezovanja:
  - (1) razmišljanja s praktičnimi aktivnostmi,
  - (2) šole z življenjem,
  - (3) teorije s prakso;
- poudarek na socialnem vidiku učenja prek spodbujanja učencev k medsebojnemu komuniciranju pri postavljanju in doseganju skupnih ciljev;
- vsebinska interdisciplinarnost, ki zahteva prestopanje meja posameznih učnih predmetov, in preseganje ločenega poučevanja istih učnih tem po posameznih učnih predmetih;
- omejenost na izbrano tematiko.

Med učiteljem in dijaki poteka obojestranska komunikacija. Učitelj je v vlogi svetovalca, usmerjevalca in povezovalca, dijaki pa v vlogah raziskovalcev, pobudnikov in strokovnjakov.

Komunikacija je drugačna kot je pri klasičnem pouku. Zaradi manjšega števila dijakov poteka bolj sproščen pogovor, učitelj spozna dijaka še z »druge« plat. Dijaki so polni idej, ustvarjalni in aktivni.

Projektni teden je za nekatere učitelje naporen, za druge ne. Teme so izbrane tako, da so vezane na vsakdanje življenje, zanimive in poučne. Dijake je treba zelo dobro motivirati, da čim več dela opravijo sami in dosežejo cilje, ki so bili zastavljeni. V seminarski nalogi Projektno učno delo, ki so jo pripravili Bogovič in drugi (2002), je zapisano, da je ena izmed najpomembnejših značilnosti projektne dela aktivna udeležba učencev v vseh etapah projektne izvedbe učnega dela, od njegovega načrtovanja do izvedbe in ocene poteka oziroma rezultatov projekta.

Za dobro opravljen projekt pa je potrebna tudi precejšnja prostorska organizacija. Glede na vrsto teme so potrebna multimedijška sredstva, učne delavnice ali prevozi na teren. Organizirati je treba ogled ali pa

Matematična učilnica

povabiti strokovnjaka, ki bo predstavil konkretno izkušnjo. Če je tema projektnega tedna izdelava izdelka, je že pred začetkom projektnega tedna treba načrtovati izvedbo in navajati potreben material.

Vloga učitelja pri projektne delu je pomembna, saj se mora na projektno delo dobro pripraviti. Njegovo delo se začne že pred začetkom projektnega tedna. Zelo pomembna je izbira naslova, ki se nanaša na določeno tematiko. Ta mora biti v interesu dijakov, saj se bodo le takrat aktivno vključili v vse faze projektnega dela. Učitelj skupaj z dijaki postavi konkretne in realne cilje, saj le-ti sprožijo motivacijo za delo, pri tem upošteva velikost skupine in sposobnosti dijakov. Med delom jih usmerja, debatira z njimi, svetuje, daje napotke, argumentira svoja mnenja in k temu spodbudi tudi dijake. Ne sme pa prevzeti celotnega dela nase, saj je to projektno delo dijakov.

Pozitivno pri projektne delu je timsko delo, sodelovanje dijakov med sabo ter sodelovanje dijakov in učitelja. Dijaki pokažejo znanja z drugih področjih, ki jih pri rednem pouku morda ne prepoznamo. Učenci z nekoliko slabšim učnim uspehom pokažejo veliko zainteresiranost za tako delo. Vloženega je veliko truda in dela, da delo projektnega tedna uspe. Ker je skupina majhna, se nihče ne more skriti za delo drugih. Dijaki razvijajo ustvarjalnost, pridobivajo lastne izkušnje in uporabna znanja. Nesoglasja rešujejo po mirni poti in sprejemajo kompromise. Poslušajo mnenja drugih, sprejemajo kritike in so pri tem spoštljivi. Pri uspešni izvedbi projektnega tedna je za sodelovanje seveda treba pohvaliti tudi zavode, društva in podjetja, ki so v tem tednu pripravljena sprejeti dijake in jim predstaviti svoje delo.

Dijakom nazorno prikažejo pojave ali predmete in njegovo uporabo in jim pri tem omogočijo tudi aktivno sodelovanje.

SKLEPNA MISEL

Učitelj na srednji strokovni šoli bi moral sodelovati z učitelji strokovnih področij. Učitelj matematike mora biti dobro seznanjen s strokovnim področjem, za katero se dijaki izobražujejo. Poznati mora tehnologijo dejavnosti določenega strokovnega področja, terminologijo, dogovore in oblike dela, organizacijo dela idr., ker bo le tako znal avtentično in verodostojno vključevati elemente strokovnega področja v pouk matematike. Na ta način bo bolje razumel dijake in tudi dijaki bodo lažje sprejemali njega in matematiko, ki jo poučuje, kot pomemben sestavni del svoje stroke in življenja (MŠŠ 2007). Na žalost pa nekateri učitelji niso pripravljeni na sodelovanje. Na to gledajo kot na »vtikanje« v njihovo delo, poseganje v njihovo samostojnost in individualnost pri izvajanju pouka. Niso motivirani za tako delo, ki vzame res več časa. Taka situacija je za njih stresna in neprijetna. Tako je raven doseganja ciljev pri predmetih nižja, kot bi bila sicer. Učne situacije ne pripeljejo vedno do cilja povezovanja teorije in prakse, povezovanja stroke in splošnih predmetov, šole in življenja.

Glavni cilj projektnega tedna je bil dijakom približati matematiko. S strani dijakov je bil odziv pozitiven. Priznali

so, da so sprva mislili »uh, spet bomo o matematiki«, a je bilo delo projektnega tedna v nasprotju z njihovimi pričakovanji. V tem tednu je večina dijakov spoznala, da se vede ali ne vede srečujemo z matematiko vsak dan. Prisotna je v našem vsakdanjem življenju, brez njenega razvoja bi bili

Učitelj matematike mora biti dobro seznanjen s strokovnim področjem, za katero se dijaki izobražujejo. Poznati mora tehnologijo dejavnosti določenega strokovnega področja, terminologijo, dogovore in oblike dela, organizacijo dela idr., ker bo le tako znal avtentično in verodostojno vključevati elemente strokovnega področja v pouk matematike.

brez telefonov in računalnikov. Če v človeku ne bi bila prisotna želja po vedno boljšem, bi še vedno živeli v kamenu dobi. Tako kot pri igranju igrice na računalniku dijaki želijo doseči vedno višjo stopnjo, tako bi morali gledati tudi na vsako znanje, ki ga usvojijo. Dijaki imajo željo izboljšati znanje, a za to je treba tudi kaj narediti. Osebnostno se bom še naprej trudila prikazovati matematiko kot nekaj uporabnega,

vsakdanjega in preprostega.

LITERATURA

Bogovič, A., Macur, A., Mešiček, M., Petrovič, A. (2002) *Seminarska naloga: Projektno učno delo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Dostopno na www2.arnes.si/~akralj1/studij/gradivo/didaktika/pud.doc, 10. 11. 2017.

Gudjons, H. (1986) Was ist Projektunterricht? V: Bastian, J. (ur.), in Gudjons, H. (ur.) *Das Projektbuch*. Bergmann-Helbig Verlag GmbH.

Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ) (2007) *Srednje strokovno izobraževanje. Katalog znanja – matematika*. Dostopno na http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/SSI/KZ-IK/KZ_MAT_SSI_383_408.pdf, 11. 11. 2017.

OB 30-LETNICI SLOVENSKEGA DRUŠTVA PEDAGOGOV – 'USTVARJALNOST V UNIVERZITETNEM IZOBRAŽEVANJU' S. DUBOVICKI

Mag. Marjeta Cerar

V jubilejnem letu Slovenskega društva pedagogov (SDP) – ustanovljeno je bilo decembra 1987 v sodelovanju Sekcije za šolsko pedagogiko pri Zvezi društev pedagoških delavcev Slovenije in Pedagoškega inštituta takratne Univerze Edvarda Kardelja Ljubljana – je na moj naslov prispela knjiga *Kreativnost v sveučilišni nastavi ('Ustvarjalnost v univerzitetnem izobraževanju')*, darilo Pedagoške fakultete Osijek – originalna poteza, ki me je razveseljujoče presenetila, saj knjižno darilo s svojo tematsko aktualnostjo kar kliče k javni predstavitvi. Hkrati praznično oživi naše spominjanje začetkov Slovenskega društva pedagogov pred tridesetimi leti, v okoliščinah, ki so, kljub sicer spremenjenim družbenim razmeram, tudi v današnjem času ponovno aktualne.

Tako kot ob ustanovitvi Slovenskega društva pedagogov se tudi danes vedno znova sprašujemo o kakovosti tako dodiplomskega univerzitetnega kot vseživljenjskega izobraževanja učiteljev, tudi o vedno bolj aktualni pedagoški avtonomiji v vzgojno-izobraževalnem procesu in sistemu, o aktualnem financiranju programov javnih in zasebnih šol, o ustvarjalnosti pedagogov tako pri učenju kot poučevanju.

Pričujoče osiješko darilo je v sedanost vpeto raziskovalno delo dr. S. Dubovicki (2016), ki izpostavlja, prikaže vsebine in metode za ustvarjalni pristop delovanja učiteljev. Zraslo je iz podobnega izhodišča, iz kakršnega je v svoji zasnovi pred tremi desetletji vzniknilo tudi naše SDP: njegova ustanovitev je bila namreč kar najtesneje povezana z opozorili pedagogov in svetovalnih služb za pedagoško avtonomijo, svobodo in ustvarjalnost, za razvoj kakovosti poučevanja in s tem povezano kritiko in kritično evalvacijo v letu 1957 ustanovljene enotne osnovne šole v Sloveniji. V tem času je vznikalo tudi svetovno gibanje za razvoj pedagogike iz šol in v ta gibanja smo vstopali tudi šolski pedagogi.

Naj ob tej priložnosti vsaj kratko opišem začetke SDP, vsebine in razmere, v katerih je pred tridesetimi leti vzniknila potreba šolskih pedagogov v šolah po znanstvenem razvojnem delu, po ustvarjalnosti učiteljev in evalvacijah pouka. Ni naključje, da se je slovenska pedagogika kot znanstve-

na disciplina tedaj že drugo desetletje snovala (Šegula, Pediček, Sagadin) na Pedagoškem inštitutu v okviru ljubljanske univerze in se tudi z empiričnim delom osvobajala od imperativa le izpolnjevanja navodil "od zgoraj". Po tridesetih letih enotne osnovne šole so se tedaj na pobudo pedagogov in strokovnih ustanov zgodili posveti, kot so *Drugačnost otrok v šoli, 30-letnica enotne osnovne šole, Prehod vrtec – šola ...* Med prvimi mednarodnimi posveti so bile v okrilju SDP pripravljene in realizirane ekskurzije v alternativne šole Italije in Avstrije s ciljem rahljanja tedanje okostenele šole in oblikovanja smernic in stvarnih možnosti za t. i. celostno pedagogiko (Waldorf, Montessori, Šola združenega sveta Devin). Strokovni posveti *Waldorfska šola: prispevek holistične pedagogike in medicine, Razvoj šole in ustvarjalna vloga pedagoga* ter mednarodni simpozij *Akcijsko raziskovanje v vzgoji in izobraževanju* so ustvarjali strokovne podlage pedagoški avtonomiji učitelja, odgovornosti za kakovost pouka v vzgojno-izobraževanem sistemu na vseh stopnjah šolanja.

Akcijsko raziskovanje je bila v Sloveniji velika tema SDP in Pedagoškega inštituta, ki je širila ideje povezovanja med teorijo in prakso, samorefleksivnega razvoja prakse, odpiral se je prostor za ustvarjalne učitelje. V ta miselno razrahljani prostor so vstopale ustvarjalne razvojne pobude iz šol. Izšlo je več avtorskih gradiv in lastnih metodik učiteljev. Na srečanju predstavnikov dežel sveta s slovenski-

mi učitelji na Pohorju se je slovensko pedagoško gibanje povežalo s pedagoškimi gibanji z univerz Avstralije, Avstrije, Anglije in Hrvaške. To so bili po neuspešnih zunanjih reformah v Sloveniji (usmerjeno izobraževanje) v začetku osemdesetih let prvi samonikli znanilci osvobajanja pedagogike kot samostojne stroke v sodelovanju z drugimi vedami izpod egalitarnih političnih okvirov, ki so do tedaj oblikovali šolsko pedagogiko. V t. i. razvojni Osiješki model je bilo tedaj vključenih več slovenskih šol, da bi vzele razvoj v lastne roke. Akcijski raziskovalni pristop, torej razvoj iz prakse, je, tudi po zaslugi sodelovanja z Ljubljano, na obeh hrvaških Pedagoških fakultetah, v Zagrebu in Osijeku, postal stalnica in znanilec novega obdobja.

In v tem kontekstu je prijateljska "zgodovinska" vez med 30-letnico našega SDP in aktualnim knjižnim darilom osiješke Pedagoške fakultete, delom dr. Snježane Dubovicki, v katerem je slikovito predstavljen pristop ustvarjalnega dela, kot ga je snoval že takratni osiješki razvojni model.

Naj ob tej priložnosti zapišem kratko predstavitev knjige dr. Snježane Dubovicki *Kreativnost v sveučilišni nastavi ('Ustvarjalnost v univerzitetnem izobraževanju')*.

Delo je zasnovano kot svojevrsten učbenik, ki ga lahko uporabijo vsa predmetna področja pedagoškega izobraževanja. Prinaša večplastni in večbarvni pogled z vidika mnogoterih za

vzgojo in izobraževanje zainteresiranih znanosti, največji delež pa pripada teorijam ustvarjalnosti, pedagogiki in didaktiki. Današnji čas globalizacije vsekakor izziva ustvarjalnost v edukaciji (vzgoji in izobraževanju), ki jo v pedagogiki povežemo s celovitim pojmovanjem osebnosti in razvojem kompetenc (usposobljenosti), potrebnih za delo. Vključenim študentom v projektu je omogočal biti zainteresirano drugačen, v svojih poročilih in rezultatih so pokazali, kako je lahko pouk aktiven in ustvarjalen, ko sledi učiteljevim in učenčevim talentom. Bralci se lahko iz knjige učimo iz ustrezno izbranih teoretičnih pristopov v pogledu na ustvarjalno delovanje človeka, iz opisanih rezultatov, tudi modelov in postopkov za preskušanje višje kakovosti v pedagoški praksi. Kot že rečeno, pričujoče delo idejno izhaja iz razvojnega t. i. Osiješkega modela, pomembnega za takrat tudi vanj vključene slovenske šole, ki so v tedanjih pogojih vzele razvoj v lastne roke, in pri katerem so učitelji sodelovali za razvoj ustvarjalnosti v vseživljenjski edukaciji. Projekt je potekal na Pedagoški fakulteti Osijek pod mentorstvom dr. Ladislava Bogarja in nam v pričujoči knjigi nudi obilje konkretnih primerov, kako razvijati ustvarjalnost pri učenju in poučevanju.

Dr. Milena Ivanuš Grmek s Pedagoške fakultete v Mariboru v oceni knjige Snježane Dubovicki zapiše, da je tudi metodološko zanimiva, saj avtorica ne le s faktografskim kopičenjem podatkov, ampak na znanstven in kreativen način raziskuje to pomembno področje. S postmodernim pristopom uravnoveženega kvantitativnega in kvalitativnega pristopa preko kritične teorije in po konstruktivistični metodi preverja nove modele pouka v zagovor enotnosti teorije in prakse.

Knjižno darilo iz Osijeka, *Kreativnost v sveučilišni nastavi*, naj nam bo v času, ko je aktivnost našega SDP skoraj usahnila, ponovna spodbuda, ki po zaslugi živahnosti mednarodnih projektov (Erasmus, Comenius), tudi slovenskih gibanj in pobud, ustvarjalne pedagoške v šolski praksi in teoriji lahko povezuje, kajti priča smo velikemu razvoju v vseživljenjskem izobraževanju učiteljev. Naj bo tudi pričujoči zapis o delu dr. S. Dubovicki ena od pobud za znanstveno refleksijo in iniciativnost v pedagoškem delu, za nove miselne smeri, za razmisleke ob tej knjigi.

Delo dr. S. Dubovicki je vsekakor zanimivo, saj v slovenskem šolskem

prostoru zaznavamo velik interes za ustvarjalne pristope, za upoštevanje posameznika, še posebej v univerzitetnem izobraževanju, pri pouku na fakultetah. Gre za avtonomijo, strokovno dostojanstvo in ustvarjalnost učiteljev, za višjo kakovost vzgoje in izobraževanja v refleksiji prepleta med teorijo in prakso, ki jo prinaša tudi ta knjiga. In prav bi bilo, da takšne pobude vsekakor ostajajo opazne in cenjene med pedagogi in pedagoško vedo, v praksi pa nova svežina, da se v šolah učitelji ne pogrezajo ponovno le v birokratskih okvirih. Kajti 'za človeka gre', kot vzklikne v svoji etiki dr. Juhant, ustvarjalnost se lahko rojeva le v posamezniku z zmožnostjo kritične distance, v polju med njegovo svobodo in odgovornostjo.

Naj ob pričujoči predstavitvi dela S. Dubovicki *Kreativnost v sveučilišni nastavi* in prazničnem zapisu ob jubilejni, 30. obletnici ustanovitve Slovenskega društva pedagogov izrazim svoj poklon tudi založbi Didakta, katere nastanek je povezan z demokratizacijo v devetdesetih letih prejšnjega stoletja tudi v pedagogiki, odpiranjem novih smeri, s pedagoškimi premiki v ustvarjalnosti – kar vse je prispevek za krepitev strokovne samozavesti in dostojanstva učiteljev.

Zbornik s strokovnega srečanja, ki ga je v novembru 1989 pripravilo Slovensko društvo pedagogov

Knjižno darilo Pedagoške fakultete iz Osijeka

PLESNI KROŽEK ZA NAJMLAJŠE NA OŠ PRIMOŽA TRUBARJA LAŠKO

Tanja Vrhovšek, profesorica razrednega pouka,
OŠ Primoža Trubarja Laško

Kljub poplavi medijev se mnogi učenci še vedno radi odločajo za interesne dejavnosti, ki jim omogočajo sproščeno gibanje in hkrati druženje s sovrstniki.

Na naši šoli imajo učenci možnost vključevanja k plesnemu krožku skozi celotno devetletno izobraževanje. Plesni krožek izvajamo tri učiteljice – vsaka za učence enega triletja. Znanje ljudskih plesov pa si lahko učenci pridobijo še v okviru folklore.

UVOD

V sodobni družbi otroci vse več časa preživijo pred ekrani. Tudi učna snov pri posameznih predmetih učence pogosto usmerja v to, da določene podatke poiščejo na spletu. Seveda razumemo, da so vsebine veliko bolj zanimive na računalniku kot v knjigi. A pri tem ne smemo pozabiti, da otrokom, ki svoje znanje bogatijo na ta način, primanjkuje gibanja, obenem pa lahko imajo tudi težave s socialno vključenostjo.

»Gibanje je človekova nuja. Vanjo nas ne silijo le vsakdanja praktična opra-

vila, ampak naše telo, ki je ustvarjeno za gibanje. Plesno gibanje je človekova želja.« (Sachs 1997.)

NAŠ PLESNI KROŽEK

Na osnovni šoli že deseto leto vodim plesni krožek. Sprva je bilo h krožku vpisanih okoli 15 učencev drugega in tretjega razreda. V letošnjem šolskem letu smo za učence prvega triletja oblikovali dve skupini, saj bi bilo učencev za eno skupino preveč. V prvem razredu je tako tokrat v plesni krožek vključenih 22 učencev, v drugi skupini pa je 24 učencev.

Plesni krožek za najmlajše poteka vsakih 14 dni po eno uro na teden, učenci drugega in tretjega razreda pa krožek obiskujejo vsak teden po eno šolsko uro.

Večinoma so k plesnemu krožku vključena dekleta, sem pa v vseh teh letih poučevanja imela tudi nekaj pogumnih dečkov.

Zakaj pogumnih? Ker mora vsaka plesalka oz. plesalec v sebi zbrati kar precej poguma, da samozavestno stopi na oder in odpleše svojo plesno točko. A želja po nastopih je pri

učencih te starosti tako izrazita, da je motivacija velika tudi na plesnih vajah, čeprav so te včasih že morda celo malce dolgočasne, saj je treba določene gibe večkrat ponavljati in jih utrjevati. Fantje, ki se pridružijo tako veliki skupini deklet, so pa še posebej pogumni.

V uvodni uri učencem povem, da bomo pri plesnem krožku plesali oz. plesno ustvarjali in se za nagrado s svojimi plesnimi koreografijami predstavili na različnih dogodkih, kot so šolske in občinske prireditve ter s plesno miniaturo sodelovali na plesni reviji. Takrat jim oči po navadi kar zažarijo, saj otroci radi tekmujejo oz. radi pokažejo, kaj vse že znajo.

CILJI PLESNE VZGOJE:

»Splošni cilji plesne vzgoje vključujejo otrokov umski, čustveni, socialni in predvsem gibalni razvoj.

Splošni cilji:

- plesni: omogočajo, da učenci razvijajo gibalno ustvarjalnost, da lahko vsak izmed njih najde plesni izraz in naravnost gibanja, ki izhaja iz doživetij;
- zdravstveni: omogočajo, da učenci zadovoljijo potrebo po gibanju;
- motorični in fiziološki: omogočajo, da učenci razvijajo koordinacijo gibanja, orientacijo v prostoru, hitrost, natančnost, ravnotežje, moč, gibljivost in aerobno vzdržljivost;
- estetski: učenci razvijajo estetsko in umetniško ustvarjalnost;
- razvedrilni: učenci zadovoljujejo potrebo po razvedrilu;
- kognitivni: omogočajo, da učenci razvijajo posluš in umske sposobnosti;
- socialni: omogočajo učencem, da se lahko uveljavijo v skupini;
- higienski: učenci se učijo osnovne higijene.

V šoli so najpomembnejši operativni cilji, saj zahtevajo, da opredelimo, kaj želimo doseči s plesnimi dejavnostmi. Delimo jih lahko na:

- izobraževalne,
- vzgojne,

- biološke,
- razvedrilne.

Cilji skušajo zajeti kompleksnost, zato se med seboj prepletajo in tvorijo celoto.» (Zagorc 2006.)

SODELOVANJE PLESALK Z OTROŠKIM PEVSKIM ZBOROM IN OTROŠKO GLEDALIŠKO SKUPINO

V preteklem šolskem letu smo s prvošolci plesnega krožka sodelovali pri ustvarjanju otroške spevoigre Kresniček skladatelja Radovana Gobca. Sodelovali smo s pevskim zborom naše šole in učenci, ki so vključeni v gledališko skupino, ki deluje v našem kraju.

Prvošolci so odplesali ples škratov. Učenci so plesno ustvarjali na instrumentalno glasbeno spremljavo. Seveda pa sem jim zgodbo o Kresničku najprej predstavila.

Kresniček – glavni lik zgodbe – zaradi svoje ošabnosti izgubi lučko. Povsod jo išče: pri živalih, rastlinah, škrtih, vilah, zvezdi, luni, soncu, vendar je ne najde. Ko skoraj obupa, v srcu začuti, kaj je počel narobe, zato sklene, da bo spremenil svoje vedenje. Kresnička mu vrne lučko in vsi se veselijo ob kresu.

Z učenci smo se pogovarjali o vsebini. Nato smo, zaradi časovne neuskladenosti nastopajočih, najprej oblikovali koreografijo brez prisotnosti glavnega igralca Kresnička. Vsaka skupina (pevci, plesalci in igralci) je svoj del predstave zasnovala sama, neodvisno od preostalih dveh.

S prvošolkami smo raziskovale gibanje škratov. Kako bi jih najbolje uprizorile z gibi? Glede na to, da smo nekaj preteklih ur že plesali ples palčkov, so nekatere učenke povzele gibe iz preteklih ur. Učenci pri tej starosti potrebujejo nekoliko več spodbude za improvizacijo. Plesalkam sem postavila določene cilje in omeji-

tve. Povedala sem jim, da bodo na oder prihajale v dveh skupinah, saj je tak preplet gibov nekako narekovala tudi glasba. Kakšno bo gibanje oz. kakšni bodo koraki, kakšne gibe bodo izvajale z rokami, vse to smo oblikovale skupno, glede na to, kako se je z lastnimi gibi odzvala vsaka plesalka posebej. Plesalke so ob glasbi plesale vse naenkrat, da se niso počutile tako izpostavljene, kot če bi svoje raziskovanje gibov pokazale vsaka posebej pred celotno skupino.

Izbrale smo gibe, ki jih je v večini lahko usklajeno izvedla cela skupina. Časovno smo bile omejene zgolj na dobro minuto glasbe, zato je bilo po-

membno, da učenke niso zamujale pri določenih delih skladbe.

Glavni lik spevoigre je bil seveda Kresniček, okoli katerega so plesalke po prihodu na oder v dveh skupinah oblikovale krog. Plesalke so bile pozorne, da so s svojim izražanjem z gibi prikazale posmehljiv odnos do Kresnička. Z vrtenjem na mestu v sedečem položaju in z »žuganjem« z rokami so razbile monotonost sedenja v krogu.

Pomemben element v predstavi je bila Kresničkova lučka, ki jo je ta izgubil. Slednje je bilo treba smiselno vključiti v koreografijo in hkrati z njo izvesti takšno gibanje, da bo ostala nepoškodovana oz. njen pomen z gibanjem plesalk še bolj izpostaviti. Je pa uporaba lučke pri plesalkah pomagala vzdrževati večjo koncentracijo.

Plesalke so si z lahkotnimi gibi predajale lučko in druga za drugo zapuščale krog. Z gibanjem z lučko v roki in lahkotnim pozibavanjem so prikazale veselje pri prevzemanju lučke.

Ker je večina plesalk sploh prvič sodelovala pri oblikovanju plesne stvaritve, s katero so se predstavile na odru, je bil velik napor že to, da se

V preteklem šolskem letu smo s prvošolci plesnega krožka sodelovali pri ustvarjanju otroške spevoigre Kresniček skladatelja Radovana Gobca.

naučijo, da se na odru ne skrivajo, da publiki ne kažejo hrbta, kadar tega ne vključuje določen gib.

Čeprav je bila naša plesna stvaritev v spevoigri Kresniček le majhen delček velikega mozaika, je bila za nas veliko, pomembno doživetje, ki je vključevalo bogat vzgojno-izobraževalni proces in je za plesalke prvošolke pomenilo čudovit, nepozaben doživljajski dogodek.

»Cilj vsakega ustvarjanja je nek "izdelek" in tudi pri plesu se srečamo s celo vrsto majhnih in velikih umetnin. Prav je, da jih otroci pokažejo drug drugemu, svojim prijateljem, sošolcem, učiteljem, staršem, publiki. Ko nastopamo, se znajdemo v čisto posebnem svetu in za otroka je še kako pomembno, da se sreča z njim, da zna premagati svojo tremo, negativna čustva in počutja, da pa občuti tudi naslado ob uspehu, "blišč odrskih luči", srečo ob aplavzu.« (Zagorc 2006.)

ZAKLJUČEK

Učenke so novembra in prvi teden v decembru redno prihajale k plesnemu krožku ravno zaradi bližajočega

se nastopa v pravi kulturni dvorani, na pravem odru. Poleg vaj, ki so v novembru in začetku decembra potekale vsak teden, smo imeli dodatne vaje z vsemi nastopajočimi in s pianistko še ob sobotah dopoldne oz. včasih tudi med tednom popoldne.

Prišel je težko pričakovani dan, ko smo v nedeljo, sredi decembra, sodelovali pri premierni uprizoritvi spevoigre Kresniček.

Deklice so bile pred samim odhodom na oder, razumljivo, zelo nemirne in neučakane, saj je bil njihov ples na vrsti približno na sredini spevoigre. Porajalo se jim je ogromno vprašanj, tudi prihod na oder ni bil povsem enostaven, saj so nanj prihajale v dveh skupinah, vendar ne hkrati.

Za piko na i celotne spevoigre so ob koncu na oder pripeljale še »kres« in v prikupnem slogu sedle na rob odra, kjer so plesni dogodek zaključile z enostavnim gibanjem ob spremljavi pianistke in petjem zbora.

Za učenke prvega razreda je bila velika izkušnja nastopati pred polno

dvorano staršev in druge publike. Plesalke in starši so bili nad predstavo navdušeni. Učenke s tem niso pridobile le velike plesne izkušnje, ampak so razvijale svojo osebnost skozi socialni, intelektualni, čustveni in telesni vidik

Za sklep: Učencem, zlasti v prvem triletju, bi morali ponuditi čim več aktivnosti, s katerimi lahko na njim najbližji način bistveno prispevamo k njihovemu ustrežnejšemu razumevanju sveta oz. pojavov in izražanju lastnih občutij: plesni krožek je za tak razvoj ena lepih priložnosti.

Literatura

Sachs, C. (1997) *Svetovna zgodovina plesa*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Zagorc, M. (1992) *Ples – ustvarjanje z gibom*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Zagorc, M. (2006) *Ples v sodobni šoli*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Zagorc, M., in drugi (2008) *Ustvarjalno gibalna improvizacija*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Osnovna šola na Slovenskem

19. april 2018
Bled

29.

republiško
srečanje
ravnateljic in
ravnateljev

Program in informacije
www.didakta.si/seminar.

Za
boljšo
šolo
gre!

INTERVJU

ANDREJ TEŽAK – TEŠKY

Andrej Težak, vaša kariera stand-up komika, menedžerja, glasbenika, organizatorja dogodkov in festivalov pomeni tudi vpliv na slovensko kulturo, slovensko javnost in s tem na slovensko mladino. Če bi ves vaš vpliv stlačili v en predmet, ki bi ga učili v slovenskih šolah, kako bi se imenoval (in iz kakšnih modulov bi bil sestavljen)? Z drugimi besedami, kaj se vam zdi najbolj pomembno, da se mladi naučijo od vas?

Jaz bi hotel učiti slovenščino, ampak na svoj način. Rad bi, da bi mladi imeli raje slovenske pisatelje, Cankarja bi jim predstavil na kak bolj kreativen način, Prešerna se ne bi učili na pamet, ampak bi ga poskušali razumeti. Več bi brali, več bi pa tudi uprizarjali. Vsekakor bi dodal osnove dramaturgije. Pa veliko bi se smejali.

Bi pa z veseljem učil tudi osnove kulturnega menedžmenta, ampak v zelo praktičnem smislu, brez neke nepotrebne dolgočasne teorije.

Eden od kandidatov na predsedniških volitvah v 2017 je bil včasih stand-up komik. Predstavljajte si, da bi se vi podali v politiko, bodisi za predsednika ali za ministra za šolstvo: kakšne spremembe bi uvedli v osnovnih šolah, srednjih šolah in na univerzah?

Jaz mislim, da ni vsak za vse, in sebe v politiki ne vidim, tako kot tudi drugih komikov ne. Politika ne sme biti farsa in komično izkrivljen pogled na svet v politiko ne sodi.

Če pa bi se že znašel na mestu odločevalca, bi vsekakor uvedel več izbirnih predmetov že vsaj v srednjih šolah. Ne bi trpal glav z milijon informacija-

mi, raje bi jih usmerjal, šola bi morala biti v pomoč, ne strah in trepet.

Retrospektiva: vaš največji izziv v času vašega izobraževanja?

Tole nimam pojma.

Najpomembnejša stvar, ki ste se je naučili v vrtcu / v OŠ / v SŠ?

Da je biti drugačen ponavadi zelo težko, ampak samo tako si tudi opažen in v mojem delu je to zelo pomembno. Dostikrat sem sam sebi zaprl marsikatera vrata s svojo trmoglavostjo, ampak s tem odprl mnoga nova. Naučil sem se tudi vztrajati do konca.

Katerim stvarjem se je bilo potrebno odpovedati na poti do uspeha?

Ničemur se nisem zares odpovedal na poti do uspeha, vedno sem delal stvari, ki sem jih imel rad. Mislim, da je to zame največji uspeh, ne slava in denar, to je precenjeno.

Vaši triki za upravljanje časa. Kako usklajevati delo in prosti čas?

Če delaš nekaj, kar rad delaš, je vse en prosti čas. Jaz tudi zelo malo spim, zato lahko delam več, in ker hkrati še delam stvari, ki jih imam zares rad, v resnici nikoli nimam občutka, da zares delam. Jaz sem v resnici en tak brezdelnež. Plačan za svoj hobby :)

Ste predani maratonec. Kakšne vrednote sta vam prinesli disciplina in vzdržljivost v teku? Je vse to kaj spremenilo vaše delovne navade / tempo življenja / cilje?

Ultramaratonec. In tečem predvsem trail teke (teke po bolj in manj urejenih poteh). Tek mi pomeni meditacijo, me povsem sprosti, možgane popolnoma odklopim. Ne maram

nobene glasbe v ušesih, ker slišim gozd in živali v njem. Ko tečeš 100 km in več v enem kosu, ne razmišljaš o ničemer, niti o teku ne več, tako nekako sem začel tudi delati, veliko bolj sproščeno. Tek mi pobere ogromno časa, ampak kar naenkrat sem lahko v preostalem času naredil veliko več kot kadarkoli do sedaj. Pa še tekače okoli sebe nasmejim.

Vaš najbolj kratkoročen načrt?

Preteči 125 km in 7500 m višinskih metrov v 20 urah na Trans Gran Canarii, napolniti klub smeha 10ka do zadnjega koticčka (tudi v zaodrju).

Vaš najbolj dolgoročen načrt?

Predati posle nekomu sposobnemu in samo še uživati v sadovih svojega dela, preteči vsaj 20 res elitnih tekmovanj dolžine 100 milj in več.

Mentaliteta, kompetence in znanja, ki jih potrebujemo za uspeh v današnjem svetu?

Vztrajnost, nepopustljivost, improvizacija, vse ostalo lahko pridobimo sproti.

Vaš idol / najljubši citat?

Noel Faulkner – lastnik londonskega Comedy Cafea, človek, ki je postavil londonsko comedy sceno na nek nivo in je vedno imel rad komike okoli sebe. Tudi sam se je preizkusil na odru.

Citat: Obsession is just the word lazy people use to describe passion.

Digitalizacija v šolah, virtualni svet: prednosti in slabosti za življenje mladih?

Ne moremo se izogniti temu, zato je bolje, da ne bežimo pred njo, ampak zelo prav je, da dajemo otroku obe možnosti. Z več računalniki, je treba postavljati protipol. Otroci se morajo družiti, hoditi v naravo, iti na kmetijo in videti žive živali ...

Kaj je po vašem mnenju bistveno za razvoj človeka?
Socializacija.

Vaš nasvet mladim, ki se zanimajo za področja, na katerih ste uspeli vi. Bi jim bili pripravljene biti mentor?
Dvakrat razmisli, če res želiš iti v to, ker ti bo pobralo ves čas in vso energijo, ki jo premoreš. Ampak če imaš to zares rad, boš vse to dobil nazaj dvakratno.

Z veseljem sem mentor, mislim, da mi gre to dobro od rok.

Vaši načrti za prihodnost? Na kakšna področja vse segajo? (Pisanje knjige o Shakespearu, promocija

vesoljskih programov ...)

Moji načrti se spreminjajo skoraj na dnevni bazi. Toliko stvari bi rad počel, preizkusil ... Mislim, da je moje poslanstvo po 40. letu dobrodelnost. S tekom in stand-up komedijo ...

Rad bi pa tudi, da mladi ne bi pozabili, kaj je pomembno, zato bi rad spisal zanimivejše knjige o knjigah, prevode za mlajše bralce, kot npr. Viljam trese hruško ...

Večina ljudi bi ob vašem uspehu in z zemljiščem na Sumbawi v Indoneziji kmalu opustila delo in se prepustila sladkemu lenarjenju. Kaj žene vas, da tega (še) ne naredite?

Bil sem tam, preizkusil, ne bo šlo ... Nisem človek, ki bi lahko lenaril predolgo. Tudi dopuste vedno jemljem zelo aktivno. V Indoneziji pomagam graditi koralne grebene npr. In pomembno mi je, da znam ljudi okoli sebe nasmejati. Indonezijce je težko nasmejati, zaradi jezikovne bariere. Potapljače in surferje pa zaradi zani-

manja za druge stvari.

Izobraževalna vloga stand-up komedije doma in po svetu – ali obstaja? In če, kaj je glavno sporočilo?

Vsekakor. Dober stand-up komik mora imeti sporočilo, mora sicer nasmejati, ampak tudi izobraževati. Razbijamo predsodke, včasih dregnemo v kako rano in pocedimo kak gnoj, ampak poskusimo pustiti pozitiven zaključek.

Pa vaše komedije in dogodki, ki jih organizirate? Imajo izobraževalno plat oz. sporočilo?

Na prvem mestu skušamo ljudi zabavati, ampak vedno se obregnemo v aktualne probleme.

Ali obstaja kakšna smešna stvar, ki vam ni smešna?:)

Moj stand-up material.

Intervjuvala:
Lenka Gložančev

”

BITKA, KI JO VEČINA LJUDI IZGUBI,
JE BITKA S STRAHOHOM PRED
NEUSPEHOM ... POSKUSITE ...
LOTITE SE ... ZAČNITE ... IN ŽE S TEM
BOSTE ZMAGALI V PRVI PREIZKUŠNJI.

Robert H. Schuller

---

didakta

”

DVE BESEDI SPREMEMENITTA VSE – ZAČNIMO TAKOJ!

Mary C. Crowley

---

didakta

”

NIKOLI TI NISO DANE
SANJE, NE DA BI TI
BILA DANA TUDI MOČ,
DA JIH URRESNIČIŠ.

Richard Bach

didakta

”

STORI, KAR MORĚŠ,
STEM, KAR IMAŠ, IN
TAM, KJER SI.
T. Roosevelt

didakta

KOLUMNNA / METKA ZOREC

Foto: Anže Petkovšek

Metka Zorec je profesorica francoščine in zgodovine na OŠ Prežihovega Voranca v Ljubljani. Je predsednica Učiteljskega združenja Slovenije (UZS).

Učiteljsko združenje Slovenije je strokovno združenje. Povezuje osnovnošolske in srednješolske učitelje ter druge zaposlene v šolstvu. Zastopa, zagovarja in ščiti njihovo avtonomijo in strokovnost. Vzpostavlja se kot vežni člen med učitelji in Ministrstvom

za izobraževanje, znanost in šport. Na ta način lahko učitelji v medijih in pred širšo javnostjo nastopajo pod skupnim imenom in s tem pokažejo na moč svojega združevanja, povezanost in slog. Namen Združenja je med drugim tudi, da izvaja postopke, ki privedejo do uzakonitve Učiteljske zbornice Slovenije.

Učitelji si več o članstvu in delu UZS lahko preberete na: www.uzs.si.

IMAMO SAMO OBČUTEK ALI JE 1. RAZRED DEVETLETKE PREZAHTEVEN DO NAŠIH OTROK?

Ne bi se nam smelo zdeti samoumevno, da so otroci današnjih 1. razredov eno leto mlajši, kot so bili nekoč v osemletki. Pa se zdi, da starši, učitelji in celotna družba ves čas na to pozabljamo. In v resnici ne nalašč vsi zvišujemo svoja pričakovanja: tako pri šolskih obveznostih kot pri socialnih spretnostih naših prvošolčkov.

Pred 20 leti so vzgojiteljice v vrtcih že izvajale grafomotorične vaje in pričele otroke učiti prepoznavanje in zapisovanje črk. Nato je devetletka uvedla nove učne načrte, ki so to snov vzeli ven iz vrtcev in jo pomaknili v 1. razred. Praksa pa je čez nekaj let pokazala drugo, temnejšo plat te spremembe: če se otrok v vrtcu ne pripravlja na šolo, ima potem v 1. razredu lahko resne težave. Zato so vrtci pričeli s ponovno pripravo na šolo: nekateri malo, drugi precej več. In tu nastajajo že prve resne razlike med otroki. Osnovne razlike otroci že tako ali tako prinesejo s seboj iz domačega okolja, nekatero je bolj spodbudno, drugo manj. Zato je nujno, da imajo vrtci in šole isti program in so poenoteni.

Poleg tega se lahko v prvih treh letih osnovne šole te razlike še poglobijo. Učni načrti so namreč napisani za celo triado skupaj in ni točno jasno, kaj se v katerem razredu mora otrok

naučiti: tako nekje že v 1. razredu usvojijo vse male tiskane črke, drugje v 2. razredu. Ponekod že v 1. razredu pišejo štiri strani dolga ocenjevanja znanja, drugje sploh ne pišejo testov. In tako posledično starši dvignejo pričakovanja in zahtevajo več učenja že v vrtcih. Pri tem pa pozabijo, da se otroci učijo preko igre. Tako da nam morajo danes psihologi utemeljevati, naj pustimo svoje otroke, da se prosto igrajo. Da v teh igrah najbolj celostno razvijajo svoje sposobnosti in talente. Grozno, mar ne, da se moramo danes starši naučiti, da otrokom pustimo nekaj tako naravnega, kot je igranje.

Drugo dejstvo, ki pogloblja razlike med otroki v prvem razredu in ki se ga ne sme zanemariti, saj zelo vpliva na to, kako se otrok počuti kot prvošolec, pa je naslednje: v 1. razred devetletke vstopajo otroci, ki so 1. januarja stari šest let in 31. decembra stari šest let. To pomeni, da je med njimi eno leto razvojne razlike. Že samo zaradi te tako pomembne razvojne razlike, bi moral biti 1. razred bolj mehak in zelo prilagodljiv in potrpežljiv do vseh učencev, se pravi enako naravnano do vseh učencev s poenotenim učnim načrtom za prvi razred. Ministrstvo za izobraževanje kljub temu, da teče že 15. leto od obstaja devetletke, ni vneslo potrebnih sprememb. Seveda imamo v Sloveniji veliko učiteljev, ki se trudijo upoštevati vse naštetje razlike med otroki,

vendar pa se moramo zavedati, da je v razredu z 28 ali celo 30 učenci to delo izjemno težko. Obstajajo pa tudi šole, ki zaradi slabega sistema devetletke, ki dopušča vse naštetje razlike in jih celo pogloblja, že v 1. razredu delajo zelo po šolsko. In v teh šolah nekateri otroci zaradi počasnejšega razvoja ne zmorejo slediti tempu 1. razreda, vendar to še zdaleč ne pomeni, da so neumni ali zaostali v razvoju. Vse osnovne šole, brez izjeme, bi morale upoštevati te razlike. V zadnjih letih je vedno več prošenj za odlog šolanja. Ali bi potem morali vsi decembrski otroci ostati v vrtcu? Vrtci številčno tega najbrž ne bi prenesli, tako da so ne nek način prisiljeni decembrske otroke in njihove starše spodbujati, da gredo v šolo.

Vzgojiteljice v vrtcih opozarjajo, da je splošna naravnost staršev prezahtevna in da je, če si dovolim posploševanje, pri starših v ospredju intelektualna, racionalna raven, ki jo želijo pri svojih otrocih čim bolj razviti, čustvena področja otrok pa so pomaknjena v ozadje, kot da bi starši na njih pozabili. Osnovna socialna zrelost v vrtcih pada, to je dejstvo današnjega časa. Če vzgojitelji niso naravnani v vsakodnevno vztrajanje pri osnovnih navodilih: poravnaj prtiček, prinesi kocko, obuj si čevlje, zaveži si vetrovko okoli pasu in tako naprej, se lahko že v vrtcih otroci učijo, kakor da so v šoli. Otroci v vrtcih imajo celo zvez-

ke in delajo domače naloge. Težave socialne nezrelosti se tako prenesejo na 1. razrede, ki pa, kakor sem že omenila, niso več nežen prehod iz vrtca v osnovno šolo in težave se poglabljajo. Začaran krog je sklenjen. Otroci imajo težave z razumevanjem in upoštevanjem osnovnih navodil, težje pišejo, berejo in sedijo pri miru in zato povzročajo več disciplinskih

težav. S temi otroki ni nič zares narobe, samo odločno premalo časa so imeli za razvoj socialnih spretnosti. Poznam več primerov otrok, ki jih učim tudi sama, za katere so v prvi triadi mislili, da potrebujejo odločbo. Vendar se je kasneje izkazalo, da so se samo počasneje razvijali. Pri petih letih še niso znali brati, ampak v 4. razredu so bili ti isti otroci

med boljšimi bralci. Te stvari bi ministrstvo moralo že zdavnaj poenotiti, pa v novem predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli, ki ga je pripravila ekipa ministrice Makovec Brenčič z direktorjem Direktorata za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo, Gregorjem Mohorčičem, ni brati o takih spremembah.

Naročilnica na revijo DIDAKTA

Ime ustanove (oz. ime in priimek) _____

Naslov _____

Pošta _____

E-pošta _____

SI/davčna številka _____

DA NE davčni zavezanec _____

Telefon _____

Kraj in datum _____

Žig/podpis _____

Letna naročnina na revijo DIDAKTA znaša 89,99 EUR
za 5 dvojnih številk.
Posamezna dvojna številka stane 18,99 EUR.

Vsi individualni kupci imajo 50 % popust.

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov založbe:

Didakta d.o.o., Gradnikova 91a, 4240 Radovljica

Naročila sprejemamo tudi po telefonu (04) 53 20 210 in
e-pošti: zalozba@didakta.si.

Za založbo
Rudi Zaman

Urednica
Lenka Gložančev

Uredniški odbor
dr. Natalija Komljanc,
Dora Gobec,
Mojca Grešak,
dr. Justina Erčulj,
dr. Robi Kroflič,
dr. Kristijan Musek Lešnik,
Andrej Antolič,
Matic Pavlič

Časopisni svet
dr. Cveta Razdevšek Pučko,
mag. Teja Valenčič,
Rudi Zaman

Lektura
Alenka Gložančev

Fotografije
avtorji člankov,
foto dokumentacija
uredništva

Oblikovanje
Matjaž Kavar, RAORA d.o.o.

Tisk
Grafika Soča, d.o.o.

Naslov uredništva
Revija Didakta
Gradnikova 91a
4240 Radovljica
tel.: 04 53 20 200
faks: 04 53 20 211
e-pošta: revija@didakta.si
www.didakta.si
Naročnino prosimo
poravnajte na račun
št. 02 068-0016734826,
odprt pri NLB.

Letna naročnina na revijo DIDAKTA znaša
89,99 EUR za 5 dvojnih številk.
Posamezna dvojna številka stane 18,99 EUR.

Revija Didakta sofinancira
Javna agencija za raziskovalno
dejavnost Republike Slovenije.

NAVODILA AVTORJEM ČLANKOV

Članki za revijo naj obsegajo od 9.900 do 15.000 znakov s presledki. Prispevke pošljite po elektronski pošti na naslov revija@didakta.si ali na zgoščenki po pošti na naslov Didakta, d. o. o. Radovljica, Gradnikova 91a, 4240 RADOVLJICA, s pripisom "Za revijo Didakta".
Zaželeno je, da besedilu priložite slikovno gradivo: slike, fotografije, risbe ... Prosimo, da slikovno gradivo pošljete kot samostojno prilogo. Elektronske fotografije ali skenirane slike morajo biti ustrezne kakovosti (širina najmanj 10 cm, 300 dpi). Prispevek opremite s podatki o avtorju – imenom in priimkom, naslovom ustanove, domačim naslovom, telefonsko številko in elektronskim naslovom. Upoštevajte znanstvena oz. strokovna načela pisanja člankov, članek naj bo napisan zvezno in ustrezno strukturiran (naslovljen in smiselno razdeljen na poglavja), navedeni naj bodo citati in uporabljena literatura. Že objavljenih prispevkov ne objavljamo.
Pridržujemo si pravico do manjših sprememb.

Uredništvo revije Didakta